

LAG 2

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-a 2 ZA RAZDOBLJE 2013-2015. GODINE

Srebreno, 14. listopada 2013.

Sadržaj

Uvod.....	3
1. ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-om 2.....	5
1.1. Opće zemljopisne značajke područja obuhvaćenog LAG-om 2	5
1.1.1. Površina i granice područja.....	5
1.1.2. Reljefna i klimatska obilježja	6
1.1.3. Kulturna i povijesna baština	8
1.1.4. Prirodna baština – Natura 2000	9
1.1.5. Stanje društvene i komunalne infrastrukture.....	12
1.2. Gospodarske značajke područja	18
1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti	18
1.2.2. Stanje gospodarstva	26
1.2.3. Tržište radne snage	27
1.3. Demografske i socijalne značajke područja.....	28
1.3.1. Broj i gustoća stanovnika.....	28
1.3.2. Demografska kretanja	29
1.3.3. Obrazovna i spolna struktura stanovništva.....	31
1.3.4. Školstvo.....	32
1.3.5. Kultura	33
2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA, SNAGE I SLABOSTI TE PRILIKE I PRIJETNJE ZA RAZVOJ.....	34
3. RAZVOJNA VIZIJA	39
3.1. Razvojni ciljevi po osima ruralnog razvoja.....	39
3.2. Opis mjera za postizanje ciljeva uključujući definiranje korisnika i kriterija prihvatljivosti	42
4. STRATEGIJA IZRADE I PROVEDBE	61
4.1. Značajke partnerstva i osnivanje LAG-a 2	61
4.2. Primjena načela "odozdo prema gore" i sudjelovanje različitih interesnih skupina, uključujući socioekonomski ugrožene skupine, žene i mlade u izradi strategije.....	63
4.3. Plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarivanju ciljeva.....	65
4.4. Sposobnost upravljanja javnim sredstvima	68
4.5. Utjecaj provedbe strategije na okoliš i inovativnost u lokalnom razvoju	68
4.6. Izvori financiranja i održivost strategije bez sredstava javne pomoći	70
4.7. Procjena broja projekata i potrebnih sredstava za vrijeme trajanja programa IPARD.....	72
4.8. Praćenje provedbe strategije i mjerenje učinaka provedbe, kriteriji za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti	73
4.8.1. Baza projekata.....	73
4.8.2. Mjerenje učinaka provedbe strategije – kriteriji i pokazatelji uspješnosti i učinkovitosti	75
4.9. Procedura donošenja odluka uključujući proceduru odabira projekata kojima će LAG 2 izdati pismo preporuke i načine sprečavanja sukoba interesa.....	77
4.10. Projekti koji su se provodili/ provode se iz drugih izvora financiranja	79
5. USKLADENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA	80
6. LITERATURA	83
7. DODACI.....	85
Dodatak 1. – Popis članova i tijela LAG-a 2	85
Dodatak 2. – Natura 2000 – LAG 2	88
Dodatak 3. – Naselja u JLS-ima i TUG područja u LAG-u 2	90
Dodatak 4. – Karta „LAG-a 2“ 1:100.000	93
Dodatak 5. – Financijski plan provedbe LRS-a za LAG 2 za 2014.godinu.....	94

UVOD

Lokalna razvojna strategija (LRS) prvi je zajednički strateški razvojni dokument za učinkovitije i uspješnije upravljanje ruralnim razvojem i šire, ukupnim lokalnim razvojem, na području "LAG-a 2", koji obuhvaća dvije najjužnije hrvatske općine, Konavle i Župu dubrovačku.

LRS ima pet dijelova: značajke područja obuhvaćenog LAG-om 2, SWOT analizu razvojnih mogućnosti područja, razvojnu viziju, strategiju izrade i provedbe, usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima te dodatke. Izrađen je sukladno preporukama za izradu lokalne razvojne strategije iz Pravilnika o provedbi mjere 202 – Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja – u sklopu programa IPARD Europske unije koji je propisalo Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske.

Ciljevi LRS-a, a stoga i prioriteti i mjere, sukladni su ciljevima i prioritetima u nadređenim strateškim dokumentima: Nacionalnom strateškom referentnom okviru 2012.–2013. (NSFR), Strategiji ruralnog razvoja 2008.–2013. (SRR), IPARD-u 2007.–2013. i Županijskoj razvojnoj strategiji Dubrovačko-neretvanske županije 2011.–2013. Na taj su način pri izradi LRS-a zadovoljena temeljna načela izrade strateških dokumenata – načela sukladnosti, smislenosti i održivosti.

Izrada LRS-a bila je prilika za upoznavanje članova i članica LAG-a i drugih nositelja razvoja sa strateškim planiranjem lokalnog razvoja i mogućnostima korištenja sredstava fondova Europske unije te sredstava državnih institucija Republike Hrvatske i drugih izvora financiranja. Uz to, ova je strategija, a posebno njezina provedba, još jedan poticaj i poluga za uspješniju zajedničku razvojnu suradnju dviju općina u nastojanju da kroz održivi razvoj, očuvanje svojih društvenih vrijednosti i njegovanje identiteta poboljšaju gospodarski, društveni i duhovni život svojih stanovnika.

Čvrsto vjerujem da zajedničkim idejama te pripremom i provedbom razvojnih projekata temeljem ove strategije možemo pripremiti područje našega LAG-a za učinkovito i uspješno korištenje fondova EU-a kako bismo ostvarili željene promjene.

Zahvaljujem svim članicama i članovima LAG-a na doprinosu izradi LRS-a i pozivam sve da nakon uspješnog početka s jednakim interesom i angažmanom nastavimo surađivati na ostvarenju naših ciljeva.

LRS je usvojena na skupštini "LAG-a 2" održanoj u Srebrenom 14. listopada 2013. godine.

Perica Buić Jakobušić, predsjednica „LAG-a 2“

KRATICE

DNŽ	Dubrovačko-neretvanska županija
DSZ	Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske
DUNEA	Regionalna razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije
EU	Europska unija
FINA	Financijska agencija
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
IMO	Institut za međunarodne odnose
IPARD	Pretpristupni program Europske unije za razdoblje 2007.–2013. godine za ruralni razvoj
JLS	Jedinice lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa
LAG 2	LAG za područje općina Konavle i Župa dubrovačka
LEADER	Akronim francuskog naziva, u prijevodu „Poveznica između djelovanja u ruralnom razvoju“; inicijativa EU-a za mobiliziranje i provođenje lokalnog razvoja u ruralnim zajednicama kroz partnerstva javnog, privatnog i nevladinog sektora
LRS	Lokalna razvojna strategija
MPRR	Ministarstvo poljoprivrede RH
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU-a RH
MZO	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode RH
TZ	Turistička zajednica

1. ZNAČAJKE PODRUČJA OBUHVAĆENOG „LAG-om 2“

1.1. Opće zemljopisne značajke područja obuhvaćenog LAG-om 2

Područje LAG-a pripada Dubrovačko-neretvanskoj županiji (DNŽ), a sastoji se od dviju općina: Konavle i Župa dubrovačka. LAG je smješten na krajnjem jugu Republike Hrvatske te graniči sa susjednim državama Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom te Gradom Dubrovnikom. Državna morska granica tj. granica teritorijalnog mora dodiruje Republiku Italiju (otočno područje) i Republiku Crnu Goru (u Općini Konavle) te Bosnu i Hercegovinu (područje oko Neuma). Posebno osjetljiv problem predstavlja pitanje granica s Republikom Crnom Gorom na rtu Oštro (Prevlaka u Konavlima) i Bosnom i Hercegovinom (vrh poluotoka Kleka), koje se mora definirati.

Područje LAG-a, osobito u najnovije doba, doživljava intenzivnu preobrazbu uključivanjem u razvoj turizma, a s gradom Dubrovnikom tvori socio-gospodarsku gradsku aglomeraciju sa razvijenim poslovnim i turističkim djelatnostima.

Prostor je od posebnog interesa za državu s obzirom na to da se radi o:

- izrazito uskom graničnom području prema Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori,
- obalnom području s razvedenom i raznovrsnom obalom te morskim akvatorijem,
- području od posebne državne skrbi, okupiranom i razrušenom tijekom srpsko-crnogorske ratne agresije 1991. godine.

1.1.1. Površina i granice područja

Područje LAG-a ima 232,84 km² i sastoji se od dvije jedinice lokalne samouprave odnosno općine – općina Konavle i Župa dubrovačka. Od ukupno 17 općina koje se nalaze na području Dubrovačko-neretvanske županije (DNŽ), najveću površinu imaju Konavle (11,79%), a među najmanjima je Župa dubrovačka (1,28% površine DNŽ-a).

Općina Konavle najjužnija je jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj. Općina zauzima područje od uvale Duboka ljuta na sjeverozapadu do poluotoka Prevlake na jugoistoku. Kopnena i morska granica općine predstavlja ujedno kopnenu i morsku granicu Republike Hrvatske. Na sjeveru obuhvaća granicu s Bosnom i Hercegovinom, na istoku s Crnom Gorom, a na jugu dodiruje granicu teritorijalnog mora. Jedini hrvatski teritorij s kojim Općina Konavle ima granicu jest Općina Župa dubrovačka – druga općina u sastavu LAG-a, smještena sjeverozapadno od Konavala. Općina Župa dubrovačka graniči s Gradom Dubrovnikom na sjeverozapadu, na jugoistoku s Općinom Konavle, a prema sjeveroistoku s Bosnom i Hercegovinom te s otvorenim morem prema jugozapadu. Neposredna prostorna blizina s Gradom Dubrovnikom glavna je zemljopisna značajka područja obuhvaćenog LAG-om. Svi dijelovi tog LAG-a imaju ista ili vrlo slična obilježja: geomorfološka i klimatska, obilježja bioraznolikosti, gospodarska, socijalna, kulturna i povijesna.

Slika 1. Područje LAG-a 2

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije

Na području LAG-a 2 živi 16.908 stanovnika ili 13,8% ukupnog stanovništva DNŽ-a. Općina Župa dubrovačka jedna je od najgušće naseljenih JLS-a u Republici Hrvatskoj (gustoća naseljenosti općine je 4,9 puta veća od državnog te 5,4 puta veća od županijskog prosjeka). Najgušće su naseljena područja LAG-a naselja Brašina, Srebreno i Mandaljena te Cavtat i Zvekovica, a najrjeđe naseljena mjesta su Grbavac te Gornji i Donji Brgat, Jasenice, Kuna Konavoska i Stravča.

Tablica 1. Površina i broj naselja po općinama na područja LAG-a

JLS	Površina (km ²)	Naselja
Općina Konavle	209,97	Brotnice, Cavtat, Čilipi, Drvenik, Duba Konavoska, Dubravka, Dunave, , Đurinići, Gabrili, Gruda, Jasenice, Komaji, Kuna Konavoska, Lovorno, Ljuta, Mihanići, Mikulići, Močići, Molunat, Palje Brdo, Pločice, Poljice, Popovići, Pridvorje, Radovčići, Stravča, Šilješki, Uskoplje, Vitaljina, Vodovađa, Zastolje, Zvekovica
Općina Župa dubrovačka	22,87	Brašina, Buići, Čelopeci, Čibača, Donji Brgat, Gornji Brgat, Grbavac, Kupari, Makoše, Mandaljena, Martinovići, Mlini, Petrača, Plat, Soline, Srebrno, Zavrelje

Izvor: ARKOD, Ministarstvo poljoprivrede RH

1.1.2. Reljefna i klimatska obilježja

U području Konavala moguće je razlučiti tri posve različita dijela: obalni krški pojas, središnji dio polje i brdski dio. U sastavu i građi obalnih stijena prevladavaju vapnenci, dolomiti, fliš i naplavni materijali. Današnji obalni reljef nastao je izdizanjem morske razine u postpleistocenu, a kasnijim neprestanim utjecajem valova južnih smjerova formirani su brojni morfološki oblici. Značajniji dio obalne linije Konavala čine tzv. visoke obale sačinjene od klifova, a na nju se prema jugu nadovezuju poluotok Molunat sa svojim uvalama i poluotok

Prevlaka na samom ulazu u Bokokotorski zaljev te Župski zaljev s uvalama, poluotocima i otocima na zapadu. Središnji dio obuhvaća plodno Konavosko polje, koje se pruža u dužini od 35 i širini od 12 km i u čijem se srednjem dijelu slijevaju vodotoci rijeka Ljute, Konavočice i Kopačice. Sjevernim brdskim dijelom, koji graniči s Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom, dominiraju masivi Snježnice (1234 m) i Bjelotine.

Župa dubrovačka je manja, dobro izdvojena i jasno omeđena geografska cjelina u neposrednoj blizini gradske aglomeracije Dubrovnika. Pojas višega krša zatvara Župu dubrovačku sa sjevera/sjeveroistoka (Vlaštica 909 m, Kunja Glavica 507 m, Zvijezda 531 m, Malaštica 628 m – najviši vrh, padine Ivanice i Vraštice oko 400 m, prijevoj Brgata 257 m, padine Srđa i Žarkovice oko 300 m). Ispod tih graničnih vapnenačko-dolomitnih brda čije glavne karakteristike su pošumljene i opožarene površine, oskudni pašnjaci i goli kamenjar nastavlja se blago položena zona fliša s mekšim flišnim naslagama, antropogenim djelovanjem svedena u plodne terase – "doce" s brojnim izvorima i kratkim vodenim tokovima te najniža i najplodnija aluvijalna naplavna ravan ili "polje", pogodno za obradu i navodnjavanje.

Sjeveroistočne padine Župe dubrovačke, ispod čela navlake visokog krša, izgrađene su od fliša i predstavljaju labilne do izrazito nestabilne terene. Ispod naselja Grbavac, Martinovići, Makoše i Bujići konstatiran je čitav niz aktivnih klizišta, pa su padine zahvaćene ovim procesima neupotrebljive za intenzivnu izgradnju. Postojanje aktivnog klizišta konstatirano je također iznad državne ceste D-8 kod raskrižja sa cestom za naselje Mlini. Labilna padina između ove ceste i odvojka za Mline je maksimalno opterećena objektima. Nužno je spriječiti daljnje opterećivanje i zasijecanje padine i provesti kontrolu njene stabilnosti.

Na padini između Mlina i Solina jasno se zapažaju tragovi klizanja i tečenja. Ti procesi su privremeno usporeni izgradnjom manje drenaže uz cestu D-8 tako da voda iz dvaju izvora ne kvasi padinu u onoj mjeri nekontrolirano kao prije. Morfološki oblici padine u flišu, iznad uvala s obje strane hotelskog kompleksa Plat ukazuju na suvremene egzogene geološke procese kojima su te padine zahvaćene i čine ih nepovoljnom sredinom za izgradnju većih građevinskih objekata koji zahtijevaju veće usijecanje i ukopavanje.

S jugozapadnog, morskog pročelja nalazi se primorski vapnenački greben s vrhovima Trapitom (148 m) i Svetim Petrom (127 m), a duž cijele obalne crte izmjenjuju se strmi klifovi i nepristupačna kamena obala (7480 m), pjeskovite i šljunkovite plaže (1800 m) i ostala obala prikladna za kupanje (2120 m). U užem priobalnom pojasu od Kupara do Cavtata mogu se u stabilne i za izgradnju pogodne terene svrstati grebeni od vapnenačkih breča od kojih su izgrađeni svi rtovi ovog dijela obale. Svakako i ovdje treba imati na umu flišnu podlogu na kojoj vjerojatno leže te breče što je u određenim trenucima odlučujući faktor u pogledu procjene njihove stabilnosti.

Područje LAG-a smješteno je u krškom području Hrvatske te s obzirom na svoje prirodne značajke (krajobrazne, hidrogeološke, geomorfološke, vegetacijske, florističke i faunističke) područje krša objedinjuje najveći broj posebnosti Hrvatske. U odnosu na sveukupnu jedinstvenost, bogatstvo endemičnim svojstama i životnim zajednicama te visok stupanj očuvanosti, to je područje iznimno vrijedno ne samo u europskim nego i u svjetskim razmjerima.

To se odražava u odgovarajućim klimatsko-ekološkim obilježjima, toplijim zimama, izrazitijim ljetnim sušama i većem udjelu zimzelene vegetacije nego u ostalim dijelovima

makroregije pa taj uski priobalni pojas kao i šire područje pripadaju u klimatski iznimno pogodne prostore na Jadranu.

Područje pripada eumediteranskom klimavegetacijskom arealu. Prema Köppenovoj klasifikaciji klima to je područje Csa klime (umjereno topla kišna klima sa suhim ljetima tj. klima masline) što znači da su zime kišovite i blage, a ljeta topla i suha. Područje LAG-a u prosjeku ima 2600 sunčanih sati na godinu. Ta etezijska klima (prema Köppenovoj klasifikaciji) pod utjecajem je ciklonalne aktivnosti, monsunske cirkulacije, a uvjetovana je južnom ekspozicijom kraja te izravnim kontaktom s otvorenim morem i konfiguracijom zemljišta prema zaleđu. Najtopliji je mjesec u prosjeku srpanj (uglavnom iznad 22 °C), a najhladniji siječanj (između 8 i 10 °C). Odnos oborina toplog (IV-XI) i hladnog (X-III) dijela godine pokazuje kako područje LAG-a ima primorski oborinski režim za koji su karakteristične veće količine oborina u hladnom dijelu godine i minimum oborina ljeti. Tri su dominantna vjetra na području tog LAG-a: jugo (E i SE smjer), bura (N i NE smjer) i maestral (W smjer). Najzastupljeniji vjetar je jugo (30%), potom bura (29%) i maestral (24%).

Članovi radne skupina utvrdili su razvojne potrebe s obzirom na geoprometni položaj LAG-a.

Tablica 2. Osnovne razvojne potrebe LAG-a 2 s obzirom na geoprometni i geopolitički položaj

Posebnosti geoprometnog i geopolitičkog položaja LAG-a zahtijevaju mjere kojima će se:
o umanjiti i otkloniti razvojna ograničenja zbog prometne izoliranosti od ostalog dijela Hrvatske
o ublažiti i spriječiti negativne posljedice klizišta i nestabilnosti terena
o umanjiti razvojna ograničenja zbog graničnog područja i iskoristiti razvojni potencijali prekogranične suradnje
o otkloniti rizici i izloženost negativnim pojavama zbog blizine granice i prirodnih značajki prostora (zagađenja okoliša posebno zbog kraškog tla, krijumčarenje ljudi, droge i roba i dr.)

1.1.3. Kulturna i povijesna baština

Konavle su prostor duge i bogate prošlosti s brojnim materijalnim i nematerijalnim naslijeđem. Spomenici kulture od prapovijesti do naših dana, etnografska baština, autentična arhitektura i očuvana tradicija odlike su tog prostora. Bogatstvo kulturno-povijesne baštine područja LAG-a rezultat je burne povijesti obilježene grčkom i rimskom kolonizacijom te prepletanjem različitih utjecaja (crkveni redovi, Iliri, Venecija, Dubrovačka Republika i dr.).

U Konavlima je gotovo potpuno nevalorizirano razdoblje prapovijesti (Ilirsko doba – 104 velika tumulusa, konavoske piramide, a samo jedna uređena), rimsko razdoblje (rimski akvadukt po kome su Konavle dobile ime je istražen, ali nezaštićen i nije primjereno prezentiran, kao ni mitrej u Močićima) te preddubrovačko razdoblje (srednjovjekovlje s elementima bogumilstva - nekropole stećaka nedovoljno zaštićene i promovirane). Knežev dvor u Pridvorju nije uređen, a gosparski ljetnikovci i stranjevi kroz Konavle u ruševnom su stanju. Važno je istaknuti i to da se još uvijek nije znatnije napredovalo u realizaciji projekta uskotračne željeznice, perspektivnog i atraktivnog spomenika industrijske kulture.

Na području Općine Župa dubrovačka nalazi se ukupno 51 zaštićeno i preventivno zaštićeno kulturno dobro, a na području Općine Konavle 77 preventivno zaštićenih i evidentiranih kulturnih dobara. Zaštićenih i preventivno zaštićenih je 77, a evidentiranih 171.

Tablica 3. Ukupan broj zaštićenih spomenika kulture po općinama LAG-a 2

Grad/općina	Registrirani i preventivno zaštićeni	Evidentirani	Ukupno
Ukupno LAG 2	128	171	299
DNŽ	745	1145	1890

Izvor: Upravni odjel za obrazovanje, kulturu i šport DNŽ-a, 2011.

Nematerijalna kulturna baština također otkriva jedinstvenost područja LAG-a. Mnogobrojne su i raznosvrne manifestacije vezane za povijesne događaje, tradiciju i mjesne običaje.

Važnu ulogu u očuvanju kulturne baštine imaju javna ustanova Muzeji i galerije Konavala, kulturno-umjetnička društva, Stjepan Radić iz Pridvorja i Čilipi, udruga Konavle Art, Matica Hrvatska, Društvo prijatelja dubrovačke starine, udruge Baština, Diklica i Agroturizam Konavle. Dubrovački muzeji skrbe se za čuvanje eksponata s područja Župe dubrovačke.

Kulturna baština izrazito je razvojno važan resurs za područje LAG-a 2. Ulaganje u obnovu i restauraciju te poticanje održivog korištenja kulturne baštine, osobito razvojem novih suvremenih načina i oblika (proizvodi i usluge kulturnih i kreativnih industrija), ima ključnu ulogu u svjetlu svjetskih trendova jačanja razvoja kulturnog turizma te jačanja turizma s velikom dodanom vrijednošću.

Radna skupina je tijekom izrade strategije utvrdila osnovne razvojne potrebe u području kulturne baštine.

Tablica 4. Osnovne razvojne potrebe u području kulturne baštine

<p>Zbog dosadašnje nedostatne valorizacije kulturne baštine kao ključnog dijela identiteta područja LAG-a ali i temelja razvoja suvremenog turizma potrebno je:</p> <ul style="list-style-type: none"> o poboljšati obnove i očuvanja kulturne baštine i izvorne arhitekture na čitavom području LAG-a (obnova i restauracija objekata kulturne i sakralne baštine) o unaprijediti informiranje, educiranje i motiviranje lokalnog stanovništva o vrijednostima i značenju kulturne baštine o promicati i poticati realizaciju projekata održivog kulturnog turizma i održivog korištenja kulturne baštine

1.1.4. Prirodna baština – Natura 2000.

Reljefna raznolikost, razvedenost obale, morske uvale s klifovima i velika pošumljenost rezultirali su zakonskom zaštitom znatnih dijelova prirode područja LAG-a. Zaštita prirode na području LAG-a obuhvaća tri osnovne kategorije: zaštićena područja, zaštićene vrste te ekološka mreža Natura 2000.

Sukladno tim kategorijama na području Općine Župa dubrovačka nema zaštićenih područja, no Uredbom o ekološkoj mreži (NN 124/13) proglašeno je područje ekološke mreže Izvor Duboka Ljuta kao područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove. Predlaže se temeljem Prostornog plana Dubrovačko-neretvanske županije očuvati prirodni krajobraz i nakon razmatranja mogućnosti kroz stručne studije u budućnosti zaštititi u odgovarajućoj kategoriji potez šume „Dubac-Kupari“ i prirodni krajobraz u Čibaći.

Na području Općine Konavle temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN80/2013) zaštićene su sljedeća područja: posebni ornitološki rezervat Otoci Mrkan, Bobara i Supetar, geomorfološki spomenik prirode Špilja Šipun (Cavtat) te značajni krajobraz Konavoski dvori (Ljuta). Također, predlaže se zaštita sljedećih dijelova prirode na području Općine temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 80/2013): u kategoriji posebni rezervat – geomorfološki Konavoske stijene i to proširenje (1080,13 ha), a u kategoriji značajni krajobraz poluotok Molunat (79,65 ha). Predlaže se dodatno vrednovati te ovisno o rezultatima eventualno zaštititi potencijalno vrijedna područja: Akvatorij otoka Mrkana, Bobare i Supetra u kategoriji posebni rezervat u moru, Prevlaka u kategoriji značajan krajobraz te Đurovićeva špilja u kategoriji spomenik prirode (Čilipi). Također, predlaže se temeljem Prostornog plana Dubrovačko-neretvanske županije očuvati osobito vrijedan predio – prirodni krajobraz i u budućnosti zaštititi akvatorij južnih obala Bobare i Mrkana do uvale Donji Molunat (rt Lokvica) te poluotok Sustjepan kod Cavtata. Područja ekološke mreže Natura 2000, odnosno područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta i njihovih staništa na području Općine Konavle su: Akvatorij uz Konavoske stijene, Bobara, Mrkan i Supetar, Sniježnica i Konavosko polje, Konavoske stijene i Vilina špilja.

Djelatnosti zaštite, održavanja i promicanja obavlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Dubrovačko-neretvanske županije, koja na području Konavala upravlja s tri zaštićena područja i područjima ekološke mreže.

Šumski požari su najveća prijetnja prirodnoj baštini, posebno specifičnoj i bujnoj vegetaciji u Konavlima. Neophodno je osigurati cijeli sustav protupožarnih putova i tehničkih uvjeta kako bi se opasnost od požara svela na najmanju mjeru.

Druga prijetnja prostoru Konavala jest erozija. Nakon prokopavanja melioracijskog tunela pedesetih godina prošlog stoljeća goleme količine tla koje nosi voda, umjesto da sedimentiraju u polju, završavaju u podmorju južnog Jadrana. To je moguće riješiti posebnim hidrotehničkim mjerama.

Tablica 5. Glavna zaštićena prirodna područja na području LAG-a 2

KATEGORIJA	NAZIV	POVRŠINA (ha)	GODINA ZAŠTITE
Posebni rezervat - ornitološki	Otoci Mrkan, Bobara i Supetar	37,98	1975.
Značajan krajobraz	Konavoski dvori	525	1975.
Spomenik prirode – geomorfološki	Špilja Šipun u Cavtatu	0	1963.
UKUPNO: 3 zaštićena prirodna područja			

Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša DNŽ-a, 2011.

Gotovo trećina površine LAG-a pokrivena je šumama. Na primorskim vapnenačkim grebenima prevladava makija, a šumska područja nalaze se samo na području Cavtata gdje prevladava zimzelena šuma pinjola, alepskog bora, čempresa i česmine. Na priobalnom području prevladavaju crni jasen i crnika, također u obliku makije. Šumske površine u brdskom dijelu rasprostranjene su uglavnom na zapadnom kraju, gdje prevladava listopadna šuma crnog cera, a na većim se visinama javljaju i cer i grab. Na području LAG-a prisutne su i brojne endemske vrste, poput hrasta oštrike iz zajednice crnog jasena i oštrike, koji je prema Zakonu o zaštiti prirode (NN 80/2013) zaštićen. Potrebno je zaštititi i brojne druge vrste kojima je prostor Konavala jedino stanište u Hrvatskoj: pošarski jev zvončić, južno od Čilipa, grmastu glavulju oko Popovića i na Konavoskim stijenama, zajednicu šašike i putorije.

Tablica 6. Šume i šumsko zemljište na području DNŽ-a i LAG-a 2 (u ha)

Šumarija	Visoke šume	Degradirane šume (makija, garig, šikare)	Neobrasle i neplodne šume	Ukupno
Ston, Mljet, Dubrovačko primorje, Janjina, Trpanj, uključivo i grad Dubrovnik, i Konavle*	11.469	52.780	13.708	77.957

Izvor: Procjena ugroženosti stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara DNŽ-a, 2010.

*Hrvatske šume nemaju dostupne podatke po općinama i gradovima

Na području DNŽ-a evidentirano je oko 30 endemskih vrsta kukaca i puževa u nekim podzemnim staništima od kojih je na području Konavala od posebne važnosti Šipun (Cavtat). Među kopnenom faunom prednjače ptice. Zbog povoljnih ekoloških uvjeta i vodenih područja, područje Konavala jedan je od najvažnijih putova za selidbu ptica iz srednje i sjeveroistočne Europe prema Africi. Također, otoci Mrkan, Bobara i Supetar zaštićeni su još 1975. kao posebni ornitološki rezervat.

Druge su životinjske skupine slabo istražene iako se posljednjih godina pojačano radi na njihovoj inventarizaciji. S obzirom na bogatu biološku raznolikost potrebno je istaknuti riječnu kornjaču *Mauremys rivulata*, koja živi isključivo na području Dubrovačko-neretvanske županije u tri međusobno odvojena lokaliteta, od kojih je jedan u Konavoskom polju te kritično ugrožena vrststavretenca, konavoski knez, *Caliaeschna microstigma*, kojem su Konavle donedavno bili jedino poznato nalazište u Hrvatskoj. Uređivanjem gornjeg dijela vodotoka Ljute njihovo je stanište degradirano.

Radna skupina je tijekom izrade strategije utvrdila osnovne razvojne potrebe u području prirodne baštine.

Tablica 7. Flora, fauna i šumske zajednice: osnovne razvojne potrebe

Na području LAG-a biljni i životinjski svijet ugrožavaju šumski požari, suše i nekontrolirana i nepoželjna izgradnja, a budući da su ljudski i financijski kapaciteti za primjerenu zaštitu ugroženih biljnih i životinjskih vrsta ograničeni, potrebno je:
<ul style="list-style-type: none"> ○ jačati sve kapacitete radi očuvanja prirode ○ pripremiti i provesti zaštitu vrijednih prirodnih krajobraza i zaštititi dijelove akvatorija ○ poboljšati zaštitu od požara ○ poboljšati zaštitu od erozije ○ poboljšati održavanje i gospodarenje zaštićenim prirodnim područjima

○ podizati svijest o potrebi zaštite prirode i potencijalima održivog korištenja prirodne baštine   ○ poticati projekte održivog korištenja prirodne baštine   ○ jačati kontrolu usklađivanja izgradnje s okolišnim ograničenjima prostora

1.1.5. Stanje društvene i komunalne infrastrukture

Društvena infrastruktura

U ovom poglavlju, pod pojmom društvena infrastruktura obuhvaćeni su zdravstvena zaštita, socijalna skrb, sportski sadržaji i civilno društvo; školska infrastruktura sadržana je u poglavlju o školstvu (1.3.4.), a kulturna i u poglavlju o kulturi (1.3.5.).

Obrazovna infrastruktura ne zadovoljava sve veće potrebe na ovom području. Potrebno je izgraditi novu osnovnu školu u Cavtatu i proširiti vrtićke kapacitete u Grudi, Čilipima i Cavtatu te proširiti postojeće OŠ u Župi dubrovačkoj i izgraditi nov vrtić u Kuparima.

Na području LAG-a, primarna zdravstvena zaštita u općini Konavle pruža se u zdravstvenim ambulantama Cavtat i Gruda. Na području Općine Župa dubrovačka u Kuparima smještena je „zdravstvena stanica“ kao ispostava Doma zdravlja DNŽ-a s ukupno 3 ordinacije opće medicine i po jednom pedijatrijskom i stomatološkom ordinacijom te novom, samostalnom ordinacijom za pedijatriju u Srebrenom. Također, u ljetnim mjesecima (od travnja do listopada) djeluje turistička ambulanta za potrebe domaćih i stranih turista, smještena u Zračnoj luci Dubrovnik. Na području LAG-a postoje 3 ljekarne - u Cavtatu, GuRdi i Srebrenom.

Specijalistička zdravstvena zaštita na području LAG-a nije kompletna, pa se za sve ostale zdravstvene usluge i teže slučajeve građani upućuju u Opću bolnicu Dubrovnik.

Socijalna skrb organizirana je u Zavrelju, Općina Župa dubrovačka, putem Doma za starije i nemoćne kapaciteta 16 osoba. U ostalim dijelovima LAG-a takve ustanove ne postoje, iako bi to zbog dobne strukture stanovništva bilo potrebno. Udomljivanje kao oblik brige za stare i nemoćne nije sustavno organizirano i razvijeno.

Organizirana briga za starije ljude i one sa posebnim potrebama je za sada ograničena na program dnevnog boravka i pomoć u kući kojeg provodi ustanova Marijin dom iz Cavtata. U tijeku je izgradnja doma za starije i nemoćne na Grudi, sa kojim će se skrb za starije bitno unaprijediti. Na području Župe dubrovačke još uvijek ne postoji dom umirovljenika, koji je u planu izgradnje.

Posebno je važno sustavno pristupiti brizi o djeci i mladima. Nužna je izgradnja dječjeg vrtića većeg kapaciteta. Također, je potrebna kvalitetnija briga o mladim adolescentima kako bi se spriječilo asocijalno ponašanje koje je najčešće posljedica dokoličarenja zbog izostanka kvalitetnog prihvatljivog sadržaja za mlade.

Iako se svi dijelovi LAG-a odlikuju aktivnim djelovanjem brojnih kulturnih udruga i kulturno-umjetničkih društava, nedostatni su ljudski resursi za razvoj kulture, a u nekim slučajevima nedostaje prostora i opreme. Kvalitetna komunikacija, koordinacija, sustavan

pristup i tehnička pomoć u funkcioniranju udruga u smislu adekvatnog prostora, knjigovodstvenog servisa, informatičke potpore, pa do poluprofesionalizacije najaktivnijih znatno bi podigli produktivnost uz relativno mala ulaganja. Općina Konavle osnovala je ustanovu u kulturi Muzeji i galerije Konavala, koja svoju djelatnost obavlja u prostorima Galerije Bukovac u Cavtatu i Zavičajnog muzeja Konavala u Čilipima te u zgradi Blagajne u Manadljani.

Sportske aktivnosti uglavnom su amaterske, a ostvaruju se pretežito kroz školska sportska društva. Nedostatak sportske infrastrukture zajednička je značajka općina na području LAG-a.

Na području LAG-a djeluje niz udruga registriranih za djelovanje u različitim područjima. Najviše je udruga koje se bave sportom i rekreacijom te kulturom. Značajan je i broj gospodarskih udruga. Od sportskih vrijedi istaknuti vaterpolo klub Cavtat, kao rasadnik vrhunskih vaterpolista – hrvatskih reprezentativaca, KUD Čilipi, koji već preko 40 godina priređuje nedjeljne folklorne priredbe u Čilipima i KUD Vlaho Bukovac – Cavtatske mažoretke i klapa Ragusavecchia. Okosnicu društvenog života u Konavlima čine: DVD Čilipi, kulturno-umjetnička društva Stjepan Radić iz Pridvorja i Čilipi iz Čilipa, Konavle Art, Matica hrvatska, udruge Baština, Diklica, Udruga mladih Cavtat, Društvo naša djeca, Lovačko društvo Konavle, Moto klub Dvije rute te Udruga Agroturizam Konavle, V.K. Gusar, KUD Marko Marojica, Klapa Subrenum i ostale klapa, Župske mažoretkinje.

Tablica 8. Broj i struktura udruga po područjima i djelatnostima

Vrste udruga	Konavle	Zupa Duubrovačka	Ukupno
Športske	72	34	106
Tehničke	8	1	9
Humanitarne	1	2	3
Socijalne	2	2	4
Zdravstvene	1	/	1
Znanstvene	1	/	1
Prosvjetne	/	/	/
Kulturne	25	13	38
Ekološke	2	/	2
Gospodarske	14	5	19
Hobističke	1	1	2
Nacionalne	11	/	11
Duhovne	1	3	4
Zaštite prava	2	/	2
Za okupljanje i zaštitu djece, mladeži i obitelji	6	/	6
Domovinskog rata	2	1	3
Informacijske	/	/	/
Ostale udruge	10	5	15
UKUPNO LAG 2			226

Izvor: Ured državne uprave DNŽ-a

Članovi radne skupine usuglasili su se tijekom izrade strategije o razvojnim potrebama u području društvene infrastrukture.

Tablica 9. Osnovne razvojne potrebe u području društvene infrastrukture

U zdravstvenoj zaštiti i skrbi o starijima i nemoćnima te brizi za unapređenje obitelji potrebe su:

- poboljšati zdravstvene specijalističke usluge
- poboljšati i povećati kapacitete za brigu o starijim i nemoćnim osobama
- ojačati promoviranje i provedbu aktivnosti zdravog načina života u svim dobnim skupinama lokalnog stanovništva
- osigurati uvjete i potaknuti i razvijati programe za unapređenje obiteljskog života i brigu o djeci

Prometna i komunalna infrastruktura

Državne i županijske ceste povezuju pojedine dijelove LAG-a s glavnim cestovnim prvacima u Hrvatskoj.

Tablica 10. Državne i županijske ceste na području LAG-a

DC 8	G.P. Pasjak (gr. R. Slovenije) – Šapjane – Rijeka – Zadar – Split – G.P. Klek (gr. BiH) – G.P. Zaton Doli (gr. BiH) – Dubrovnik – G.P. Karasovići (gr. Crne Gore)
DC 223	GP Gornji Brgat – Dubac
DC 516	Karasovići (D8) – G.P. Konfin (granica Crne Gore)
ŽC 6238	Cavtat – Zvekovica (D-8)
ŽC 6239	Zvekovica (D-8) – Drvenik – Ž-6241
ŽC 6240	D-8 – Radovčići – Mikulići – D-516
ŽC 6241	Dubravka – Gruda (D-8)
ŽC 6242	Ž-6240 – Molunat
ŽC 6243	Brgat (D223) – Grbavac – Petrača (D8)
ŽC 6266	Zvekovica (Ž6239) – Vučje Ždrijelo – Ljuta – Ž6241
LC 69048	Komolac (D8) – Šumet – Brgat (D223)
LC 69049	Bosanka – Brgat (D223)
LC 69050	D8 – Čelopeci – D8
LC 69051	Zvekovica (Ž-6239) – Stravča – Duba Konavoska
LC 69052	Kuna – Lovono (Ž 6239)
LC 69053	Čilipi (D-8) – Ljuta – Ž-6241
LC 69054	Komaji (D-8) – Ž-6240
LC 69055	Radovčići (Ž6240) – D8
LC 69057	Ž-6241 – Vodovađa – D-8
LC 69058	Gruda (Ž-6241) – L-69057
LC 69059	Palje Brdo – D-8

Izvor: Odluka o razvrstavanju javnih cesta (Narodne novine 44/12)

Okosnicu prometne mreže LAG-a čini državna cesta D-8 (Jadranska turistička cesta), koja prolazi cijelom dužinom njegova priobalnog dijela. Vezano za cestovni promet, na cijelom području LAG-a prometno-tehničke karakteristike državnih (osim državne ceste D-223), a osobito županijskih i lokalnih cesta nisu zadovoljavajuće te su prijeko potrebne rekonstrukcije. To se osobito odnosi na lokalne ceste koje su u izrazito lošem stanju zbog ratnih razaranja i neodržavanja. Lokalne su ceste izrazito nekvalitetne, u prvom redu u pogledu sigurnosti u prometu, zato što nisu rekonstruirane.

Na području LAG-a potrebno je poboljšati prometnu infrastrukturu što obuhvaća ulaganja u prometni koridor Zračna luka – Dubrovnik kao i uvjet za poboljšanje prometa i razvoj turizma, u rekonstrukcije postojećih cesta i izgradnju nogostupa uz državnu cestu D8 i lokalne ceste radi poboljšanja sigurnosti, kvalitete života stanovništva i nesmetanog odvijanja prometa. Također, potrebno je bolje povezati Općinu Župu dubrovačku javnim prijevozom.

Vezano za pomorski promet, na području Općine Župa dubrovačka nalaze se 4 luke od lokalnog gospodarskog značaja: Kupari, Mlini, Plat i Srebreno. Potrebno je istaknuti kako nijedna nema redovnu brodsku liniju nego samo sezonske, koje služe za prijevoz turista iz Cavtata u Dubrovnik. Na području Općine Konavle također postoje 4 luke od lokalnog gospodarskog značaja: luke u Cavtatu (Tiha – Cavtat i stara luka Cavtat), Moluntu i Prevlaci. Sve luke na području LAG-a zahtijevaju rekonstrukciju i izgradnju nove pomorske infrastrukture. U Konavlima nema marine. Potrebno je izgraditi kvalitetno pristanište za megajahte ispred Cavtata i marinu u sklopu kvalitetnog rješenja Prevlake te komunalnu lučicu u uvali Srebreno.

Zračni prometni sustav preko Zračne luke Dubrovnik u Čilipima trenutačno povezuje Županiju s ostatkom svijeta. Činjenica da preko te zračne luke dolazi oko 62% turista govori o njezinoj prometnoj i gospodarskoj važnosti. Najvažniji zahvat u Zračnoj luci jest izgradnja aerodromskih svjetala za prilaz uzletno-slijetnoj stazi iz pravca istoka što bi znatno smanjilo broj dana kada zračna luka na radi zbog udara bočnog vjetrova.

Radna skupina je tijekom izrade strategije utvrdila osnovne razvojne potrebe u području prometne infrastrukture.

Tablica 11. Prometna infrastruktura: osnovne razvojne potrebe

Prometna infrastruktura ne zadovoljava i predstavlja zapreku uspješnijem i učinkovitijem korištenju razvojnih resursa i potencijala LAG-a. Potrebe su:

- rekonstruirati lokalne ceste i ostale ceste koje ne udovoljavaju tehničkim standardima
- poboljšati održavanje lokalnih cesta i putova
- poboljšati sigurnost u prometu
- izgraditi i opremiti marine za razvoj nautičkog turizma

Opskrba potrošača električnom energijom na području LAG-a trenutačno zadovoljava, no uzmu li se u obzir planirani porast broja stanovnika i nove funkcionalne promjene u prostoru, očekuje se veće opterećenje elektroenergetskog sustava. Također, Planom razvoja dodatno je predviđeno disperzirati na nove zone koje elektroenergetski sada nisu dobro "pokrivene" postojećom mrežom ili, kao što je slučaj sa širom zonom oko Prevlake i rta Oštro, trenutačno nemaju mogućnost napajanja uglavnom zbog tehnički gledano relativno nepovoljnog zemljopisnog položaja, to jest većih međusobnih udaljenosti i koncentracije potrošnje oko većih naselja.

Jedan od glavnih prioriteta za šire područje jest da se na prijenosnoj razini (110kV) osigura dodatna veza TS 110/35kV Komolac s ostatkom elektroenergetskog sustava, odnosno da se osigura alternativa za sada jedinoj i energetske limitiranoj vezi čime bi se osjetno povećala pouzdanost i sigurnost funkcioniranja cjelokupnog elektroenergetskog sustava na širem području.

Zbog toga su izgrađene su dvije trafostanice, TS 110/20(10)kV Srđ i TS 220/110/20(10)kV Plat te dalekovod 2x220 kV za vezu TS Plat s energetske sustavom RH. Njihovim

puštanjem u rad znatno se poboljšava elektroenergetska mreža i omogućava dvostrano napajanje električnom energijom šireg područja.

Opskrba plinom na području LAG-a nije uspostavljena.

Vodoopskrba se temelji na vodnim resursima koji pripadaju Jadranskom regionalnom slivu s hidrogeološkim svojstvima krških stijena, a karakterizira ih složenost i cirkulacija podzemnih voda. Ipak, budući da hidrogeološki i prirodni uvjeti ne slijede administrativne granice, površinski i podzemni vodni tokovi usko su vezani uz položaj susjedne Bosne i Hercegovine, pa se može zaključiti da vodni potencijal LAG-a obuhvaća i vodne resurse izvan granica Županije i države. Tu činjenicu posebno treba uvažavati u pogledu zaštite voda kao sastavnog dijela vodoopskrbne problematike.

Hidrogeološki odnosi omogućili su da na području LAG-a postoje vrela dovoljnog kapaciteta – Ljuta i Veliko vrelo (Vodovađa) u Konavlima te Duboka Ljuta u Župi dubrovačkoj, na koje se vežu grupni vodovodni sustavi. Vodoopskrbni sustav Konavle-zapad temelji se na kaptiranju izvora Duboka Ljuta u Župi dubrovačkoj i zadovoljava potrebe za vodom tog područja i područja Župe dubrovačke. Za naselje Cavtat potrebno je izgraditi vodoopskrbnu mrežu visoke zone te otvoriti vodovodni podsustav prema naseljima u Konavoskim brdima. Vodoopskrbni sustav Konavle-istok obuhvaća cijeli jugoistočni dio Općine Konavle. Ishodišna je točka tog sustava izvor rijeke Ljute u Konavlima, a njegovi kapaciteti zadovoljavaju potrebe stanovništva i omogućavaju gospodarski razvitak na tom području. Na tom se vodovodu planiraju uređenje i sanitarna zaštita izvorišta Ljuta te radovi na izradi njegove kaptaže i izgradnja triju podsustava.

Iz postojećeg vodoopskrbnog sustava Župe dubrovačke, koji je većinom izgrađen, vodom se opskrbljuje područje LAG-a i to s vodozahvata Duboka Ljuta južno od naselja Plata, u uvali Robinzon na koti 1,0 m n/v. S vodozahvata Zavrelje, kote izvora 78,0 m n/v, zapadno od istoimenog naselja opskrbljuju se lokalni potrošači u razdoblju kada postoji dovoljno vode na izvorištu. Voda za piće na području LAG-a zadovoljavajuće je kakvoće.

Najveća su prijetnja kakvoći mora kanalizacijski sustavi, koji nisu opremljeni pročištačima otpadnih voda. U Općini Župa dubrovačka u tijeku je izgradnja kanalizacijskog kolektora druge faze Kupari od privremenog uređaja za pročišćavanje na rtu Sv. Petar do konačnog uređaja za pročišćavanje i podmorskog ispusta koji će biti smješten iznad uvale Mlinac na zapadnoj granici vojnog kompleksa Kupari. Realizacija tog projekta obuhvaća građevinske radove i ugradnju opreme gravitacijskih kanala, tlačnog cjevovoda te crpne stanice "Pelegrin", a na istoj trasi izgradit će se i pristupna cesta do budućeg uređaja za pročišćavanje. Od postojećeg mehaničkog uređaja za pročišćavanje (PUTOX) na rtu Sv. Petar otpadne vode ispuštaju se u more putem cijevi dužine 450 m na dubinu od 47 m. Tim projektom se od postojećeg uređaja polaže nov kanalizacijski sustav (Ø500mm) u dužini od 1100 m do budućeg uređaja za pročišćavanje uz izgradnju nove crpne stanice (Pelegrin).

Problemi uzrokovani neizgrađenom kanalizacijskom mrežom s uređajima za čišćenje i podmorskim ispustima kojima bi se ispuštale pročišćene otpadne vode na dovoljnu udaljenost od obale prisutni su na širem području, a to se prije svega odnosi na onečišćenja na plažama. Također, na području čitavog LAG-a postoji prijetnja potreba za cjelovitim rješenjem odvodnje oborinskih voda.

Potrebna su ulaganja u kanalizacijsku, vodovodnu i ostalu komunalnu infrastrukturu radi poboljšavanja sanitarnih i zdravstvenih uvjeta i ispunjavanja ekoloških normi. Potrebna je izgradnja kanalizacijskog uređaja za pročišćavanje u Kuparima, Poslovne zone Čibača, kanalizacijskog obalnog kolektora Zavrelje Soline Plat.

Također, potrebna je izgradnja vodoopskrbnog sustava s vodospremom Vrelo-Krstac, manjih vodovodnih mreža na području općine Župa dubrovačka.

Za navodnjavanje poljoprivrednih površina na području općina Župa dubrovačka i Konavle potrebna je izgradnja cjevovoda.

Način zbrinjavanja otpada na čitavom području LAG-a ne zadovoljava. Do realizacije županijskog centra za gospodarenje otpadom, otpad s područja općina obuhvaćenih LAG-om dovozi se na odlagalište „Grabovica“, koje je ujedno zajedničko odlagalište otpada za Općinu Dubrovačko primorje i Grad Dubrovnik. Odlagalište se nalazi sjeverozapadno od Dubrovnika i to sanirano odlagalište otpada zadržat će se u funkciji zbrinjavanja otpada do otvaranja županijskog centra za gospodarenje otpadom. Nakon izgradnje centra koristit će se kao odlagalište isključivo inertnog otpada te za smještaj pretovarnih stanica, odlagališta (skladišta) izdvojeno skupljenih vrsta otpada do otpreme na središnje mjesto u Županiji.

Korištenje obnovljivih izvora energije na području LAG-a ne zadovoljava. Na području Općine Konavle planira se izgradnja hidroelektrane koja bi koristila raspoloživi hidropotencijal riječice Ljute (u priobalnom pojasu u blizini naselja Popovića), odnosno vjetroelektrane Konavoska brda (šire područje naselja Jasenica, Stravče i Dube Konavoske).

Obje općine su lokalni partneri na strateškom projektu ALTERENERGY (Program Prekogranice suradnje IPA ADRIATIC): Energetska održivost za male zajednice Jadrana. U sklopu projekta općine će izraditi studije energetske procjene i akcijske planove energetskeg razvoja (SEAP). Također provodit će se radionice podizanja svijesti o energetskej učinkovitosti lokalnog stanovništva i malog i srednjeg poduzetništva.

Općine Konavle i Župa dubrovačka dosada su sudjelovale u provedbi projekta "Korištenje obnovljivih izvora energije" koji je sufinancirao Fond za energetskej učinkovitost i zaštitu okoliša. Glavni cilj bilo je smanjenje štetnih emisija i ušteda električne energije. Općina Konavle sudjelovala je u tom projektu u razdoblju 2010.–2012., a Općina Župa dubrovačka 2013. godine. Cilj projekta rekonstrukcije javne rasvjete na području obiju općina bili su smanjenje svjetlosnog zagađenja i ušteda električne energije što je i ostvareno, a projekt je nastavljen do potpune rekonstrukcije.

Radna skupina je tijekom izrade strategije utvrdila osnovne razvojne potrebe u području komunalne infrastrukture.

Tablica 12. Komunalna infrastruktura: osnovne razvojne potrebe

Zbog nezadovoljavajućeg stanja u dijelu komunalne infrastrukture koje sputava gospodarski i društveni razvoj LAG-a potrebno je:
<ul style="list-style-type: none">
o proširiti i dograditi vodoopskrbni i kanalizacijski sustav odnosno zbrinjavanje otpadnih voda na cijelom području LAG-a
o realizirati Plan gospodarenja otpada u DNŽ-u
o poticati korištenje sunčeve energije i energije vjetra te provedbu programa energetske učinkovitosti u javnom i privatnom sektoru

1.2. Gospodarske značajke područja

1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti

Prema podacima FINA-e za 2011. godinu, najvažnije djelatnosti u strukturi gospodarstva su: trgovina na veliko i malo, djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane, građevinarstvo, poslovanje nekretninama prerađivačka industrija.

U razdoblju od 2009. do 2011. zabilježen je blagi porast broja poduzetnika na području LAG-a, dok se u isto vrijeme smanjio broj zaposlenih kod poduzetnika. Gledajući kumulativni rezultat poslovanja poduzetnici u općinama LAG-a bilježe gubitke u poslovanju. Iznimka je općina Konavle.

Tablica 13. Struktura gospodarstva LAG-a 2 po područjima djelatnosti u 2011. godini (u tisućama kuna)

Područje djelatnosti	2011.			
	Broj poduzetnika tekuće razdoblje	Ukupni prihodi	Ukupni rashodi	Dobit/gubitak razdoblja
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	14	2027	2088	-80
Rudarstvo i vađenje	0	0	0	0
Prerađivačka industrija	37	43.387	43.228	-57
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom, sanacija okoliša	4	22.427	22.388	-69
Građevinarstvo	92	283.453	345.907	-63.641
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	129	180.437	195.583	-16.283
Prijevoz i skladištenje	27	218.570	189.086	23.468
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanje hrane	98	348.760	327.251	17.986
Informacije i komunikacije	5	2461	2215	191
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	3	6603	7353	-750
Poslovanje nekretninama	74	5701	13.423	-7769
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	42	51.340	40.090	9164
Ostale uslužne djelatnosti	60	48.711	49.881	-1468
UKUPNO	586	1.213.879	1.238.491	-39.307

Izvor: Fina 2012.

Napomena: Obuhvaćeni su obrtnici koji su obveznici dostave godišnjih financijskih izvještaja. Registar godišnjih financijskih izvještaja

Tablica 14. Zaposleni u pravnim osobama po županijama i gradovima/općinama, prema NKD-u 2007., stanje 31. ožujka 2011.

JLS	Ukupno	Poljoprivreda šumarstvo i ribarstvo (A)	Rudarstvo i vađenje (B)	Prerađivačka industrija (C)	Opskrba električnom energijom, plinom i vodom (D+E)	Građevni- narstvo (F)	Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila (G)	Prijevoz i skladištenje (H)	Djelatnosti pružanja smještaja, pripreme/usluživanja hrane (I)	Informacije i komunikacije, financijske i djelatnosti osiguranja, poslovanje nekretninama (J+K+L)	Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne djelatnosti, javna uprava i obrana (M+N+O)	Obrazovanje, zdravstvo i socijalna skrb, umjetnost, zabava, rekreacija, ostalo (P+Q+R+S)
Konavle	2075	4		42	50	245	153	492	420	28	407	234
Župa dubrovačka	979			9	22	57	253	13	189	13	233	190
LAG 2 ukupno	3054	4	0	51	72	302	406	505	609	41	640	424
DNŽ	28.250	421	86	1565	1338	2126	3831	2842	3566	1300	5 146	6 047

Izvor: DZS, <http://www.dzs.hr>

Obrti i zadruge

Na području LAG-a broj obrta kojih je prijavljeno blizu 400, proteklih nekoliko godina stagnira s tendencijom pada. U strukturi po djelatnostima prevladavaju obrti u uslugama, u ugostiteljstvu, trgovini, prijevozu putnika (taksi), zatim u poljoprivredi. Obrti su brojni osobito u djelatnostima vezanim za sektor turizma. Posljednjih nekoliko godina obnavljaju se i tradicijski obrti, premda sporo i sporadično. Potrebno je uložiti znatne napore kako bi se razvili poduzetnički duh pojedinaca i poduzetnička klima, nužni za poticanje obrtništva.

I zadrugarstvo je na vrlo niskoj razini. U Konavlima postoji ali ne funkcionira jedna velika zadruga, Frano Supilo u Čilipima, koja je imala kontinuitet više od pola stoljeća te više malih novoformiranih zadruga koje još nisu profunkcionirale. Neke od njih su braniteljske zadruge. Ako javni sektor aktivno ne potakne i organizira proizvodnju te pomogne u organizaciji plasmana proizvoda, taj inače perspektivan segment gospodarstva neće imati svijetlu budućnost.

Tijekom izrade strategije članovi radne skupine raspravili su i usuglasili razvojne potrebe u području gospodarstva.

Tablica 15. Osnovne razvojne potrebe u gospodarstvu

Zbog obilježja i stanja u gospodarstvu na području LAG-a, niske profitabilnost malog i srednjeg gospodarstva, nerazvijene prerađivačke industrije, nepoticajnog poslovnog okružja za ulaganje i za poduzetništvo, manjka motiviranosti i educiranosti stanovništva za poduzetništvo i samozapošljavanje, potrebno je:

- razvijati i provoditi programe za jačanje konkurentnosti, posebno malog gospodarstva, djelatnosti koje su povezane s razvojem turizma, poljoprivrede i prerade
- poticati promjene u poslovanju poduzetnika njihovom dodatnom edukacijom, savjetovanjem i informiranjem, uvođenjem modernih procesa i ulaganja u razvoj i stvaranje proizvoda i usluga s većom dodanom vrijednosti
- sustavno poboljšavati poslovno okruženje, razvijati poduzetničku infrastrukturu i financijske potpore, osobito za malo i srednje poduzetništvo
- poticati razvojno povezivanje poduzetnika te suradnju poljoprivrednika kroz zadruge i druge oblike
- poboljšati upravljanje poduzetničkim zonama, osobito u privlačenju ulaganja
- poticati razvoj zelenog poduzetništva
- poticati poduzetništvo na održivo korištenje kulturne baštine (kulturne i kreativne industrije) osobito s obzirom na potencijale područja LAG-a i susjednog Dubrovnika
- poticati stvaranje poduzetničkog duha, posebno među mladima

Poljoprivreda

Klimatski i pedološki uvjeti na čitavom području LAG-a pogodni su za razvoj poljoprivrede i proizvodnju mediteranskih kultura. Ukupna raspoloživa površina zemljišta na području LAG-a iznosi 6271,91 ha, no relativno mala poljoprivredna površina, usitnjenost parcela te specifičan geografski oblik smanjuju mogućnosti za intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju. Prema popisu poljoprivrede iz 2003. godine poljoprivredna kućanstva koriste 1002,31 ha ili tek 16% ukupne raspoložive površine zemljišta. Prosječna veličina poljoprivrednog posjeda manja je od prosječne veličine poljoprivrednog posjeda u DNŽ-u.

Tablica 16. Poljoprivredna kućanstva i raspoloživo zemljište na području LAG-a 2

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema ukupno raspoloživom zemljištu	Broj kućanstava	Ukupno raspoloživa						Broj parcela korištenoga
		površina zemljišta	Korišteno poljoprivredno zemljište, ha				Ostalo zemljište, ha	poljoprivrednog zemljišta
			ha (3+7)	ukupno korišteno (4+5-6)	u vlasništvu	uzeto u zakup		
	1	2	3	4	5	6	7	8
Dubrovačko-neretvanska županija	9723	22.625,53	7119,73	6144,80	995,37	20,44	15.505,80	59.366
Konavle	1109	5,28	842,25	826,73	17,21	1,69	4879,03	6081
Župa dubrovačka	281	496,63	169,65	159,58	10,07	-	326,98	1198
LAG 2	1390	6271,91	1002,31	986,31	27,28	1,69	5314,01	7279

Izvor: DZS, Poljoprivredni popis 2003.

Od ukupno raspoloživog zemljišta Općine Župa dubrovačka obradivog je 34,2%, a neobradivog 20,0%. Najveći udio u obradivom zemljištu imaju livade sa 38,5% i pašnjaci sa 29,7%. Udio oranica i vrtova sa 14,3% te voćnjaka sa 12,4% također je znatan. Vinogradi su zauzimali tek 2,9% obradivog zemljišta.

Najveći i najkvalitetniji dio obradivih poljoprivrednih površina smješten je u Župskom polju, no one se zbog povećane izgradnje sve više smanjuju. Pozitivne promjene zabilježene su u dijelu ispod Postranja, naročito Makoša, gdje se postotak obrađenih površina znatno povećao.

Od ukupno raspoloživog zemljišta Općine Konavle na obradivo zemljište otpada 14,7%, a neobradivog je zemljišta 23,8%. Većinu obradivog zemljišta čine pašnjaci sa 29,3%. Važnu ulogu imaju i voćnjaci sa 25,5%; vinogradi čine 20,8% obradivog zemljišta. Iako se gospodarstvo Općine Konavle tradicionalno temelji na poljoprivredi, stanovništvo se razvojem turizma uglavnom oslonilo na turizam i promet. Od poljoprivrednih kultura uzgaja se pretežito vinova loza te sve vrste voća i povrća.

Vinogorje koje pripada području ovog LAG se naziva vinogorje Konavle među kojim spada: Konavle, Plat, Župa Dubrovačka, te Šipan, Koločep, Lopud, Jakljan (inače elafitski otoci koji administrativno spadaju pod Grad Dubrovnik). Prosječna površina pod vinogradima za vinogorje Konavle iznosi 2,1875 ha. Od ukupnih vinogradarskih površina polovica (oko 950 ha) u Dubrovačko-neretvanskoj županiji malo manje od trećine toga se odnosi na vinogorje Konavle koja ima 300 ha površine. Također u Konavlima se nalazi jedna od triju značajnijih vinskih cesta u županiji, a to je Konavoski vinski put. Velik broj vinograda imaju položaj okrenut prema moru, čime dobivaju dodatno osvjetljenje od morske površine i na taj način vrlo povoljne uvjete za nakupljanje šećera u grožđu. U prepoznatljivih sorti u ovom vinogorju, naglasak svakako treba dati na dubrovačku Malvasiju.

Posljednjih petnaestak godina razvio se znatan broj kvalitetnih malih vinara koji proizvode kvalitetna i vrhunska vina. Tako danas u Konavlima imamo 22 registrirana vinara sa 18 vrhunskih vina. Evidencija se ne vodi; Udruga vinara je prestala postojati i nije objedinila podatke. Upravo osnovani Odjel za vinogradarstvo, vinarstvo i vinski turizam u sklopu Agroturizma Konavle počeo je prikupljati podatke o količinama i sortama. U Konavlima su najviše prisutni maraština, merlot, kabernet, vranac, plavac, pošip, grk i autohtona sorta malvasija dubrovačka. Sve sorte postižu iznimnu kvalitetu, a malvasija dubrovačka postala je konavoski brend.

Na području LAG-a postoje resursi za razvoj voćarstva i proizvodnju ljekovitog bilja, pčelarstvo i stočarstva koji su do sada slabo korišteni.

Ekološka poljoprivreda tek je u početnim fazama razvoja, te zasada u evidenciji Dubrovačko-neretvanske županije (za 2012. godinu) nije evidentiran niti jedan proizvođač s područja Župe dubrovačke i Konavala koji je u sustavu proizvodnje ekološke poljoprivrede.

Za razvoj poljoprivrede potrebni su edukacija i primjena novih inovativnih tehnologija, pomoć u organizaciji proizvodnje i rješavanju neriješenog imovinsko-pravnog statusa ekspropriiranih obradivih površina, okrupnjavanje posjeda, potpora razvoju novih oblika trženja i plasmana, suvremena oprema (npr. suvremeni vinarski laboratorij). Nadalje, potrebno je poboljšati trženje poljoprivrednih proizvoda i prerađevina (npr. pronaći odgovarajuću lokaciju i izgraditi zelenu tržnicu i druga prodajna mjesta, izgraditi ribarnicu i dr.).

Važnu ulogu za razvoj poljoprivrede ima i navodnjavanje odnosno izgradnja cjevovoda za navodnjavanje poljoprivrednih površina na području LAG-a.

Na području Općine Župa dubrovačka ribarstvo je slabije razvijeno (prema popisu 2001. godine registrirana su tek 4 zaposlena u toj djelatnosti). Također, na području Općine ne postoje područja za morska ribogojilišta. U Općini Konavle ribarstvo je na području naselja Molunata, a ukupno je registrirano 18 ribarskih obrta na području cijele općine. Prostornim planom uređenja planirana je izgradnja dvaju ribogojilišta na lokacijama naselja Mikulićs i Vitaljine.

Tijekom izrade strategije članovi radne skupine su raspravili i usuglasili razvojne potrebe u području poljoprivrede.

Tablica 17. Razvojne potrebe u poljoprivredi

Da bi se unaprijedio razvoj poljoprivrede na području LAG-a, uspješnije i učinkovitije koristili resursi i potencijali ali i tržišne pogodnosti i prilike koje pruža razvoj turizma, uz uvažavanje održivog razvoja, potrebno je:

- izraditi i provoditi plan poticanja razvoja poljoprivrede (uključivo upravljanje poljoprivrednim zemljištem) i prerade na cijelom području LAG-a
- ubrzati sređivanje imovinsko-pravnih odnosa kod poljoprivrednog zemljišta
- poticati udruživanja malih proizvođača radi intenzivnijeg i učinkovitijeg ulaganja u proizvodnju, korištenje znanja i tehnologije te uspješniji plasman i prodaju
- izraditi i provoditi programe stalne izobrazbe poljoprivrednika, upoznavanja i korištenja naprednih i održivih tehnologija
- povećati broj konkurentnih i održivih poljoprivrednih gospodarstava (primjeri u vinarstvu i voćarstvu za prienos “dobre prakse”)
- poticati i širiti proizvodnju hrane temeljenu na domaćim, autohtonim, ekološki proizvedenim sirovinama i povezivati je s turizmom
- podržavati oživljavanje i očuvanje tradicijskih vrijednosti sela i poljoprivrede (arhitekture, zanata, običaja)
- poboljšati komunalnu infrastrukturu u ruralnim područjima

Turizam

Turizam je najvažnija gospodarska grana područja LAG-a. Njegova važnost proizlazi iz utjecaja na poslovanje subjekata u nizu drugih sektora poput građevinarstva, prometa nekretninama, usluge prijevoza, poljoprivrede itd. Porteklih godina turizam je na području LAG-a zabilježio znatan porast, mjereno po broju turista. Također, ostvareni su razvojni pomaci, premda nedovoljni, u turističkoj ponudi, od još uvijek dominantnog oblika “more i sunce”.

Turizam karakterizira još uvijek pretežno tradicionalna ponuda “sunca i mora” kao okosnica turističkog prometa te novonastala brzorastuća ponuda agroturizma i drugih posebnih oblika turizma u zaleđu. Ona se bazira na eno-gastronomsko-izletničkoj ponudi i sve većem broju luksuznih vila s bazenima, ponudi avanturističkog turizma, planinarenja, pješaćenja i cikloturizma i dr..

Godišnje se na području Turističke zajednice Konavle ostvaruje 85 do 90 tisuća turističkih dolazaka i 550 do 580 tisuća turističkih noćenja (2012. i 2013.), od toga u samom Cavtatu više od 95 posto noćenja. Točan broj jednodnevnih posjetitelja (izleti, posjeti putnika s kruzera) nije poznat; procjenjuje ih se na 50 do 60 tisuća.

Tablica 18. Turizam (dolasci i noćenja) na području LAG-a 2 u 2010. i 2011.

	2012.		2011.		2010.	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja
Konavle	85.111	549.014	80.134	486.970	78.276	479.835
Župa dubrovačka	79.846	358.094	73.835	323.311	70.282	315.251
LAG 2	164.957	907.108	153.969	810.281	148.558	795.086
DNŽ	11.176.231	5.732.651	1.074.972	5.141.830	1.015.277	4.875.547

Izvor: Turističke zajednice Konavla i Župe dubrovačke

Posljednjih godina zamjetan je trend konstantnog povećanja smještajnih kapaciteta u naseljima u unutrašnjosti Konavala (seoski turizam, ruralne vile itd.) te bogata ponuda izletničko-rekreacijskih sadržaja za cjelodnevne i poludnevne izlete (jahanje, biciklizam, pješačenje, adrenalinski park, vinokušnje, konobe s ponudom tradicionalne domaće kuhinje i dr.).

Tablica 19. Struktura smještaja

	Hoteli	Privatni smještaj	Kampovi	ostalo	Ukupan broj kreveta
Konavle	2 464	2 291	180	-	4 935
Župa dubrovačka	1.336	2.021	1.115	-	4.472
LAG 2	3800	4312	1295	-	9407

Izvor: Turističke zajednice Konavla i Župe dubrovačke

Ruralni turizam (agroturizam) na području LAG-a bilježi napredak. Registranih seoskih domaćinstva sa ponudom smještaja i prehrane je 5 sa ukupno 32 kreveta. Također, u unutrašnjosti Konavala 59 domaćinstava s ukupnim kapacitetom od 256 kreveta nude usluge smještaja u ruralnim kućama za odmor i apartmanima. Usluge prehrane u seljačkom domaćinstvu (za organizirane grupe) nudi 15 domaćinstava. Procjenjuje se da je broj posjetitelja/turista u ruralnom turizmu godišnje oko 50. 000.

Na području Konavala postoji cijela mreža biciklističkih i pješačkih ruta. Planinarskih i pješačkih staza je oko 100 km, npr: pješačke staze Cavtat – Čilipi – Radovčići; pješačka staza Ron Brown, Cavtat – vrh Stražišće; planinarski uspon na Šnježnicu – 1234 m nadmorske visine. Biciklističkih je staza više od 100 km, na rutama: Zvekovicica – Duba, Zvekovicica – Debeli brijeg, Zvekovicica – Gruda, Čilipi – Molunat, Lovorno – Kuna.

Postoji potreba daljnjeg razvoja turističke infrastrukture – od izgradnje šetnica uz more, novih biciklističkih i pješačkih staza do npr. uređenja i revitalizacije starih francuskih putova na području Župe dubrovačke, postavljanja putokaza i ploča s povijesnom pričom i dr.).

Radna skupina utvrdila je osnovne razvojne potrebe u području turizma.

Tablica 20. Osnovne razvojne potrebe u turizmu

Zbog daljnjeg razvoja turizma, koji ima jednu od najvažnijih uloga u razvoju čitavog područja LAG-a, a posebno radi povećanja kvalitete, veće dodane vrijednosti i konkurentnosti, potrebno je:

- izraditi planove i projekte zajedničkog razvoja turizma LAG-a (posebno integrirati unutrašnjost, obalni dio i zaleđe, a sve zajedno s Dubrovnikom kao svjetskim turističkim odredištem)
- privlačiti investicije usmjerene na podizanje kvalitete u turizmu i na stvaranje veće dodane vrijednosti
- izraditi cjelovite programe za produljenje turističke sezone
- razvijati ruralni turizam i s njim povezane oblike selektivnog turizma
- povećati ulaganja u turističku infrastrukturu (izgradnja marina, uređenje šetnica i plaža, rekonstrukcija uskotračne željeznice i dr.)
- poboljšati kvalitetu privatnoga smještaja (posebno na području Cavtata i drugih mjesta)
- promovirati održiv razvoj turizma u skladu sa zaštitom okoliša (podržavati akcije za zaštitu okoliša, jačanje ekološke svijesti lokalnog stanovništva i turista)
- poticati kontinuirano obrazovanje i usavršavanje zaposlenih u turizmu
- razvoj turizma temeljiti na turističkoj destinaciji, turističkom klasteru
- u razvoju turizma LAG-a koristiti prenamjenu nekadašnjih vojnih objekata u atraktivna turistička odredišta uz nove investicije

Poduzetnička infrastruktura

Na području LAG-a postoji jedna poduzetničkih zona. Jedan od ključnih uvjeta za brži razvoj poduzetničke zone, odnosno za privlačenje investicija je rješavanje dovršetka izgradnje infrastrukture, oblikovanje osmišljenih i organiziranih aktivnosti u svrhu privlačenja investitora.

Tablica 21. Poduzetničke zone na području LAG-a 2

Br	Naziv zone	Mjesto	Površina u ha	Komunalna opremljenost		Broj poduzeća	Broj zaposlenih
1	Servisna zona Čibača	Čibača, Župa dubrovačka	17,90	Vodovod	Da	-	-
				Elektroenergetska mreža	Da		
				Plin	Ne		
				Kanalizacija	Ne		
				Telefon	Da		
				Prometna povezanost	Da		

Izvor: DUNEa 2012.

1.2.2. Stanje gospodarstva

Uvid u stanje gospodarstva na području LAG-a daju podaci osnovnih pokazatelja o poslovanju gospodarstvenika posljednjih nekoliko godina te stupanj ukupne razvijenosti izražen indeksom razvijenosti

Tablica 22. Broj poduzetnika na području LAG-a 2 za razdoblje 2009.–2011.

Općina	2009.		2010.		2011.	
	broj poduzetnika	broj zaposlenih	broj poduzetnika	broj zaposlenih	broj poduzetnika	broj zaposlenih
Konavle	356	2442	363	2232	359	2036
Župa dubrovačka	222	947	229	945	227	895
LAG 2	578	3389	592	3177	586	2931

Izvor: FINA 2012.

U proteklom razdoblju na području LAG-a poduzetnici su poslovali s gubitkom. Uz sve ostale otežavajuće okolnosti, nastavak recesije i produbljivanje krize, nedostatak novih investicija, i dalje onemogućuju razvoj gospodarstva na području LAG-a.

Na temelju vrijednosti indeksa razvijenosti, koji ovisi o dohotku po stanovniku, stopi nezaposlenosti, proračunskim prihodima, udjelu obrazovanog stanovništva te kretanju stanovništva, vidljivo je da je područje LAG-a neznatno ispod razine razvijenosti Dubrovačko-neretvanske županije. Indeks razvijenosti za LAG iznosi 88,20% dok je za Dubrovačko-neretvansku županiju 114,4%.

Župa dubrovačka ima indeks razvijenosti 109,69%, dok indeks razvijenosti općine Konavle iznosi 115,22%

Obje općine s područja LAG-a rangirane su u IV. skupinu jedinica lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka Republike Hrvatske. To govori da prema fiskalnim i statističkim pokazateljima sve općine LAG-a napreduju u razvitku za ostatkom Republike Hrvatske.

Tablica 23. Indeks razvijenosti za područje LAG-a 2

Općine i grad na području LAG-a 2	Vrijednosti pokazatelja			Indeks razvijenosti i skupine		Rang
	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihodi per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Indeks razvijenosti 2011.	Skupina	
	2008.–2010.	2008.–2010.	2008.–2010.			
Konavle	34.397	3846	9,2%	115,22%	100-125%	51.
Župa dubrovačka	29.273	2048	8,2%	109,69%	100-125%	69.
DNŽ	26.872	3563	12,1%	114,14%	100-125%	5.

Izvor: MRRFEU 2011.

1.2.3. Tržište radne snage

Vezano za tržište radne snage, na čitavom području obuhvaćenom LAG-om zajednička su obilježja porast nezaposlenosti i strukturna nezaposlenost te nesrazmjer između ponude i profila radne snage s jedne strane i potreba gospodarstva s druge. Osim toga, lokalno tržište rada karakterizira visoka sezonska zaposlenosti.

Tablica 24. Kretanje nezaposlenosti na području LAG-a 2

Godina	LAG 2 (ukupno)
	Broj nezaposlenih
2009.	1.032
2010.	1.121
2011.	1.074

Izvor: HZZ, <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=7574>

Među ukupno nezaposlenim osobama 51% je žena. Najbrojniju skupinu nezaposlenih čine osobe sa stručnom školom za zanimanja do 3 godine i školom za KV i VKV radnike. Prema dobnim skupinama najviše je nezaposlenih mladih u dobi između 20 do 29 godina; slijede nezaposleni u dobi od 30 do 34 godine.

Na području LAG-a izrazit je nedostatak programa koji se mogu prilagoditi potrebama gospodarstva, programa cjeloživotnog učenja i programa povećanja zapošljivosti. Probleme dodatno pogoršava odljev mladih obrazovanih kadrova. Nedostatni su poticaji za povećanje zapošljivosti i jačanja poduzetničkog duha osobito među mladima.

Tablica 25. Nezaposlene osobe s područja LAG-a 2 po općinama i gradovima, obrazovnoj razini i spolu, 2012.

Općina	UKUPNO		Bez škole i nezavršena osnovna škola		Osnovna škola		SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV radnike		SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godina		Gimnazija		Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola		Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
KONAVLE	656	350	8	5	104	51	275	129	164	100	20	16	38	20	47	29
ŽUPA DUBROVAČKA	575	292	8	7	86	44	235	87	155	94	15	11	33	21	43	28
LAG 2	1231	642	16	12	190	95	510	216	319	194	35	27	71	41	90	57

Izvor: HZZ, 2012.

Radna skupina je tijekom izrade strategije utvrdila osnovne razvojne potrebe vezane za unapređenje tržišta rada.

Tablica 26. Tržište rada: razvojne potrebe

Za daljnji razvoj tržišta rada, posebno za poboljšanje zapošljivosti i povećanje zaposlenosti napode mladih, potrebno je:

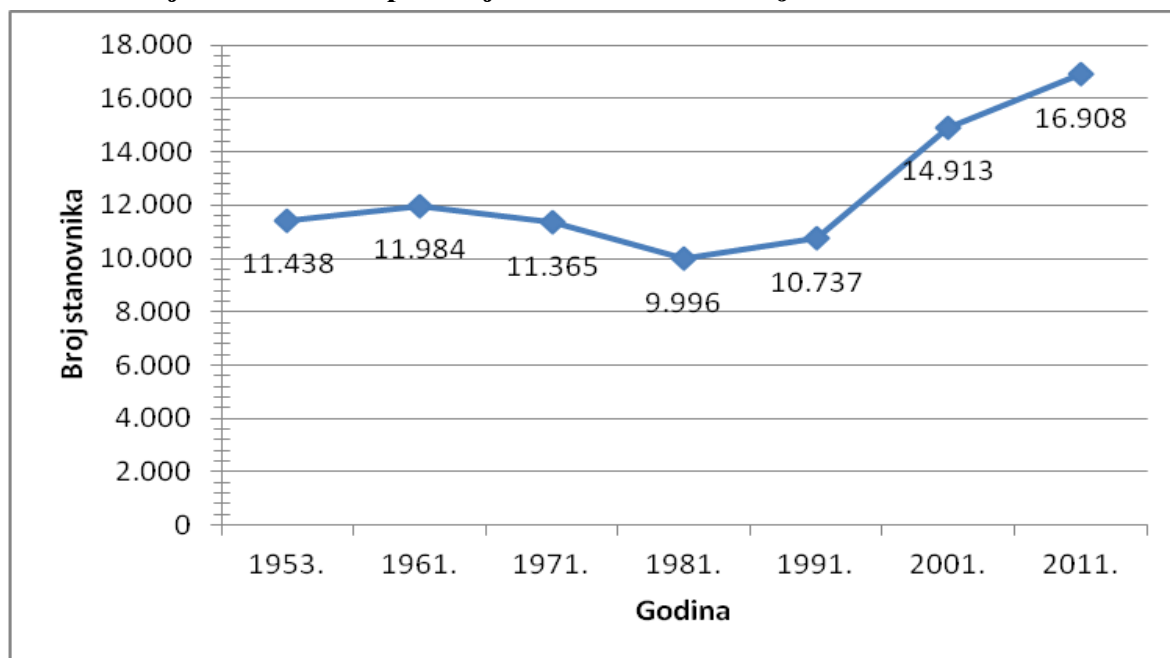
- o u suradnji sa županijskim i državnim institucijama i kroz lokalno partnerstvo za zapošljavanje provoditi programe aktivne politike zapošljavanja (poticanje zapošljavanja određenih profila ciljano usmjeravati prema specifičnostima i potrebama razvoja LAG-a, podizanje kompetencija i kvalitete radne snage, prekvalifikacija i dokvalifikacija)
- o osnažiti aktivnosti za usklađivanje srednjoškolskih programa s potrebama lokalnog gospodarstva kroz lokalno partnerstvo za zapošljavanje, osobito boljom suradnjom s ključnim poduzetnicima

1.3. Demografske i socijalne značajke područja

1.3.1. Broj i gustoća stanovništva

Prema podacima Popisa stanovništva RH iz 2011. godine, na području LAG-a živi 13,8% ukupnog stanovništva DNŽ-a ili 0,4 % stanovništva Republike Hrvatske.

Slika 2. Broj stanovnika na području LAG-a 2 u razdoblju 1953.-2011.

Izvor: DZS, Popisi stanovništva

Tablica 27. Broj stanovnika na području LAG-a 2 u 2001. i 2011.

JLS	Broj stanovnika u 2011.	Broj stanovnika u 2001.
Konavle	8.577	8.250
Župa dubrovačka	8.331	6.663
Ukupno LAG 2	16.908	14.913

Izvor: DZS, Popisi stanovništva 2001. i 2011.

U odnosu na popis stanovništva iz 2001. godine, broj stanovnika LAG-a povećao se za 1995 stanovnika ili oko 12%. No, zbog izraženog procesa litorizacije uslijed jačanja turističkih i proizvodnih djelatnosti, povećanje stanovništva bilježe urbano-ruralna naselja s pratećim zonama ugostiteljsko-turističke i/ili poslovne namjene odnosno Srebreno, Mlini, Kupari i Čibača te Cavtat, Čilipi i Molunt; sva ostala naselja bilježe dugoročno prisutan trend smanjenja ukupnog broja stanovnika. Stagnaciju i smanjenje broja stanovnika bilježe izrazito ruralna naselja poput Brgata Gornjeg i Donjeg, Grbavca, Martinovića i Makoše.

Vezano za razmjestaj stanovnika po područjima, utvrđuje se kako većina stanovništva živi u obalnom području i gradu/naselju (oko 60%), a u brdskim predjelima živi najmanje stanovnika.

1.3.2. Demografska kretanja

Broj stanovnika na području LAG-a varirao je posljednjih 30 godina zbog prirodnih razloga (prirodni prirast i/ili migracije) i Domovinskog rata.

Općenito se može ustvrditi kako dobna struktura stanovništva LAG-a nije optimalna. Većinu stanovništva LAG-a čine grupe stanovnika u zrelih godinama (20-39 godina i 40-59 godina); slijedi grupa mladih stanovnika (0-19 godina), a najmanju grupaciju čine starije osobe (60-75< godina).

Razlike između dobnih grupacija i njihovih udjela prema ukupnom stanovništvu međutim izrazito variraju u različitim područjima LAG-a. Naime, u središnjim urbano-ruralnim naseljima dobna grupa zrelih godina (20-59 godina) ima najveći udio u ukupnom stanovništvu grada; slijedi dobna skupina od 0-19 godina, a najmanje je starijih osoba. U rubnim ruralnim naseljima dominiraju starije osobe, s udjelom u ukupnom broju stanovnika predjela oko 30% što je pokazatelj početka duboke demografske starosti.

Stoga se može zaključiti da će se s vremenom povećati razlika u starosnojdobnoj strukturi stanovništva između rubnih ruralnih i središnjih urbano-ruralnih naselja. Stanovništvo ruralnih naselja sve će više starjeti i stoga se u ukupnom broju smanjivati.

Tablica 28. Vitalni indeks stanovništva LAG-a 2

Područje	Vitalni indeks (živorođeni/100 umrlih)
LAG 2	158,9
Dubrovačko-neretvanska županija	99,1
RH	80,7

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

U pogledu prirodnog prirasta stanovništva Općina Župa dubrovačka ima daleko najveći indeks vitalnosti stanovništva (292,3) i na županijskoj (99,1) i na državnoj razini (80,7). Općina Konavle (119,6) ima treći najveći indeks vitalnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, koji također premašuje indeks vitalnosti Županije i države.

Tablica 29. Dobna struktura stanovništva LAG-a 2

Područje	Ukupno stanovništvo 2011.	Stanovništvo staro do 20 godina	Stanovništvo starije od 60 godina	Koeficijent starosti	Indeks starosti
LAG 2 ukupno	16.908	3999	3446	40,7	173,7
DNŽ	122.568	27.293	80.804	24,4	109,4
RH	4.284.889	896.605	1.031.373	24,1	115,0

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

Osnovni su pokazatelji starosti stanovništva koeficijent starosti (udio stanovništva starijeg od 60 godina u ukupnom stanovništvu) i indeks starosti (omjer stanovništva starijeg od 60 godina i stanovništva mlađeg od 20 godina).

Tablica 30. Prosječna dob stanovništva LAG-a 2

JLS	Ukupan broj stanovnika	Radni kontingent: žene (15-59) i muškarci (15-64)	Prosječna dob
Ukupno LAG 2	16.908	11.420	39,2
Ukupno DNŽ	122.568	80.804	41,5

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Sukladno pokazateljima starosti, u usporedbi sa županijskim i državnim prosjekom područje obuhvaćeno LAG-om ima nešto mlađe stanovništvo.

U Općini Župa dubrovačka najmanje pokazatelje starosti ima naselje Čibača; ruralna naselja Grbavac, Makoše, Donji i Gornji Brgat, Zavrelje, Soline i Plat imaju najveće indekse starosti. U Općini Konavle najpovoljniji koeficijent i indeks starosti imaju Zvekovica i Cavtat te naselja u njihovoj blizini Drvenik, Gabrili i Močići; najviše koeficijente starosti imaju Kuna Konavoska, Stravča i Dunave.

1.3.3. Obrazovna i spolna struktura stanovništva

Obrazovna struktura pokazuje da prevladava stanovništvo sa srednjom stručnom spremom. Postotak stanovništva bez završene osnovne škole ili samo s osnovnom školom relativno je visok (18%). Udio stanovnika s osnovnim, ali i visokim stupnjem obrazovanja manji je od udjela na razini Županije i države. Prema spolnoj strukturi, žene imaju nižu obrazovnu razinu i manji udio u ukupnoj radno aktivnoj populaciji.

Tablica 31. Obrazovna struktura stanovništva LAG-a 2

JLS	Broj stanovnika starog 15 i više godina	Samo osnovna škola ili bez škole	Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu starom 15 i više godina	Udio VSS i VSS obrazovanog stanovništva u stanovništvu starijem od 15 godina
Konavle	7162	1.354	89,75%	17,4%
Župa Dubrovačka	6716	1.147	93,75%	16,7%
LAG 2	13.878	2.501	75,38%	14%
DNŽ	100.403	21.077	65,10%	14%

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2001.

Poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu LAG-a bilo je 2001. godine tek 4,6% što je ipak više od županijskog (3,9%), ali manje od državnog (5,5%) prosjeka. Udio ženskog stanovništva u poljoprivrednom stanovništvu bio je manji od udjela u ukupnom ženskom stanovništvu LAG-a, ali i od županijskog prosjeka.

Tablica 32. Poljoprivredno stanovništvo na području LAG-a 2, 2001.

UDIO POLJOPRIVREDNOG STANOVNIŠTVA U UKUPNOM STANOVNIŠTVU					
PODRUČJE		ukupno stanovništvo		poljoprivredno stanovništvo	
		ukupno	žensko	ukupno	žensko
LAG 2	Broj	14.913	7.557	692	296
	%	100,0	51%	4,6	42,8
DNŽ	Broj	122.870	63.492	4.773	2.093
	%	100,0	51,7	3,9	43,9
RH	Broj	4.437.460	2.301.560	246.089	121.611
	%	100,0	51,9	5,5	49,4

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2001.

Tablica 33. Stanovništvo LAG-a 2 prema spolu, 2011.

	Broj	%
Ukupno	16.908	100,0
Muškarci	8.390	49,62
Žene	8.518	50,38

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

Tablica 34. Stanovništvo LAG-a 2 prema narodnosti, 2011.

	Broj	%
Ukupno	16.908	100,0
Hrvati	16.190	95,75%
Ostali*	718	4,25%

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

*Ostali = nacionalne manjine u RH, regionalna pripadnost, izjasnili se u smislu vjerske pripadnosti, neraspoređeno, ne izjašnjavaju se, nepoznato, ostali

Radna skupina utvrdila je osnovne razvojne potrebe u području demografije.

Tablica 35. Demografska obilježja – razvojne potrebe

S obzirom na demografska kretanja i obilježja, starenje stanovništva, odlazak mladih obrazovanih osoba te ispodprosječnu obrazovnu razinu stanovništva u odnosu na županijski i državni prosjek, potrebno je:

- osmisliti i provoditi programe podrške mladim obiteljima s djecom
- poboljšati kvalitetu življenja, osobito obrazovanje, zdravstvo, sport i rekreaciju
- poboljšati skrb za starije i nemoćne
- intenzivirati cjeloživotno učenje i dodatne programe i oblike obrazovanja i usavršavanja, posebno za potrebe razvoja lokalnog gospodarstva
- poticati poduzetnički duh, osobito među mladima i podupirati programe aktivnosti zapošljavanja i samozapošljavanja

1.3.4. Školstvo

Na području LAG-a ustrojene su ustanove predškolskog odgoja (4) i osnovne škole (3). U Općini Konavle postoje dvije, a u Općini Župa dubrovačka jedna osnovna škola. Uz to, na području Općine Konavle uspostavljeno je 12 područnih škola u mjestima Čilipi, Močići, Gabrile, Komaji, Stravča te Popovići, Radovčići, Molunat, Vitaljina, Vodovađa, Dubravka, Pridvorje. U Općini Župa dubrovačka područne škole uspostavljene su u Martinovićima te na Brgatu Gornjem.

Osnovne škole Cavtat i Gruda, zajedno sa svojim područnim školama, pretrpjele su znatna oštećenja tijekom Domovinskog rata. U razdoblju 2004.–2006. godine Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka obnovilo je objekt OŠ Gruda kroz program CEB-V; izvedeni su građevinski i obrtnički radovi te instalacija centralnog grijanja i nabava školskog namještaja i opreme. Škola posjeduje trodjelnu dvoranu koja, osim za izvođenje nastave tjelesne i zdravstvene

kulture, služi za izvannastavne aktivnosti, a koriste je i članovi malonogometnih, košarkaških i odbojkaških klubova iz cijelih Konavala.

U Općini Župa dubrovačka otvorena je nova škola 2008. godine u Kuparima kao prvi namjenski izgrađen školski prostor u povijesti župskog školstva. No, već sada je nedovoljna za potrebe Općine Župa dubrovačka te postoji potreba za izgradnjom dodatnih učionica. Pred dovršetkom je i nova trodjelna dvorana, koja će osim za izvođenje nastave tjelesne i zdravstvene kulture služiti i za izvannastavne aktivnosti i potrebe sportskih klubova.

Stanovništvo s područja LAG-a srednju školu pohađa uglavnom u Dubrovniku, a fakultete diljem Hrvatske.

Budući da se broj djece u školi i vrtiću svakim danom povećava, potrebna je izgradnja vrtića za petnaest odgojnih skupina te nadogradnja osnovne škole.

Tablica 36. Obrazovne ustanove na području LAG-a 2

<i>Obrazovna ustanova</i>	<i>Jedinica lokalne samouprave</i>	<i>Broj djece u školskoj godini 2012./2013.</i>
Dječji vrtići		
Dječji vrtić i jaslice Cavtat	Konavle	198
Dječji vrtić i jaslice Čilipi	Konavle	82
Dječji vrtić i jaslice Gruda	Konavle	93
Dječji vrtić Župa Dubrovačka	Župa Dubrovačka	475
Osnovne škole		
OŠ Cavtat	Konavle	375
OŠ Gruda	Konavle	254
OŠ Župa dubrovačka	Župa dubrovačka	621

Izvor: Općinske/gradska uprave 2012.

1.3.5. Kultura

Brojne su i raznovrsne kulturne manifestacije na području LAG-a. No, njihovo je glavno obilježje sezonalnost jer se gotovo sve održavaju u turističkoj sezoni. Neke od značajnijih kulturnih manifestacija te važnije kulturne institucije prikazane su u nastavku.

Općina Konavle posjeduje ustanovu u kulturi "Muzeji i galerije Konavala". Na području Općine djeluje ukupno 5 KUD-ova, 2 klape (Klapa Oštro i Klapa Ragusa Vecchia) te Cavtatska limena glazba, a najznačajnija manifestacija na tom području je Epidaurus Festival – međunarodni festival glazbe i umjetnosti koji se svake godine održava u Cavtatu, kulturno -zabavna manifestacija Cavtatsko ljeto te Festival Konavle, glazba i riječ koji se održava u Cavtatu, Čilipima, Pridvorju i Grudi te nedjeljne folklorne priredbe koje se u Čilipima održavaju tijekom sezone u organizaciji KUD-a Čilipi.

Od kulturnih sadržaja, Općina Župa dubrovačka posjeduje ljetnu pozornicu u Mlinima, a najpoznatija kulturna manifestacija u Župi dubrovačkoj je Župsko ljeto. Od kulturnih društava

djeluju dvije klape (Klapa Stiga i Klapa Subrenum) te KUD Marko Marojica. Na području Općine djeluje 11 sportskih klubova - 5 boćarskih te po jedan ronilački, vaterpolski, odbojkaški, nogometni i malonogometni te autoklub.

Glavni problem u području kulture je manjak javne ustanove u kulturi, koja bi pored vlastite djelatnosti objedinjavala i poticala rad udruga u kulturi, te radila na osmišljavanju cjelogodišnjih kulturnih programa. Trenutna ponuda kulturnih programa prvenstveno je rad pojedinih udruga (Konavle Art, kulturno umjetnička društva). Problem je također što osim u Čilipima ne zadovoljavaju uvjeti u Domovima kulture, prvenstveno Cavtat i Gruda.

Radna skupina je tijekom izrade strategije utvrdila osnovne potrebe vezane za daljnja poboljšanja i razvoj u školstvu i kulturi.

Tablica 37. Školstvo i kultura – razvojne potrebe

Radi poboljšanja uvjeta rada i kvalitete rada u školstvu te unapređenja kulturnog života na području LAG-a, potrebno je:

- povećati kapacitete za predškolski odgoj
- poboljšati povezivanje i suradnju škola i gospodarskih subjekata
- osigurati opremu za suvremenu nastavu (posebno informatičku opremu i podršku)
- uvesti i provoditi dodatne obrazovne programe za mlade, osobito za prosperitetne djelatnosti na cijelom području LAG-a
- poboljšati cjeloživotno učenje i poticati veće sudjelovanje građana svih dobi
- obnoviti i izgraditi objekte za sport i rekreaciju te poboljšati organizaciju njihova korištenja za građane i za korištenje u turizmu (sportsko-rekreacijski turizam)
- obnoviti i izgraditi objekte za kulturne aktivnosti (knjižnice, multimedijalni centri, muzeji i dr.)
- poboljšati organizaciju kulturnih događanja i osigurati njihovo održavanje cijele godine
- jačati djelovanje kulturno-umjetničkih društava i poticati očuvanje izvornosti i tradicije u nematerijalnoj kulturnoj baštini
- provoditi edukaciju i kampanje o značenju i vrijednosti kulturne baštine i njezina očuvanja

2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA, SNAGE I SLABOSTI TE PRILIKE I PRIJETNJE ZA RAZVOJ

Temeljem radionica i rezultata analize stanja radna skupina je izradila SWOT analizu kojom su utvrđeni razvojni potencijali LAG-a i zapreke njihovu ostvarenju.

Tablica 38. SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
<p><u>Položaj, prirodna obilježja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobar geoturistički položaj (blizina Dubrovnika) • Ugodna klima (sredozemna), povoljni klimatski uvjeti (sunce, more, vjetar) • Dobri resursi za obnovljive izvore energije (sunce, vjetar) <p><u>Okoliš prirodna i kulturna baština</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Očuvani okoliš, prirodni resursi • Dobra kakvoća mora i zraka • Bogata prirodna baština, očuvana i lijepa priroda, izrazite krajobrazne vrijednosti prostora • Bogata kulturna baština, brojna, raznovrsna i atraktivna (materijalna i nematerijalna baština) • Očuvani kulturni običaji, tradicija i povijest, vrijednosti lokalne zajednice <p><u>Komunalna i prometna infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvedena mreža loknih cesta i puteva • Dobro opremljena zračna luka <p><u>Društvena infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizirana primarna zdravstvena zaštita, hitna zdravstvena služba, ambulate i oprema • Organizirane ustanove predškolskog odgoja • Osnovne škole i sportski objekti • Dobre poneke kulturne ustanove 	<p><u>Položaj, prirodna obilježja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Slaba (nedovoljna) prometna povezanost s ostalim dijelovima Županije i RH • Prometna (cestovna) izoliranost od ostatka zemlje • Kišna zimska razdoblja, ograničavajući čimbenik za sadašnji model turizma <p><u>Okoliš prirodna i kulturna baština</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje sustavnog zbrinjavanja otpada, ilegalna odlagališta otpada • Nesanirana erozija i klizišta terena • Nedovoljna protupožarna zaštita (protupožarni putevi i oprema) • Nedovoljno razvijena ekološka svijest • Nedovoljna briga i održavanje zaštićenih prirodnih područja • Nedovoljno vrednovanje pojedinih zaštićenih područja, krajobraza, akvatorija • Nedovoljna briga o zaštiti kulturne baštine • Gradnja u zaštićenim područjima, narušavanje graditeljske i urbanističke baštine • Zapuštanje i propadanje autohtonih kuća, kao i stambenih i sakralnih objekata • Nedovoljno korištenje kulturne baštine kao resursa za razvoj, na načelima održivog razvoja • Nedovoljna prezentacija i interpretacija kulturno-povijesne baštine kao temelja razvoja kulturnog turizma na području LAG-a i njegovanja identiteta <p><u>Komunalna i prometna infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Otežana prometna komunikacija glavnom prometnicom u LAG-u (državna cesta D8) • Nedovoljno razvijena i održavana prometna infrastruktura (ceste, putovi, nogostupi) • Manjak marina i komunalnih lučica • Nezadovoljavajuće stanje vodoopskrbnog sustava • Nerazvijen kanalizacijski sustav • Neizgrađeni sustavi odvodnje i sustava za pročišćavanje otpadnih voda • Neodgovarajuće zbrinjavanje otpada i divlja odlagališta u nekim dijelovima LAG-a • Slabo korištenje obnovljivih izvora energije i provedbe programa energetske učinkovitosti <p><u>Društvena infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Manjak specijalističkih ambulanti • Manjak ustanova za skrb o starijim i nemoćnim osobama • Manjak kapaciteta u dječjim vrtićima • Nedovoljna opremljenost opremljenost nekih škola • Nedostak prostora i opreme za kulturne ustanove

Gospodarstvo

- Dobri resursi za poljoprivredu (vinogradarstvo, maslinarstvo, voćarstvo, ljekovito bilje)
- Tradicija u vinogradarstvu, maslinarstvu i voćarstvu
- Dobri resursi za "zeleno poduzetništvo"
- Poduzetnička zona
- Tradicija u turizmu
- Uspješan razvoj ruralnog turizma s kvalitetnim programima
- Razvijeni turizam u obalnom dijelu LAG-a (Cavtat i druga središta)
- Pojedinačni vrhunski turistički kapaciteti
- Razvijena prodaja na pojedinačnim poljoprivrednim gospodarstvima (kušaone, ugostiteljstvo, obilasci i dr.)
- Turistička infrastruktura (biciklističke i pješačke staze, šetnice, vidikovci i dr.) u nekim dijelovima LAG-a
- Promocija turizma pojedinih dijelova LAG-a i početne akcije u predstavljanju zajedničkih turističkih atrakcija
- Korištenje blizine i brenda Dubrovnika u razvoju turizma

Tržište rada

Poduzetnici i marljivi ljudi

Gospodarstvo

- Velika ovisnost gospodarstva o turizmu
- Usitnjene parcele poljoprivrednog zemljišta
- Neobrađene poljoprivredne površine pogodne za eko proizvodnju
- Nerazvijena prerada poljoprivrednih proizvoda
- Nerazvijena ekološka poljoprivreda
- Manjak zajedničkih proizvoda, udruživanja proizvodnje, razvoja, mjesta za trženje i dr.
- Nedovoljna umreženost poljoprivrednih proizvođača s turizmom
- Niska obrazovna razina poljoprivrednika
- Neorganiziran plasman poljoprivrednih proizvoda na tržište
- Nedostatan razvoj „zelenog poduzetništva“
- Nedovoljno razvijeno malo poduzetništvo
- Slabo razvijene proizvodne djelatnosti i usluge s većom dodanom vrijednosti
- Nedovoljne investicije
- Manjak poslovnog okruženja, nedovoljno razvijene potporne institucije za poduzetništvo
- Izražena sezonalnost poslovanja u glavnim gospodarskim sektorima
- Manjak potpornih institucija za razvoj poduzetništva (informiranje, edukacija, financiranje, praćenje tržišta i dr.)
- Nedostatak poduzetničke inicijative i nemotiviranost radno sposobnog stanovništva
- Manjak učinkovitog upravljanja poslovnim zonama i aktivnosti za privlačenje poželjnih ulaganja
- Neobnovljeni turistički kapaciteti
- Nedovoljno razvijeni selektivni oblici turizma (ruralni, sportski i dr.)
- Nedostatan razvoj zajedničkog turističkog proizvoda i razvoj turističkih destinacija
- Nedostatak visoko kvalitetnih smještajnih kapaciteta
- Manjak kvalitetne i umrežene turističke infrastrukture (marine, šetnice, plaže, staze i dr.)
- Nedostatak obrazovane radne snage s razvijenim vještinama za pružanje usluga visoke kvalitete
- Nedostatno cjelovito turističko planiranje i promocija atrakcija čitavog područja

Tržište rada

- Znatna nezaposlenost
- Strukturna nezaposlenost, nesrazmjer između ponude i potražnje za radnom snagom
- Nedostatak radne snage u pojedinim zanimanjima (posebice stručne, kvalificirane radne snage), osobito u turizmu
- Nedovoljna usklađenost obrazovnih programa i potreba na lokalnom tržištu rada
- Nedovoljno razvijeno lokalno partnerstvo za razvoj tržišta rada

Demografska obilježja

- Porast broj stanovnika
- Dobri pojedinačni primjeri mladih obitelji koje ostaju živjeti i raditi na području LAG-a
- Privremeni boravak (turistička sezona) mladih poduzetnih ljudi

Društvene djelatnosti

- Kvaliteta nastavnika i provedbe obrazovnih programa
- Dobra mreža osnovnih škola
- Dostupna mogućnost obrazovanja zbog blizine Dubrovnika (sveučilište, stručne škole i dr.)
- Mnogobrojni i raznovrsni kulturni programi/događaji
- Očuvanost i njegovanje lokalne nematerijalne kulturne baštine (folklor, proslave i priredbe i dr.)
- Mnogobrojne i aktivne (angažirane) udruge
- Angažirano sudjelovanje pojedinih udruga u javnom životu i razvoju lokalnih zajednica
- Spremnost pojedinaca i manjih skupina za volonterski rad
- Entuzijizam pojedinaca i manjih skupina za promicanje javnog dobra

Upravljanje razvojem

- Doneseni neki od ključnih razvojnih planova (prostorni planovi ostali planovi)
- Financijska snaga proračunskih sredstava općina

Demografska obilježja

- Depopulacija rubnih naselja
- Nedovoljan broj visoko obrazovanog kadra
- Starenje stanovništva
- Odlazak mladih obrazovanih ljudi
- Nedovoljna obrazovanost stanovništva
- Prostorno-populacijska neravnoteža

Društvene djelatnosti

- Obrazovanje nedovoljno prilagođeno lokalnim razvojnim potrebama
- Nedovoljna opremljenost i moderniziranost škola
- Nedostatak dodatnih programa obrazovanja za mlade (glazbeni odgoj i dr.) i programa vezanih za posebnosti
- Manjak sustavnih programa cjeloživotnog učenja
- Manjak programa za poboljšanje uvjeta i kvalitete rada u zdravstvenim djelatnostima; nedovoljno održavanje zdravstvene infrastrukture, nedostatak specijalističkog kadra
- Otežano djelovanje hitne medicinske pomoći
- Nedovoljno poboljšanje uvjeta života ljudi s posebnim potrebama, umirovljenika (manjak domova i sl.)
- Manjak kulturnih aktivnosti, sezonalnost kulturnih programa, koncentracija na ljetnu sezonu
- Nezadovoljavajuća kulturna infrastruktura
- Nedovoljna uključenost organizacija civilnoga društva u upravljanje razvojem

Upravljanje razvojem

- Sindrom malih sredina – ograničenje razvoja
- Nedostatno povezivanje organizacija, komunikacija među nositeljima (uprava, poduzetnici, ustanove, udruge i drugi) u upravljanju razvojem
- Nedostatak cjelovitog planiranja, praćenja i vrednovanja razvojnih programa lokalnih uprava te kapaciteta za provedbu
- Nedovoljna međunarodna suradnja i koordinacija jedinica lokalne samouprave na području LAG-a te s ostalim javnim tijelima

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Mogućnosti korištenja programa i fondova EU-a za financiranje lokalnog razvoja (ruralnog razvoja, edukacije mladih, razvoja poduzetništva, infrastrukture, društvene infrastrukture i dr.) • Rast turizma i povećanje turističke potrošnje u EU-u i svijetu • Razvoj i jačanje potražnje za specifičnim oblicima turizma (gastro-enološki, kulturni, sportski, vitality, avanturistički, edukativni, zdravstveni i dr.) i elitnim turizmom • Potražnja za ekološkim poljoprivrednim proizvodima • Porast potražnje za autohtonim i brendiranim poljoprivrednim proizvodima • Jačanje interesa za turističku destinaciju • Izgradnja autoceste/brze ceste i međunarodnog koridora • Reaktivacija mrtvog kapitala (turistički objekti) od strane države • Povećanje potreba za korištenjem obnovljivih izvora energije • Jačanje uloge civilnog društva u EU i u RH • Jačanje međuopćinske suradnje • Provedba županijskih strategija razvoja (ŽRS), strategija razvoja turizma, zaštite okoliša i dr. • Jačanje međunarodne suradnje Županije i RH, osobito s članicama u EU-u 	<ul style="list-style-type: none"> • Mogućnost prenošenja zagađenja okoliša i ekoloških katastrofa iz susjednih država (otpad i otpadne vode, požari i dr.) • Prirodne nepogode – potresna zona • Devastacija okoliša i pritisci na prostor (preizgrađenost) • Dolazak jeftine radne snage iz susjednih zemalja • Nestabilna politička situacija u regiji (nesređena politička situacija u susjednim državama) • Investicije u prostoru neprihvatljive za lokalnu zajednicu; izostanak kvalitetnog i kvalificiranog dijaloga među dionicima • Dolazak krupnog kapitala (investicijski mega projekti) • Neodgovarajuća provedba politike ruralnog razvoja • Sporo i neučinkovito rješavanje vlasničkih prava • “Betoniziranje“ obale i apartmanizacija • Prostorno planiranje bez sudjelovanja zajednice • Uništavanje poljoprivrednih površina • Korupcija • Nefunkcioniranje pravne države • Spora i neučinkovita uprava • Jačanje sive ekonomije • Globalna gospodarska kriza i pad turističke potražnje • Globalizacija ekonomije

3. RAZVOJNA VIZIJA

3.1. RAZVOJNI CILJEVI PO OSIMA RURALNOG RAZVOJA

LRS je koncipiran i izrađen tako da se sadržajem i obuhvatom usredotočuje na ruralni razvoj i program IPARD, ali i šire, na cjelovit regionalni razvoj područja LAG-a i druge programe. Naime, pri izradi LRS-a vodilo se računa o mogućnosti da se u proračunskom razdoblju EU-a za 2014.–2020. programi i projekti ruralnog razvoja financiraju i iz drugih fondova EU-a (Fond za regionalni razvoj, Fond za socijalni razvoj i Kohezijski fond).

Uz to se uzelo u obzir da LRS može poslužiti i kao „putokaz“ i vodič za potencijalne investitore i pružatelje financijske i tehničke pomoći. No, nositelji razvoja na području LAG-a moći će koristiti mogućnosti i prosperirati od ulaska budu li spremni iskoristiti nove mogućnosti koje pruža EU i ostvariti zajedničku provedbu LRS-a pripremom i provedbom razvojnih projekata potrebnih za postizanje utvrđenih razvojnih ciljeva.

Srž LRS-a čine vizija razvoja, strateški ciljevi, mjere i razvojni projekti. Vizija razvoja je ostvariv „san“, skup realnih želja koji upućuje na to kako bi dionici koji predstavljaju zajednicu na području LAG-a željeli da ona izgleda u budućnosti. Vizija pretpostavlja jasnu i sveobuhvatnu sliku budućnosti LAG-a, predodžbu budućih događaja, dugoročan željeni rezultat u sklopu kojega članovi zajednice mogu prepoznavati i rješavati probleme na putu njezina ostvarenja. Pri donošenju vizije nije dovoljno željeti – treba uvažiti i realne mogućnosti razvoja, stvarne resurse i potencijale.

Vizija razvoja LAG-a okvir je kojim se pobliže definira što se želi postići u razvoju cijelog područja, ali i što se može i treba postići, čime se omogućuje dugoročno planiranje, usklađivanje, koordiniranje, usmjeravanje i mjerenje napretka. Dionici na radionicama utvrdili su sljedeću viziju razvoja LAG-a :

Područje LAG-a 2 je prostor razvijen po mjeri župskog i konavoskog čovjeka, a prepoznaje se po održivom razvoju, sveprisutnoj dubrovačkoj tradiciji, očuvanoj prirodnoj i kulturnoj baštini s konkurentnim poduzetništvom, snažnim ljudskim potencijalom i kvalitetom življenja.

U viziji je sadržano načelo održivog razvoja, odnosno razvoja koji traži sklad i sinergiju gospodarske, ekološke i društveno-socijalne razvojne dimenzije, načelo poštovanja tradicijskih vrijednosti, koje je bitno za očuvanje identiteta i prepoznatljivosti područja LAG-a 2 te načelo “pametnog razvoja” temeljenog na inovacijama.

Iz vizije razvoja izvode se i razrađuju strateški ciljevi, prioriteti i mjere koji čine okvir ili polje za razvojne projekte. Na radionicama, sastancima i komunikacijom putem interneta, nakon analize stanja i utvrđivanja razvojnih problema i izrade SWOT analize, dionici LAG-a identificirali su i usuglašavanjem utvrdili 5 strateških ciljeva, 13 prioriteta i 32 mjere.

Tablica 39. Strateški ciljevi, prioriteti i mjere

Ciljevi	Prioriteti	Mjere
1. Razvoj konkurentne poljoprivrede i turizma	<p>1.1. Razvoj poljoprivredne proizvodnje i prerade većim korištenjem znanja i suvremenih tehnologija</p> <p>1.2. Udruživanje proizvođača i razvoj zadrugarstva</p> <p>1.3. Razvoj ruralnog i drugih specifičnih oblika turizma s većom dodanom vrijednosti</p>	<p>1.1. 1. Poticanje povećanja produktivnosti u poljoprivredi i preradi korištenjem novih znanja, vještina i tehnologija (suvremeni načini uzgoja u vinogradarstvu, maslinarstvu, voćarstvu, povrtlarstvu, ljekovitom bilju; navodnjavanje, veterinarska zaštita i dr.)</p> <p>1.1.2. Razvoj ekološke poljoprivrede i autohtonih vrsta</p> <p>1.1.3. Razvoj prerade poljoprivrednih proizvoda</p> <p>1.2.1. Jačanje suradnje malih proizvođača i prerađivača u proizvodnji, korištenju znanja i tehnologija, u marketingu i prodaji, putem revitalizacije zadrugarstva i drugih oblika povezivanja</p> <p>1.2.2. Razvoj novih načina prodaje i predstavljanja proizvoda malih proizvođača (zajednička prodajna mjesta, prodaja “na pragu“, e-trgovine i dr.)</p> <p>1.3.1. Razvoj ruralnog turizma povezanog s drugim oblicima selektivnih oblika turizma (kulturni gastro-eno, sportski, rekreacijski, vitality, “outdoor “ sportovi i dr.)</p> <p>1.3.2. Razvoj turističke infrastrukture za selektivne oblike turizma</p> <p>1.3.3. Obnova starih zanata (načini izrade, prezentacija, edukacija)</p> <p>1.3.4. Razvoj turističke destinacije (povezivanje, organiziranje, upravljanje, marketing turizma) priobalnog područja i zaleđa te Dubrovnika</p>
2. Razvoj poduzetništva i diverzifikacija gospodarstva	<p>2.1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva</p> <p>2.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture</p>	<p>2.1.1. Podrška održanju i razvoju novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika, posebno za turizam i druge djelatnosti</p> <p>2.1.2. Potpora razvoju inovativnih proizvoda i usluga</p> <p>2.2.1. Osnivanje poduzetničkog centra, poslovno umrežavanje poduzetnika, edukacija i treninga poduzetnika</p> <p>2.2.2. Unapređenje poslovanja poduzetničkih zona i povećanje ulaganja</p>
3. Jačanje zaštite i održivog korištenja prirodne i kulturne baštine	<p>3.1. Poboljšanje zaštite okoliša i održivog korištenja prirodne baštine</p> <p>3.2. Korištenje obnovljivih izvora energije</p> <p>3.3. Očuvanje i korištenje kulturne baštine</p>	<p>3.1.1. Sanacija okoliša (kamenolomi odlagališta, erozija, klizišta)</p> <p>3.1.2. Obnova i zaštita prirodne baštine i poboljšanje upravljanja zaštićenim područjima</p> <p>3.1.3. Podizanje svijesti stanovništva o održivom korištenju prirodne baštine (edukacija, partnerstvo)</p> <p>3.2.1. Jačanje korištenja obnovljivih izvora energije i poboljšanje energetske učinkovitosti</p> <p>3.3.1. Poticanje zaštite i održivog korištenja kulturne baštine, lokalnih vrijednosti u funkciji razvoja lokalne zajednice i turizma</p>
	4.1. Izgradnja prometne i	4.1.1. Obnova i izgradnja prometne (lokalne ceste, poljski putov, marine i) infrastrukture

4. Poboljšanje kvalitete življenja	<p>komunalne infrastrukture</p> <p>4.2. Razvoj društvene infrastrukture i društvenih djelatnosti</p> <p>4.3. Jačanje razvojne uloge organizacija civilnog društva</p>	<p>4.1.2. Izgradnja komunalne infrastrukture (vodovod, zbrinjavanje otpadnih voda, zbrinjavanje otpada)</p> <p>4.2.1. Poboljšanje uvjeta rada u obrazovanju u zdravstvenim djelatnostima (ljudski resursi, objekti, oprema i dr.)</p> <p>4.2.2. Poboljšanje uvjeta i sadržaja za sportsko-rekreacijske aktivnosti</p> <p>4.2.3. Potpora razvoju i provedbi programa za skrb o osjetljivim, socioekonomski ugroženim skupinama (starije osobe, osobe s posebnim potrebama, žene, mladi i dr.) i za podizanje kvalitete obiteljskog života</p> <p>4.3.1. Jačanje sudjelovanja organizacija civilnoga sektora u lokalnom razvoju i radu LAG-a</p>
5. Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta prepoznatljivosti LAG-a	<p>5.1. Jačanje stručnog usavršavanja i savjetovanja</p> <p>5.2. Jačanje kapaciteta LAG-a za upravljanje ruralnim i ukupnim lokalnim razvojem</p> <p>5.3. Jačanje prepoznatljivosti i pozicije LAG-a</p>	<p>5.1.1. Razvoj cjeloživotnog učenja, ciljanog obrazovanja stanovništva u skladu razvojnim potrebama područja LAG-a</p> <p>5.1.2. Popravljanje mogućnosti za zapošljavanje /samozapošljavanje, razvoj poduzetničkog duha</p> <p>5.2.1. Edukacija i trening članova LAG-a za upravljanje lokalnim razvojem i za sudjelovanje u provedbi LRS-a</p> <p>5.2.2. Jačanje sudjelovanja i angažmana svih građana u pripremi i provedbi programa LAG-a i LRS-a razvijanjem zajedništva i partnerstva</p> <p>5.2.3. Jačanje razmjene znanja i iskustava (korištenje primjera dobre prakse) u razvoju projekata u sklopu LAG-a na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini</p> <p>5.3.1. Izrada i provedba programa za jačanje identiteta i vidljivosti djelovanja LAG-a informiranjem i predstavljanjem planova, projekata i rezultata</p> <p>5.3.2. Razvoj zajedničkih proizvoda i usluga umreženih proizvođača LAG-a te zajedničkog marketinga i prodaje</p> <p>3.3.3. Izrada i provedba programa povezivanja i suradnje s drugim LAG-ovima i drugim organizacijama na županijskoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini</p>

3.2. OPIS MJERA ZA POSTIZANJE CILJEVA UKLJUČUJUĆI DEFINIRANJE KORISNIKA I KRITERIJA PRIHVATLJIVOSTI

Opis mjera strukturiran je tako da se na pregledan i cjelovit način postavi okvir za konkretne razvojne aktivnosti, razvojne projekte i njihovu međusobnu povezanost i time osigura učinkovita realizacija strateških ciljeva. Opis svake mjere sadrži: naziv mjere i povezanost s odgovarajućim prioritetom i strateškim ciljem, sadržaj mjere, ciljane skupine, očekivane rezultate te indikatore provedbe i ciljane vrijednosti. Ciljane vrijednosti, međutim, služe samo kao orijentacija jer se temelje na okvirnim procjenama.

Strateški cilj: 1. RAZVOJ KONKURENTNE POLJOPRIVREDE I TURIZMA	
Prioritet : 1.1. Razvoj poljoprivredne proizvodnje i prerade većim korištenjem znanja i suvremenih tehnologija	
naziv mjere	sadržaj/ aktivnosti
1.1.1. Poticanje povećanja produktivnosti u poljoprivredi i preradi korištenjem novih znanja, vještina i tehnologija (suvremeni načini uzgoja, navodnjavanje, veterinarska zaštita i dr.)	<p>Svrha mjera jest potaknuti povećanje produktivnosti poljoprivredne proizvodnje i prerade na području LAG-a. Mjere su usredotočene na osnovne grane poljoprivredne proizvodnje na području LAG-a (u vinogradarstvu, maslinarstvu, voćarstvu, povrtlarstvu, proizvodnji ljekovitog bilja) pri čemu se posebna pažnja pridaje razvoju ekološke proizvodnje i obnovi autohtonih vrsta. Mjerama se potiče: stvaranje i brži razvoj sustava održive poljoprivredne proizvodnje koji uključuje ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode i koji najpovoljnije koristi plodnost tla i raspoloživu vodu, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, a omogućava povećanje prinosa i otpornosti biljaka. Nadalje, tim se mjerama poljoprivrednim proizvođačima i drugima pomaže u osposobljavanju za preradu, marketing i prodaju poljoprivrednih proizvoda i prerađevina. Važnu ulogu ima podrška sustavnom osposobljavanju proizvođača putem zajedništva u sklopu LAG-a za trajno informiranje i korištenje znanja, vještina i tehnologija kako bi osigurali i povećali svoju konkurentnost.</p> <p>Za razvoj konkurentne poljoprivrede i turizam osobito je važna prerada poljoprivrednih proizvoda i stvaranje novih i inovativnih visoko kvalitetnih proizvoda u vinarstvu, maslinarstvu, voćarstvu, ali i u novim djelatnostima, poput ljekovitog bilja i dr. Stoga se u sklopu ovih mjera potiče razvoj prerade za što postoji niz pogodnosti, uključujući sirovinske osnove, interes tržišta, tržišne niše, posebno s obzirom na rast turizma, blizinu Dubrovnika kao svjetskog turističkog odredišta, ali i sve zahtjevniju turističku potražnju. Osim toga, već postoji nekoliko uspješnih projekata i niz inicijativa kako poljoprivrednika tako i mladih poduzetnika što je dobra početna osnova za napredak.</p>
1.1.2. Razvoj ekološke poljoprivrede i autohtonih vrsta	
1.1.3. Razvoj prerade poljoprivrednih proizvoda	
	ciljane skupine
	<ul style="list-style-type: none"> • OPG-ovi, obrti, trgovačka društva, zadruge, udruge, odnosno fizičke i pravne osobe • mladi poljoprivrednici i vlasnici nekretnina na ruralnom području • žene, nezaposleni

očekivani rezultati		
<ul style="list-style-type: none"> • povećanje površina sa suvremenim uzgojem u vinogradarstvu, maslinarstvu te voćarstvu, uzgoju ljekovitog bilja, uključujući autohtone proizvode • povećanje broja gospodarstava s poljoprivrednom proizvodnjom veće profitabilnosti • veći broj certificiranih proizvođača ekološke poljoprivrede i povećanje proizvodnje • povećan broj, vrste, količine prerađevina, uključujući autohtone i ekološke proizvode • bolje i stalno korištenje znanja i tehnologije u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi • povećanje i proširenje prerade i plasmana poljoprivrednih proizvoda • otvaranje novih radnih mjesta u preradi poljoprivrednih proizvoda i plasmanu proizvoda • povećanje broja brendiranih proizvoda • poboljšana komercijalizacija proizvoda putem prodajnih mjesta i centara kod proizvođača 		
indikatori provedbe		
<ul style="list-style-type: none"> • veličina površina sa suvremenim uzgojem (vinogradarstvo, maslinarstvo, voćarstvo, ljekovito bilje), posebno autohtonih proizvoda • broj novih ulaganja u poboljšanje poljoprivredne proizvodnje (nove tehnologije, postupci, oprema) • broj savjetovanja, korištenja stručnjaka od strane proizvođača • broj programa edukacije i savjetovanja poljoprivrednika • broj certificiranih ekoloških proizvođača • broj novozaposlenih u poljoprivredi • broj novih vrsta prerađevina, uključujući autohtone i ekološke proizvode • broj novozaposlenih u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi uključivo • broj brendiranih proizvoda • broj programa sa sudjelovanjem poljoprivrednih prerađivača, posebno autohtonih i ekoloških proizvoda, u turističkim sadržajima 		povećanje 10%
		povećanje 20%
		povećanje 20%
		10
		6
		10
		povećanje 10%
		20
		5
		15

Strateški cilj: **1. RAZVOJ KONKURENTNE POLJOPRIVREDE I TURIZMA**

Prioritet : **1.2. Udruživanje proizvođača i razvoj zadrugarstva**

naziv mjere	sadržaj/ aktivnosti
<p>1.2.1. Jačanje suradnje malih proizvođača i prerađivača u proizvodnji, korištenju znanja i tehnologija, u marketingu i prodaji, putem revitalizacije zadrugarstva i drugih oblika povezivanja</p> <p>1.2.2. Razvoj novih načina prodaje i predstavljanja proizvoda malih proizvođača (zajednička prodajna mjesta, prodaja na pragu, e-trgovine i dr.)</p>	<p>Mjera ima svrhu poboljšati poslovno i razvojno povezivanje te suradnju malih poljoprivrednih proizvođača na području LAG-a radi unapređenja proizvodnje, prerade, pristupa tržištu i prodaje. U tome važno mjesto ima obnova i razvoj zadrugarstva, ali i drugih oblika povezivanja proizvođača na čitavom području LAG-a. Suradnjom mali proizvođači, osim osnaživanja svojega položaja na tržištu (odnos prema velikim trgovačkim lancima, hotelskim kućama, uvoznicima), lakšeg i bržeg pristupa i primjene novih znanja i tehnologija u proizvodnji i preradi pridonose podizanju kvalitete sektora turizma, produljenju turističke sezone i razvoju turističke destinacije te čuvanju i njegovanju identiteta i vrijednosti svojih lokalnih zajednica. Također, time se jača zajedništvo lokalnih zajednica i društvena kohezija na području LAG-a, a time i očuvanje prirode i krajobraza.</p> <p>Imajući u vidu da se na području LAG-a poljoprivredom i preradom poljoprivrednih proizvoda bave mali proizvođači, posebno je važno da imaju osiguran dobar pristup i nastup na tržištu i to ponajprije turističkom tržištu. Stoga se ovom mjerom potiče širenje i daljnji razvoj punktova izravne prodaje na poljoprivrednim gospodarstvima, njihovo povezivanje te organiziranje internetske trgovine, osnivanje zajedničkih tržnih mjesta za promociju i trženje lokalnih proizvoda, tradicionalnih poljoprivredno-prehrambenih i obrtničkih proizvoda. U nekim dijelovima LAG-a već postoji niz dobro opremljenih i uhodanih mjesta izravne prodaje (npr. objekti agroturizma, kušaone vina, konobe, ugostiteljski objekti, prodaja autohtonih proizvoda i dr.) što je dobra osnova za stvaranje mreže prodajnih mjesta. Time se potiče i bolje informiranje i praćenje tržišta te suradnja proizvođača u stvaranju zajedničkih novih proizvoda i usluga LAG-a te povezivanje s turizmom i drugim gospodarskim djelatnostima (usluge marketinga, informatike, dizajna, izrade ambalaže i dr.). Razvoj novih trgovinskih i distribucijskih kanala i trženje lokalnih proizvoda osobito su važni zbog potencijala potražnje koji stvara dinamičan rast turizma na području -a i blizine Dubrovnika kao svjetskog turističkog odredišta. Također, mjerom se potiče razvoj zajedničke e-trgovine i uporaba i razvoj suvremenih načina pristupa kupcu i tržištu.</p>
	<p>ciljne skupine</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • OPG-ovi, zadruge, mikro i mala poduzeća, odnosno fizičke i pravne osobe • udruženja, strukovne organizacije i potporne institucije • žene, mladi, nezaposleni
	<p>očekivani rezultati</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • bolja poslovna, tehnološka i tržišna povezanost proizvođača kroz zadruge i druge oblike suradnje • povećana učinkovitost i uspješnost u poslovanju i razvoju poljoprivrednih proizvođača • povećanje konkurentnosti malih proizvođača i poboljšanje njihova položaja na tržištu (odnos prema velikim trgovačkim lancima, uvoznicima) • poboljšani plasman putem prodajnih centara i mjesta kod proizvođača

<ul style="list-style-type: none"> • poboljšanje marketinga i povećanje prodaje proizvoda i usluga lokalnih proizvođača • povećanje standarda kvalitete u proizvodnji i preradi proizvoda i usluga • poboljšanje zajedničke ponude i marketing proizvoda i usluga te povećanje inovativnih i zajedničkih proizvoda • povećanje zaposlenosti u marketingu, prodaji, opremanju, dizajniranju proizvoda i usluga 		
indikatori provedbe		
• broj nove poslovne suradnje (proizvodne, tehnološke, marketinške) malih proizvođača		20
• broj novih zadruga i drugih oblika suradnje		10
• broj ostvarenih zadružnih programa, projekata		30
• broj tih zadružnih ulaganja u proizvodnju i preradu		povećanje 10%
• broj zajedničkih nastupa proizvođača i prerađivača na tržištu		20
• broj prodajnih mjesta na poljoprivrednim gospodarstvima i kod proizvođača		20
• vrijednost prodaje na prodajnim mjestima na poljoprivrednim gospodarstvima i putem e-trgovine		povećanje 20%
• broj zajedničkih proizvoda i usluga te novih i inovativnih proizvoda i usluga		30
• broj i vrsta promotivnih akcija o zajedničkim prodajnim mjestima		30
• broj novih radnih mjesta		6

Strateški cilj: 1. RAZVOJ KONKURENTNE POLJOPRIVREDE I TURIZMA	
Prioritet : 1.3. Razvoj ruralnog i drugih specifičnih oblika turizma s većom dodanom vrijednosti	
naziv mjere	sadržaj/ aktivnosti
1.3.1. Razvoj ruralnog turizma povezanog s drugim selektivnim oblicima turizma (kulturni, gastro-eno, sportski, rekreacijski, vitality, outdoor sportovi i dr.)	<p>Svrha ove skupine mjera jest poduprijeti razvoj selektivnih oblika turizma i razvoj turističke destinacije kojom se integrira turizam priobalnog područja i zaleđa radi proširenja ponude i povećanja kvalitete, porasta konkurentnosti i podizanja profitabilnosti. To je osobito važno s obzirom na važnu ulogu turizma u gospodarstvu LAG-a vezano za resurse i potencijale, dostignuti stupanj razvijenosti i mogućnosti za razvoj poduzetništva (zapošljavanje, nova poduzeća, inovacije, prihodi zajednici, poticanje razvoja drugih gospodarskih i društvenih djelatnosti i dr.). Mjere su usredotočene ponajprije na razvoj ruralnog i s njim povezanih oblika selektivnog turizma (gastro-eno, sportski, rekreacijski, kulturni, vjerski, ribolovni, vitality i dr.) u zaleđu priobalnog dijela i unutrašnjosti LAG-a. Razvoj turizma temelji se na načelima održivog korištenja prirodne i kulturne baštine te korištenja lokalnih potencijala i resursa, uz inovacije i stvaranje novih usluga i proizvoda. Mogućnosti za daljnji razvoj ruralnog turizma visoke kvalitete leže i u povezivanju s turizmom Dubrovnika kao svjetskog odredišta i potražnjom i trendovima koje on generira. Osim važnosti za gospodarski razvoj, ruralni turizam i poduzetništvo utemeljeni na prirodnoj i kulturnoj baštini pridonose stvaranju simboličkih vrijednosti te njegovanju identiteta i prepoznatljivosti LAG-a.</p> <p>Turizam koji pruža konkurentne i visoko kvalitetne proizvode i usluge zahtijeva i razvijenu turističku infrastrukturu. Stoga se u sklopu ovih mjera potiče povezivanje postojeće i izgradnja nove turističke infrastrukture na čitavom području LAG-a kao što su biciklističke, pješačke i planinarske staze, vinske ceste, ceste agroturizma, sportsko-rekreacijski objekti, sportski i ugostiteljski objekti i sl. što pridonosi poboljšanju i inoviranju turističke ponude cijelog područja i produljenju turističke sezone. Također, potiče se daljnja izgradnja visoko kvalitetnih smještajnih kapaciteta, a to omogućuje otvaranje novih radnih mjesta i pokretanje novih poduzetničkih projekata, stvaranje novih turističkih proizvoda i usluga. Ovim mjerama poboljšava se i suradnja u planiranju, pripremi i provedbi zajedničkih turističkih infrastrukturnih projekata. To uključuje i zajedničku pripremu za korištenje svih dostupnih domaćih financijskih izvora (lokalnih i županijskih te državnog proračuna), ali i zajedničko apliciranje turističkih infrastrukturnih projekata za financiranje iz fondova EU-a i drugih inozemnih financijskih izvora.</p> <p>U sklopu ovih mjera potiče se razvoj i promocija turističke destinacije koja uključuje čitavo područje LAG-a, priobalno područje i njegovo zaleđe i Dubrovnik kao svjetsko turističko odredište. Imajući u vidu resurse kojima to područje raspolaže, stanje i razvojne potrebe razvoja područja LAG-a, očita je utemeljenost ove skupine mjera za jačanje diverzifikacije gospodarstva razvojem nepoljoprivrednih poduzetničkih djelatnosti.</p>
1.3.2. Razvoj turističke infrastrukture za selektivne oblike turizma	
2.3.3. Obnova starih zanata (načini izrade, prezentacija, edukacija)	
1.3.4. Razvoj turističke destinacije (povezivanje, organiziranje, upravljanje, marketing turizma) priobalnog područja i zaleđa te Dubrovnika	
	ciljne skupine
	<ul style="list-style-type: none"> • OPG-ovi, zadruge, mikro i mala poduzeća, odnosno fizičke i pravne osobe • žene, mladi, nezaposleni • organizacije civilnoga društva • strukovne organizacije i potporne institucije • tijela i organizacije lokalne samouprave

	<ul style="list-style-type: none"> • svi drugi stanovnici 	
	očekivani rezultati	
	<ul style="list-style-type: none"> • povećana i proširena ponuda sadržaja ruralnog turizma i drugih oblika selektivnog turizma • više novih proizvoda i usluga s velikom dodanom vrijednosti • povećani i poboljšani smještajni kapaciteti, posebno u unutrašnjosti LAG-a • povećan broj i vrsta turista, broj dana boravka, broj noćenja, posebno u unutrašnjosti LAG-a • obnovljena i izgrađena turistička infrastruktura (staze za biciklizam i penjanje, šetnice, šumske staze, odmorišta, igrališta, dvorane) • dobra i učinkovita promocija turizma i poboljšano upravljanje turističkom destinacijom LAG-a • poboljšana kvaliteta turističkih sadržaja • viša razina stručnosti i osposobljenosti pružatelja turističkih usluga • nova radna mjesta 	
	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> • broj novih programa ruralnog turizma i drugih oblika selektivnog turizma u ukupnoj turističkoj ponudi • broj novih ponuditelja turističkih proizvoda i usluga • broj turista, broj dana boravka, broj noćenja na području LAG-a, posebno u unutrašnjosti • broj novih atrakcija i lokacija u programima ruralnog i drugih oblika turizma • broj novozaposlenih u turizmu • broj edukacijskih aktivnosti za nositelje ruralnog i drugih selektivnih oblika turizma • broj novih viših kategorija smještajnih kapaciteta u turizmu u zaleđu • broj i vrsta promotivnih aktivnosti • broj ulaganja u izgradnju i obnovu infrastrukture za turizam (staze za biciklizam i penjanje, šetnice, šumske staze, odmorišta, igrališta, dvorane) • broj umreženih zajedničkih programa za razvoj turističke destinacije LAG-a • broj umreženih aktera u turizmu (hotelijerstvo, ugostiteljstvo, proizvodnja hrane i pića, usluge u sportu, kulturi i dr.) za razvoj turističke destinacije LAG-a 	20 povećanje 15% povećanje 20% povećanje 15% 30 20 povećanje 10% 15 povećanje 20% 30 100
Strateški cilj: 2. Razvoj poduzetništva i diverzifikacija gospodarstva		
Prioritet : 2.1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva		
naziv mjere	sadržaj/ aktivnosti	
2.1.1. Podrška održanju i razvoju novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika posebno za turizam i druge djelatnosti	Razvoj malog i srednjeg poduzetništva bitno pridonosi diverzifikaciji gospodarstva na području LAG-a. Cilj je mjere sustavno poticati i jačati konkurentnost poduzetnika i obrtnika kako u djelatnostima vezanim za poljoprivredu i turizam tako i izvan njih. To se ponajprije odnosi na podršku i poticaje malom i srednjem poduzetništvu, na stvaranje i poticanje poduzetničkog duha i poslovnog okruženja. Osobito je važno poticati konkurentnost poduzetnika i obrtnika svim raspoloživim lokalnim sredstvima i korištenjem mogućnosti koje	

2.1.2. Potpora razvoju inovativnih proizvoda i usluga	<p>pružaju lokalni i državni programi, programi EU-a i drugi izvori. Ova skupina mjera utvrđena je temeljem činjenice da je konkurentnost skup faktora, javnih politika i institucija koje kompleksno utječu na razinu produktivnosti odnosno na kvalitetu poslovnog sektora i poslovnog okruženja, a imajući u vidu resurse kojima raspolaže, stanje i razvojne potrebe gospodarstva na području LAG-a. Mjere su usmjerene na potporu za održanje i razvoj novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika povezanih s turizmom, drugim uslugama i djelatnostima u prerađivačkoj industriji, ali i na podršku za nove i inovativne proizvode i usluge. Ona obuhvaća zajedničke akcije za čitav LAG kako bi se poduzetnicima omogućio lakši pristup informacijama, edukaciji i treningu za poduzetnike poticajima i izvorima financiranja, savjetovanju za pripreme i vođenje poduzetničkih projekata, prijenosu dobre prakse/iskustva kao i poticajima za inovacije. Također, te bi zajedničke akcije trebale pridonijeti smanjivanju lokalnih administrativnih barijera pri pokretanju ili širenju poduzetničkih pothvata, a ujedno ojačati podršku za korištenje sredstava EU-a i drugih vanjskih izvora za povećanje konkurentnosti.</p> <p>ciljne skupine</p> <ul style="list-style-type: none"> • malo i srednje gospodarstvo, OPG-ovi, odnosno fizičke i pravne osobe • mladi obrazovani stanovnici • žene, nezaposleni • strukovne organizacije i potporne institucije • tijela i organizacije lokalne samouprave <p>očekivani rezultati</p> <ul style="list-style-type: none"> • povećan broj malih i srednjih poduzetnika te obrtnika i novih djelatnosti • povećana konkurentnost malih i srednjih poduzetnika te obrtnika • povećan broj inovativnih proizvoda/usluga • povećan broj zaposlenih u malom i srednjem poduzetništvu • povećan broj ostvarenih projekata podrške razvoju poduzetništva (iz županijskih i državnih programa, programa EU-a i drugih) • povećana podrška tehnološkom razvoju i inovativnosti (iz županijskih i državnih programa, programa EU-a i drugih) malog i srednjeg poduzetništva <p>indikatori provedbe</p> <table border="1"> <tr> <td>• broj potpora održanju i razvoju novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika</td><td>povećanje 20 %</td></tr> <tr> <td>• broj novih poduzetnika i obrtnika</td><td>povećanje 10 %</td></tr> <tr> <td>• broj novozaposlenih kod poduzetnika i obrtnika</td><td>30</td></tr> <tr> <td>• broj novih inovativnih proizvoda i usluga</td><td>povećanje 10%</td></tr> <tr> <td>• broj lokalno povezanih i umreženih poduzetnika i obrtnika</td><td>50</td></tr> <tr> <td>• broj akcija za jačanje poduzetničkog duha</td><td>10</td></tr> <tr> <td>• broj seminara i treninga za poduzetnike i obrtnike</td><td>30</td></tr> <tr> <td>• broj polaznika koji su završili edukaciju i trening</td><td>150</td></tr> </table>	• broj potpora održanju i razvoju novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika	povećanje 20 %	• broj novih poduzetnika i obrtnika	povećanje 10 %	• broj novozaposlenih kod poduzetnika i obrtnika	30	• broj novih inovativnih proizvoda i usluga	povećanje 10%	• broj lokalno povezanih i umreženih poduzetnika i obrtnika	50	• broj akcija za jačanje poduzetničkog duha	10	• broj seminara i treninga za poduzetnike i obrtnike	30	• broj polaznika koji su završili edukaciju i trening	150
• broj potpora održanju i razvoju novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika	povećanje 20 %																
• broj novih poduzetnika i obrtnika	povećanje 10 %																
• broj novozaposlenih kod poduzetnika i obrtnika	30																
• broj novih inovativnih proizvoda i usluga	povećanje 10%																
• broj lokalno povezanih i umreženih poduzetnika i obrtnika	50																
• broj akcija za jačanje poduzetničkog duha	10																
• broj seminara i treninga za poduzetnike i obrtnike	30																
• broj polaznika koji su završili edukaciju i trening	150																

Strateški cilj: **2. Razvoj poduzetništva i diverzifikacija gospodarstva**

Prioritet : **2.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture**

naziv mjere	sadržaj/aktivnosti											
<p>2.2.1. Osnutak poduzetničkog centra, poslovno umrežavanje poduzetnika, edukacija i treninga poduzetnika</p> <p>2.2.2. Unapređenje poslovanja poduzetničkih zona i povećanje ulaganja</p>	<p>Cilj je mjera poticanje razvoja i korištenja potpornih poduzetničkih institucija omogućiti da malo i srednje gospodarstvo na području LAG-a dobije potporu u poslovanju, ulaganju i korištenju istraživanja i razvoja putem centra za poduzetništvo ili sličnih organizacija i pridonijeti boljem i većem zajedničkom korištenju sličnih organizacija u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i na nacionalnoj razini. Također, mjerama se potiče bolje povezivanje i suradnja s potpornim institucijama na županijskoj i nacionalnoj razini (povezivanje s razvojnom agencijom i obrazovno-istraživačkim i razvojno-tehnološkim institucijama te institucijama za poticanje inovacija).</p> <p>Za razvoj poduzetništva i diverzifikaciju gospodarstva na području LAG-a važno je unaprijediti poduzetničke zone, prostorno, infrastrukturno i upravljački, osobito u privlačenju poželjnih investicija i s obzirom na resurse i potencijale čitavog područja. Realizacija te mjere usmjerena je prema osmišljenom i za lokalne zajednice razvojno korisnom korištenju prilike koju pruža lokacija poduzetničke zone u blizini Dubrovnika.</p>											
	ciljane skupine											
	<ul style="list-style-type: none"> • malo i srednje gospodarstvo, OPG-ovi, odnosno fizičke i pravne osobe • mladi obrazovani stanovnici • žene, nezaposleni • strukovne organizacije i potporne institucije • tijela i organizacije lokalne samouprave 											
	očekivani rezultati											
	<ul style="list-style-type: none"> • poboljšane mogućnosti i uvjeti za razvoj malog i srednjeg poduzetništva na području LAG-a i za modernizaciju (primjena novih tehnologija i inovacija) i povećanje konkurentnosti • povećanje inovacija • povećanje zaposlenosti • poboljšane usluge u poduzetničkim zonama i povećan broj investitora • povećan broj ostvarenih projekata podrške razvoju potporne infrastrukture (iz županijskih i državnih programa, programa EU-a i drugih) 											
	indikatori provedbe											
	<table> <tr> <td>• broj novih opremljenih centara/inkubatora</td><td>1</td></tr> <tr> <td>• broj novih korisnika poduzetničkih centara i potpornih programa</td><td>80</td></tr> <tr> <td>• broj inovacija, novih proizvoda i usluga</td><td>Povećanje 10%</td></tr> <tr> <td>• broj novozaposlenih u malom i srednjem poduzetništvu</td><td>20</td></tr> <tr> <td>• broj korisnika poslovnih zona</td><td>povećanje 10%</td></tr> <tr> <td>• broj novozaposlenih u poslovnim zonama</td><td>30</td></tr> </table>	• broj novih opremljenih centara/inkubatora	1	• broj novih korisnika poduzetničkih centara i potpornih programa	80	• broj inovacija, novih proizvoda i usluga	Povećanje 10%	• broj novozaposlenih u malom i srednjem poduzetništvu	20	• broj korisnika poslovnih zona	povećanje 10%	• broj novozaposlenih u poslovnim zonama
• broj novih opremljenih centara/inkubatora	1											
• broj novih korisnika poduzetničkih centara i potpornih programa	80											
• broj inovacija, novih proizvoda i usluga	Povećanje 10%											
• broj novozaposlenih u malom i srednjem poduzetništvu	20											
• broj korisnika poslovnih zona	povećanje 10%											
• broj novozaposlenih u poslovnim zonama	30											

Strateški cilj: 3. Jačanje zaštite i održivog korištenja prirodne i kulturne baštine	
Prioritet : 3.1. Poboljšanje zaštite okoliša i održivog korištenja prirodne baštine	
naziv mjere	sadržaj/ aktivnosti
3.1.1. Sanacija okoliša	Mjere obuhvaćaju sanaciju okoliša, ponajprije uređenje prostora kamenoloma,

<p>(kamenolom, odlagališta, dalekovod)</p> <p>3.1.2. Obnova i zaštita prirodne baštine i poboljšanje upravljanja zaštićenim područjima</p> <p>3.1.3. Podizanje svijesti stanovništva o održivom korištenju prirodne baštine (edukacija, partnerstva)</p>	<p>otklanjanje odlagališta otpada, uređenje protupožarnih puteva i osiguranje opreme, saniranje klizišta i erozije terena, rješavanje prostora i razmještaja dalekovoda. Time se rješavaju glavne dosadašnje devastacije okoliša i podiže razina njegove zaštite. Također mjerama se potiču zaštita i očuvanje prirodne baštine i promocija održivog razvoja. To znači da se bogatstvo i raznolikost prirodne baštine koristi kao razvojni resurs, ali tako da se istodobno zaštititi, sačuvati i obnoviti. To je osobito važno i zbog toga što prirodna baština sve više postaje razvojni resurs LAG-a čiji je i jedan od strateških ciljeva razvoj turizama visoke dodane vrijednosti. Također, provedbom mjera osigurava se očuvanje posebnosti i jedinstvenosti krajobrazu i lokaliteta te zaštita prirode/okoliša u skladu s europskim i međunarodnim standardima.</p>																				
	<p>ciljane skupine</p>																				
	<ul style="list-style-type: none"> • građani • OPG-ovi, malo i srednje gospodarstvo, • strukovne organizacije i potporne institucije • organizacije civilnoga društva • tijela i organizacije lokalne samouprave 																				
	<p>očekivani rezultati</p> <ul style="list-style-type: none"> • sanirana glavna onečišćenja okoliša • poboljšanje zaštite prirodne baštine • povećanje broja projekata održivog korištenja prirodne baštine (turizam, edukacija, sport, tradicijski obrti) • veća osviještenost i senzibiliziranost stanovnika području LAG-a za očuvanje okoliša i održivo korištenje prirodne baštine • povećano korištenje obnovljivih izvora energije, osobito korištenja solarne energije • povećanje energetske učinkovitosti u gospodarstvu, kućanstvima i javnom sektoru na području LAG-a 																				
	<p>indikatori provedbe</p> <table> <tr> <td>• broj saniranih onečišćenja okoliša</td><td>10</td></tr> <tr> <td>• broj uređenih protupožarnih puteva</td><td>Povećanje za 20%</td></tr> <tr> <td>• broj saniranih klizišta</td><td>Povećanje za 20%</td></tr> <tr> <td>• broj projekata zaštite prirodne baštine</td><td>20</td></tr> <tr> <td>• broj projekata održivog korištenja prirodne baštine</td><td>10</td></tr> <tr> <td>• broj novih radnih mjesta otvorenih kroz projekte održivog korištenja prirodne baštine</td><td>10</td></tr> <tr> <td>• broj edukacijskih aktivnosti o upoznavanju vrijednosti očuvanja i održivog korištenja (kulturni turizam, poduzetništvo u kulturi i dr.) prirodne i kulturne baštine</td><td>6</td></tr> <tr> <td>• broj polaznika edukacije o zaštiti okoliša i prirodne baštine</td><td>20</td></tr> <tr> <td>• broj javnih manifestacija i kampanja, uz sudjelovanje većeg broja građana, o zaštiti okoliša i prirodne baštine</td><td>60</td></tr> <tr> <td></td><td>10</td></tr> </table>	• broj saniranih onečišćenja okoliša	10	• broj uređenih protupožarnih puteva	Povećanje za 20%	• broj saniranih klizišta	Povećanje za 20%	• broj projekata zaštite prirodne baštine	20	• broj projekata održivog korištenja prirodne baštine	10	• broj novih radnih mjesta otvorenih kroz projekte održivog korištenja prirodne baštine	10	• broj edukacijskih aktivnosti o upoznavanju vrijednosti očuvanja i održivog korištenja (kulturni turizam, poduzetništvo u kulturi i dr.) prirodne i kulturne baštine	6	• broj polaznika edukacije o zaštiti okoliša i prirodne baštine	20	• broj javnih manifestacija i kampanja, uz sudjelovanje većeg broja građana, o zaštiti okoliša i prirodne baštine	60		10
• broj saniranih onečišćenja okoliša	10																				
• broj uređenih protupožarnih puteva	Povećanje za 20%																				
• broj saniranih klizišta	Povećanje za 20%																				
• broj projekata zaštite prirodne baštine	20																				
• broj projekata održivog korištenja prirodne baštine	10																				
• broj novih radnih mjesta otvorenih kroz projekte održivog korištenja prirodne baštine	10																				
• broj edukacijskih aktivnosti o upoznavanju vrijednosti očuvanja i održivog korištenja (kulturni turizam, poduzetništvo u kulturi i dr.) prirodne i kulturne baštine	6																				
• broj polaznika edukacije o zaštiti okoliša i prirodne baštine	20																				
• broj javnih manifestacija i kampanja, uz sudjelovanje većeg broja građana, o zaštiti okoliša i prirodne baštine	60																				
	10																				

Strateški cilj: **3. Jačanje zaštite i održivog korištenja prirodne i kulturne baštine**

Prioritet : 3.2. Korištenje obnovljivih izvora energije		
naziv mjere	sadržaj/ aktivnosti	
3.2.1. Jačanje korištenja obnovljivih izvora energije i poboljšanje energetske učinkovitosti	Svrha i cilj mjere jest poticanje intenzivnijeg korištenja obnovljivih izvora, ponajprije sunčeve energije te energije vjetra. Područje LAG-a ima dobre potencijale za korištenje sunčeve energije i energije vjetrova. Također, mjerom se potiče intenzivnija provedba projekata energetske učinkovitosti u javnom, gospodarskom i privatnom sektoru na čitavom području LAG-a.	
	ciljane skupine	
	<ul style="list-style-type: none"> • poduzetnici • OPG-ovi • građani • javne ustanove i lokalna samouprava 	
	očekivani rezultati	
	<ul style="list-style-type: none"> • ulaganja u obnovljive izvore energije • povećano korištenje sunčeve energije u sektoru gospodarstva i kućanstava • realizacija projekata energetske učinkovitosti u javnom, gospodarskom i privatnom sektoru 	
	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> • broj ulaganja u obnovljive izvore energije • provedba energetske učinkovitosti • broj promotivnih aktivnosti o korištenju obnovljivih izvora energije i o energetske učinkovitosti za gospodarstvo, kućanstva i javni sektor 	Povećanje 20 % Povećanje 10 % 10

Strateški cilj: 3. Jačanje zaštite i održivog korištenja prirodne i kulturne baštine		
Prioritet : 3.3. Očuvanje i korištenje kulturne baštine		
naziv mjere	sadržaj/aktivnosti	
3.3.1. Poticanje zaštite i održivog korištenja kulturne baštine, lokalnih vrijednosti u funkciji razvoja lokalne zajednice i turizma	<p>Cilj mjere je poticanje održivog korištenja materijalne i nematerijalne kulturne baštine tj. korištenje baštine kao razvojnog resursa kroz turizam i podizanje svijesti lokalnog stanovništva o vrijednosti i identitetskom značaju tebaštine. Mjerom se potiče zaštita i obnova objekata spomenika kulture, sakralnih objekata, pučkog graditeljstva, razvoj etnosela, razvoj tradicijskih obrta, obnova i očuvanje nematerijalne baštine.</p> <p>Mjerom se također potiču aktivnosti kulturnog stvaralaštva, očuvanja i korištenja kulturne baštine u funkciji razvoja LAG-a.</p> <p>Na području LAG-a djeluje niz kulturno-umjetničkih udruga čiji su programi, rezultati, brojnost i angažiranost članova bitni za zajednički razvoj i očuvanje identiteta cijelog područja, a svrha mjere jest održati i unaprijediti dosadašnji uspješan rad. Pri tomu je osobit naglasak na poticajima da se sve spomenuto koristi i kao razvojni resurs (kroz ruralni turizam, prekograničnu i teritorijalnu suradnju, jačanje tradicijskih obrta i dr.).</p>	

ciljane skupine	
<ul style="list-style-type: none"> • građani • kulturno-umjetnička društva • pojedinci angažirani u kulturi i očuvanju kulturne baštine • druge organizacije civilnoga društva • tijela i organizacije lokalne samouprave • strukovne organizacije i potporne institucije 	
očekivani rezultati	
<ul style="list-style-type: none"> • poboljšana briga, zaštita i očuvanje kulturne baštine • povećan broj obnovljenih objekata i manifestacija kulturne baštine • povećana briga i sudjelovanje lokalnog stanovništva u očuvanju kulturne baštine • nova radna mjesta • povećan broj i vrsta kulturnih manifestacija, posebno vezanih za tradiciju i identitet lokalnih zajednica te više sudionika i posjetitelja • povećan broj i proširena struktura posjetitelja korisnika kulturnih manifestacija i ustanova 	
indikatori provedbe	
<ul style="list-style-type: none"> • broj renoviranih i zaštićenih objekata kulturne baštine • broj novih projekata održivog korištenja kulturne baštine (kulturne kreativne industrije) • broj novozaposlenih u projektima održivog korištenja kulturne baštine (kulturne kreativne industrije) • broj manifestacija za jačanje svijesti lokalnog stanovništva o vrijednosti i značaju kulturne baštine • broj novih kulturnih manifestacija vezanih za tradiciju i identitet lokalnih zajednica uključenih u turističke programe • broj programa i održanih kulturnih manifestacija • broj uključenog lokalnog stanovništva u kulturne manifestacije • broj i struktura posjetitelja 	<p>Povećanje 10 % 8</p> <p>5</p> <p>10</p> <p>5</p> <p>Povećanje 10% Povećanje 10%</p> <p>Povećanje 10%</p>

Strateški cilj: 4. Poboljšanje kvalitete življenja		
Prioritet : 4.1. Izgradnja prometne i komunalne infrastrukture		
naziv mjere	sadržaj/ aktivnosti	
<p>4.1.1. Obnova i izgradnja prometne (lokalne ceste, poljski putovi) infrastrukture</p> <p>4.1.2. Izgradnja komunalne infrastrukture (vodovod, zbrinjavanje otpadnih voda, zbrinjavanje otpada)</p>	<p>Realizacija projekata u sklopu ovih mjera treba pridonijeti poboljšanju prometne i komunalne infrastrukture, a time i razvoju gospodarstva i podizanju kvalitete življenja stanovnika na području LAG-a. Tako se doprinosi usporavanju iseljavanja ljudi, osobito mladih i stvaraju poticajni uvjeti za poduzetništvo.</p> <p>Mjere su ponajprije usmjerene na poboljšanje fizičke prometne i komunalne infrastrukture. Provedbom tih mjera, tj. realizacijom projekata financiranih iz programa IPARD i drugih programa EU-a, županijskih, državnih i privatnih izvora, ubrzava se i poboljšava sanacija, revitalizacija, izgradnja lokalnih cesta, nogostupa i poljskih putova na području LAG-a.</p> <p>Za poboljšanje komunalne infrastrukture posebno su važni projekti odvodnje i kanalizacije, uređenja septičkih jama i zbrinjavanja otpada. Riječ je o potrebama naselja na pojedinim odvojenim dijelovima područja LAG-a. Provedba ovih mjera bitna je za LAG zato što je izravno povezana s realizacijom razvojne vizije i strateških ciljeva gospodarskog i društvenog razvoja LAG-a, razvoja poljoprivrede, turizma, poduzetništva i podizanja kvalitete življenja svih stanovnika.</p>	
	ciljane skupine	
	<ul style="list-style-type: none"> • građani • OPG-ovi, zadruge, malo i srednje gospodarstvo • tijela i organizacije lokalne samouprave • turisti i drugi posjetitelji 	
	očekivani rezultati	
	<ul style="list-style-type: none"> • kvalitetniji prijevoz ljudi i robe te bolji uvjeti za korištenje lokalnih cesta i poljskih putova • viši standardi usluga komunalne infrastrukture i veći broj korisnika te poboljšano upravljanje • poboljšanje kanalizacije i odvodnje • smanjenje i onemogućivanje zagađivanja okoliša otpadom i uvedeno selektivno sakupljanje otpada 	
	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> • broj rekonstruiranih i obnovljenih lokalnih cesta i poljskih putova • dužina izgrađenih nogostupa • broj kućanstava saniranih odvodnjom i kanalizacijom • broj divljih odlagališta otpada • broj reciklažnih dvorišta i odlagališta odvojeno prikupljanje otpada 	<p>Povećanje 10 %</p> <p>Povećanje 30 %</p> <p>Povećanje 20 %</p> <p>0</p> <p>2</p>

Strateški cilj: 4. Poboljšanje kvalitete življenja	
Prioritet : 4.2. Razvoj društvene infrastrukture i društvenih djelatnosti	
naziv mjere	sadržaj/ aktivnosti
<p>4.2.1. Poboljšanje uvjeta rada u obrazovanju u zdravstvenim djelatnostima (ljudski resursi, objekti, oprema i dr.)</p> <p>4.2.2. Poboljšanje uvjeta i sadržaja za sportsko-rekreacijske aktivnosti</p> <p>4.2.3. Potpora razvoju i provedbi programa za skrb o osjetljivim, socioekonomski ugroženim skupinama (starije osobe, osobe s posebnim potrebama, žene, mladi i dr.) i za podizanje kvalitete obiteljskog života</p>	<p>Mjere u okviru tog strateškog cilja razvoja područja LAG-a usmjeravaju glavne pravce i aktivnosti koje treba poduzimati da bi se kvaliteta življenja građana popravila danas i u budućnosti. Da bi se građanima osiguralo da žive duhovo i tjelesno zdravo, potrebno je stalno podizati kvalitetu obrazovanja za njihovu djecu i njih, kvalitetu zdravstvenih usluga, mogućnosti i uvjete za bavljenje sportom i rekreacijom, brigu i skrb o starijim osobama i osobama s posebnim potrebama, a sve to u zdravom okolišu. Mjere, odnosno projekti, obuhvaćaju aktivnosti koje pridonose brizi za mlade i unapređenju obiteljskog života. To uključuje poticanje i podršku građanima da se udružuju i u tim aktivnostima aktivno sudjeluju, osobito u prevenciji bolesti, humanitarnom i volonterskom radu i radu udruga civilnoga društva.</p> <p>Ove mjere su okvir za razvojne projekte izgradnje objekata za obrazovanje, opremanje obrazovnih ustanova za suvremenu nastavu, popravljane uvjeta i kvalitete rada u zdravstvenim djelatnostima, potpore organizaciji i provedbi programa za skrb o osjetljivim i socioekonomski ugroženim skupinama društva (starije osobe, osobe s posebnim potrebama, žene, mladi i dr.), poboljšanja sportsko-rekreacijskih uvjeta i sadržaja, realizacije potpora aktivnostima za podizanje kvalitete obiteljskog života, osobito brige o djeci i mladima, uključivanja stanovništva u humanitarne, kulturne i sportske aktivnosti. Također, potiču se aktivnosti kulturnog stvaralaštva te očuvanja i korištenja kulturne baštine u funkciji razvoja i njegovanja identiteta čitavog područja LAG-a i Župa dubrovačka.</p>
	ciljane skupine
	<ul style="list-style-type: none"> • građani • žene, mladi • nezaposleni • osobe s posebnim potrebama • umirovljenici • druge organizacije civilnoga društva • tijela i organizacije lokalne samouprave • strukovne organizacije i potporne institucije • pojedinci angažirani u kulturi i očuvanju kulturne baštine
	očekivani rezultati
	<ul style="list-style-type: none"> • povećan broj dograđenih i opremljenih školskih i sportskih objekata • poboljšana kvaliteta i dostupnost zdravstvenih usluga • poboljšana opremljenost zdravstvenih ustanova i bolji uvjeti rada osoblja • povećan broj osoba obuhvaćenih institucionalnom i izvaninstitucionalnom skrbi • povećan broj programa za poboljšanje života i skrbi o starijima, djeci i osobama s posebnim potrebama • povećan broj građana uključenih u sportske i rekreacijske aktivnosti • povećan broj i vrste programa sportske i rekreacijske aktivnosti i bolja opremljenost sportsko-rekreacijskih objekata

	<ul style="list-style-type: none"> • povećan broj i vrsta kulturnih manifestacija, posebno vezanih za tradiciju i identitet lokalnih zajednica te više sudionika i posjetitelja • povećan broj i struktura posjetitelja korisnika kulturnih ustanova • povećan broj volontera i drugih građana uključenih u organiziranje i provedbu humanitarnih, kulturnih, sportskih, karitativnih i drugih aktivnosti 	
	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> • broj obnovljene i izgrađene školske infrastrukture • broj obnovljene i izgrađene zdravstvene infrastrukture • broj programa za poboljšanje života i skrbi o starijima, djeci i osobama s posebnim potrebama • broj osoba obuhvaćenih institucionalnom i izvaninstitucionalnom skrbi za starije i nemoćne • broj obnovljenih i izgrađenih sportsko-rekreacijskim objekata • broj građana uključenih u sportske i rekreacijske aktivnosti • broj obnovljene i izgrađene infrastrukture za kulturu (knjižnice, multimedijalni centar, lokalni muzeji) • broj i struktura posjetitelja korisnika kulturnih ustanova (knjižnica, multimedijalni centar, muzej) • broj novih kulturnih manifestacija vezanih za tradiciju i identitet lokalnih zajednica uključenih u turističke programe • broj građana, volontera, novouključenih u organiziranje i provedbu humanitarnih, kulturnih, sportskih, karitativnih i drugih aktivnosti 	Povećanje 10% Povećanje 10% 6 Povećanje 10% Povećanje 10% Povećanje 20% Povećanje 10% Povećanje 20% 6 50

Strateški cilj: 4. Poboljšanje kvalitete življenja	
Prioritet : 4.3. Jačanje djelovanja organizacija civilnoga društva	
naziv mjere	sadržaj/ aktivnosti
4.3.1. Jačanje sudjelovanja organizacija civilnoga sektora u lokalnom razvoju i radu LAG-a	Za gospodarski i društveni razvoj čitavog područja važno je jače i svestranije uključivanje organizacija civilnoga društva u rad LAG-a i u zajedničke programe i projekte ruralnog i šire, lokalnog razvoja. Radi se o tome da se uspješnije i učinkovitije angažiraju i koriste potencijali i resursi tih organizacija (ljudi, znanje, vještine, iskustvo u pripremi i realizaciji razvojnih aktivnosti u različitim područjima). Za provedbu tih ali i drugih mjera ključni su dobro pripremljeni projekti koji očekivanim učincima zadovoljavaju razvojne potrebe na području LAG-a i tako utječu na smanjivanje depopulacije, posebno mladih i obrazovanih ljudi, što je jedan od ključnih razvojnih problema ovog LAG-a.
	ciljne skupine
	<ul style="list-style-type: none"> • građani • organizacije civilnoga društva • poduzetnici, OPG-ovi • tijela i organizacije lokalne samouprave

očekivani rezultati	
<ul style="list-style-type: none"> • povećan broj članova organizacija civilnoga društva • povećan broj predloženih i ostvarenih razvojnih projekata za LAG-koje su pripremile i realizirale organizacije civilnoga društva • povećan broj projekata sudjelovanja i uključenosti organizacija civilnoga društva u programe lokalnog razvoja i društvena zbivanja LAG-a • poboljšanja u gospodarskom i društvenom životu stanovnika na području LAG-a 	
indikatori provedbe	
<ul style="list-style-type: none"> • broj novih članova organizacija civilnoga društva • broj novih edukacijskih programa za jačanje organizacija civilnoga društva • broj novih realiziranih projekata za prioritetna razvojna područja LAG-a • broj sudionika u projektima organizacija civilnoga društva • broj stanovnika zadovoljnih angažmanom i rezultatima djelovanja organizacija civilnoga društva 	<p>povećanje 10% 20</p> <p>povećanje 10%</p> <p>povećanje 10%</p> <p>povećanje 30%</p>

Strateški cilj: 5. Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta i prepoznatljivosti LAG-a 2

Prioritet : 5.1. Jačanje stručnog usavršavanja i savjetovanja

sadržaj/ aktivnosti	
<p>5.1.1. Razvoj cjeloživotnog učenja, ciljanog obrazovanja stanovništva u skladu s razvojnim potrebama područja LAG- a 2</p> <p>5.1.2. Potpora i promocija mogućnosti za zapošljavanje/ samozapošljavanje te razvoj poduzetničkog duha</p>	<p>Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta za upravljanje razvojem posebno su važne mjere za uspješno djelovanje LAG-a. Naime, ovaj LAG čine male općine koje pojedinačno nemaju ni ljudske ni financijske resurse da osiguraju dovoljno brzo i učinkovito stvaranje i stalan razvoj sposobnosti za praćenje i sudjelovanje u procesima planiranja, pripreme i realizacije razvojnih programa i projekata bitnih za razvoj tog područja. A to je neophodno kako bi se osigurao i proveo „razvoj odozdo“. Stoga se mjerama u sklopu tog strateškog cilja potiču zajedničke aktivnosti i projekti kako bi se građanima svih dobni skupina omogućio bolji pristup obrazovanju i usavršavanju.</p> <p>Mjerama se podupire organizacija i provedba programa obrazovanja, stručnog usavršavanja, informiranja i savjetovanja, a time se pridonosi razvoju ljudskih resursa, jednom od ključnih horizontalnih ciljeva lokalnog razvoja. Na području LAG-a, kao i u drugim ruralnim područjima, izrazit je nedostatak sustavnih aktivnosti, programa i organizacija za cjeloživotno učenje, stručno usavršavanje, informiranje i savjetovanje. Takvo stanje bitno umanjuje razvojne mogućnosti i izgled čitavog područja u proširenju i povećanju uspješnosti u postojećim djelatnostima, posebno poljoprivredi i malom poduzetništvu, ali i razvoju ruralnog turizma i turizma s većom dodanom vrijednosti, kao i u pokretanju novih djelatnosti, inovativnih proizvoda i usluga. Stoga se tim mjerama poboljšava pristup i dostupnost znanja, vještina i ponašanja građanima, posebno mladima i nezaposlenima, s čitavog područja LAG-a kroz razvoj cjeloživotnog učenja i drugih oblika, posebno usmjerenih na potrebe razvoja gospodarstva na području LAG-a. Također, promoviraju se i podupiru mogućnosti za zapošljavanje/samozapošljavanje te razvoj poduzetničkog duha.</p>
ciljane skupine	
<ul style="list-style-type: none"> • mladi, nakon završenog formalnog obrazovanja • mlade žene s poljoprivrednih gospodarstava • nezaposleni 	

	<ul style="list-style-type: none"> • osobe s posebnim potrebama • OPG-ovi, zadruge, udruge • zaposleni u malom i srednjem gospodarstvu • umirovljenici • svi drugi stanovnici • tijela i organizacije lokalne samouprave 	
	očekivani rezultati	
	<ul style="list-style-type: none"> • povećan broj stanovnika upoznat s mogućnostima razvoja poduzetništva i njihov veći interes i motivacija za pokretanje poduzetničkih projekata • povećan broj stanovnika s osnovnim znanjima i vještinama za pokretanje poduzetničkih projekata i samozapošljavanje • povećan broj novoosnovanih mikro i malih poduzeća te obrta i više novih radnih mjesta • povećana ponuda programa za osposobljavanje, usavršavanje i cjeloživotno učenje • povećan broj stanovnika uključenih u programe cjeloživotnog obrazovanja i porast njihovih kompetencija 	
	indikatori provedbe	
	<ul style="list-style-type: none"> • broj provedenih akcija stručnog usavršavanja • broj provedenih akcija cjeloživotnog učenja • broj polaznika uključenih u edukacijske programe • broj polaznika koji su završili edukaciju • broj novozaposlenih i samozaposlenih nakon edukacije 	<p>30</p> <p>30</p> <p>200</p> <p>150</p> <p>povećanje 10%</p>

Strateški cilj: 5. Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta i prepoznatljivosti LAG-a 2 Prioritet : 5.2. Jačanje kapaciteta LAG-a 2 za upravljanje ruralnim i ukupnim lokalnim razvojem	
5.2.1. Edukacija i trening članova LAG-a 2 za upravljanje lokalnim razvojem i za sudjelovanje u provedbi LRS-a 5.2.2. Jačanje sudjelovanja i angažmana svih građana u pripremi i provedbi programa LAG-a 2 i LRS-a razvijanjem zajedništva i partnerstva 5.2.3. Jačanje razmjene znanja i iskustava (korištenje primjera dobre prakse) u razvoju projekata u sklopu	sadržaj/ aktivnosti
	Provedbom ove skupine mjera omogućuje se podizanje razine i stalno usavršavanje znanja, vještina i ponašanja voditelja i stručnih suradnika u LAG-u 2, ali i članova. Mjere obuhvaćaju: edukaciju i trening članova LAG-a za upravljanje lokalnim razvojem i za sudjelovanje u provedbi LRS-a, za koordinaciju svih aktivnosti vezanih za planiranje, iniciranje, pripremu, provedbu, praćenje i vrednovanje realizacije razvojnih projekata na razini LAG-a i lokalnih zajednica te osposobljenost za procedure i postupak odabir projektnih ideja, izrada i odabir projekata te apliciranje, pripreme za mobiliziranje financijskih sredstava za provedbu razvojnih projekata, provedba i monitoring projekata LAG-a kao i izbor partnera ili nositelja na regionalnoj, međuregionalnoj i međunarodnoj razini, zatim potporu organizaciji međusobne razmjene znanja i iskustava (korištenje primjera dobre prakse) u razvoju projekata unutar LAG-a na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Također, ta mjera osnažuje korištenje iskustava i dobre prakse putem suradnje s drugim LAG-ovima, regionalnim razvojnim agencijama i stručnim organizacijama radi povećanja sposobnosti LAG-a.
	ciljne skupine <ul style="list-style-type: none"> • članovi LAG-a • ostali OPG-ovi, zadruge, mikro i mala i srednja poduzeća • strukovne organizacije i potporne institucije

LAG-a 2 na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini	<ul style="list-style-type: none"> društvene institucije organizacije civilnog društva 	
	očekivani rezultati	
	<ul style="list-style-type: none"> osposobljeni stručni suradnici članovi LAG-a te dio zaposlenika tijela jedinica lokalne samouprave i članova udruga za pripremu i vođenje projekata te za korištenje osnovnih vještina za upravljanje lokalnim razvojem porast broja uspješnih projektnih prijedloga i učinkovita potpora njihovoj pripremi uspješna i učinkovita provedba procesa izrade i odabira projektnih prijedloga, apliciranja, provedbe projekata i monitoringa uspostavljena trajna edukacija i trening stručnih suradnika i članova LAG-a i drugih dionika uspostavljen i učinkovit sustav razmjene informacija, znanja i vještina i iskustava upravlja razvojem među članovima LAG-a i među svim dionicima s područja LAG-a institucionalizirana i učinkovita povezanost LAG-a s regionalnom razvojnom agencijom DUNEA-om, županijskom upravom, nadležnim ministarstvima i agencijama i drugim LAG-ovima te organizacijama i mrežama za ruralni lokalni razvoj evaluirana lokalna razvojna strategija i izrađena nova za razdoblje 2014.–2020. 	
	indikatori provedbe	
<ul style="list-style-type: none"> broj programa edukacije i treninga za upravljanje lokalnim razvojem 		20
<ul style="list-style-type: none"> broj polaznika članova i suradnika LAG-a, članova tijela jedinica lokalne samouprave i članova udruga 		100
<ul style="list-style-type: none"> broj zaposlenih u LAG-u 		1
<ul style="list-style-type: none"> broj programa suradnje s drugim LAG-ovima u prijenosu iskustava i dobre prakse, razmjeni suradnika i članova, studentskim boravcima i dr. 		20
<ul style="list-style-type: none"> broj sudjelovanja na skupovima u zemlji i inozemstvu 		20
<ul style="list-style-type: none"> broj konzultacija i stručne pomoći drugih organizacija (DUNEA, organizacije državne uprave, konzultanti i dr.) 		30

Strateški cilj: 5. Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta i prepoznatljivosti LAG-a 2 Prioritet : 5.3. Jačanje prepoznatljivosti i pozicije LAG-a 2	
5.3.1. Izrada i provedba programa za jačanje identiteta i vidljivosti djelovanja LAG-a 2 informiranjem i predstavljanjem planova, projekata i rezultata	sadržaj/aktivnosti Mjerama se osobito potiče jačanje prepoznatljivosti i pozicije LAG-a. Dobra i snažna prepoznatljivost, ono po čemu je područje LAG-a posebno, jedinstveno i drugačije od drugih područja i LAG-ova u Dalmaciji i u Hrvatskoj te ono što ga čini privlačnim i poželjnim za uspješan rad i kvalitetu življenja, ima važnu ulogu u ostvarivanju budućeg razvoja. Vjerodostojna prepoznatljivost, koja se stalno potvrđuje i dokazuje, koja je dobro komunicirana u svojem regionalnom i nacionalnom, pa i međunarodnom okružju, jednako je važna za povećanje konkurentnosti, privlačenje ulaganja, razvoj novih djelatnosti kao i za privlačenje mladih i obrazovanih ljudi i za pružanje visoke kvalitete življenja u materijalnom i duhovnom pogledu. U skladu s time mjere obuhvaćaju izradu i provedbu programa za jačanje vidljivosti djelovanja LAG-a putem informiranja, lobiranja i predstavljanja ciljeva, planova, projekata, rezultata i iskustava putem različitih oblika i medija. Također,
5.3.2. Razvoj zajedničkih proizvoda i usluga umreženih proizvođača LAG-a 2 te zajedničkog marketinga i prodaje	

5.3.3. Izrada i provedba programa povezivanja i suradnje s drugim LAG-ovima i drugim organizacijama na županijskoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini

mjere obuhvaćaju izradu i provedbu programa povezivanja i suradnje na razvojnim projektima s drugim LAG-ovima na županijskoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini i sudjelovanje u radu nacionalnih i međunarodnih mreža i organizacija za ruralni razvoj.

Položajna i razvojna obilježja LAG-a, prostorna raspršenost, gospodarska i društvena nehomogenost, otežana komunikacija (osobito prema Dubrovniku, županijskom središtu, obrazovnom i poslovnom centru), velika prometna udaljenost od drugih hrvatskih obrazovnih i poslovnih centara te male lokalne jedinice uvelike smanjuju mogućnosti sustavnog razvoja ljudskih resursa. Premda internet nudi velike mogućnosti učenja i usavršavanja na daljinu, na taj se način ne mogu dati zadovoljavajuća rješenja za specifične potrebe ljudi u ruralnim područjima.

Opravdanost ovih mjera za jačanje kapaciteta LAG-a i za jačanje njegove prepoznatljivosti i pozicije temelji se na činjenici da praktički nema iskustva u djelovanju LAG-a u ruralnom razvoju, da su suradnja i zajednički razvoj i 12 jedinica lokalne samouprave koje čine LAG bili do sada slabi i neučinkoviti. S druge pak strane o važnosti mjera govori opredjeljenje dionika da osnuju LAG i da sudjeluju u izradi i provedbi LRS-a. Uz to valja istaknuti da su LAG-ovi za sada jedini instrument na razini jedinica lokalne samouprave koji organizira, potiče i podupire suradnju među njima i zajedničke razvojne projekte. I naposljetku, osposobljeni i učinkoviti LAG-ovi uvjet su za korištenje sredstava iz fondova EU-a za ruralni i lokalni razvoj, osobito u sljedećem proračunskom razdoblju EU-a 2014.–2020.

ciljane skupine

- OPG-ovi, zadruge
- mikro i mala i srednja poduzeća
- strukovne organizacije i potporne institucije
- društvene institucije
- organizacije civilnoga društva
- tijela i organizacije lokalne i područne samouprave i državne uprave

očekivani rezultati

- izrađen i proveden program promocije i jačanja identiteta područja LAG-a
- izrađen i proveden program brendiranja LAG-a
- Dobra prepoznatljivost LAG-a i njegove uloge i značenja za lokalni razvoj među stanovništvom na području LAG-a i okružja
- realiziran veći broj zajedničkih proizvoda i usluga umreženih proizvođača LAG-a i ostvaren zajednički marketing i prodaja
- dobra prihvaćenost LAG-a u županijskim i državnim tijelima, međunarodnim mrežama i organizacijama koje se bave ruralnim i lokalnim razvojem
- snažna uključenost LAG-a u pripremu i realizaciju razvojnih projekata s drugim LAG-ovima u Hrvatskoj i drugim državama
- angažirano i djelotvorno članstvo LAG-a u tijelima nacionalnih i međunarodnih mreža i organizacija za ruralni razvoj te intenzivno sudjelovanje u njihovu radu

indikatori provedbe

• broj prikupljenih projektnih prijedloga vrednovanih po kriterijima LRS-a	90
• broj provedenih projektnih prijedloga na području LAG-a	6

	• broj akcija za brendiranje LAG-a	10
	• broj provedenih akcija za povećanje prepoznatljivosti LAG-a	10
	• broj zaštićenih i brendiranih proizvoda s područja LAG-a	1
	• web stranica LAG-a	10
	• broj programa ostvarenih u suradnji s drugim LAG-ovima u zemlji i inozemstvu	20
	• broj sudjelovanja u radu nacionalnih i međunarodnih mreža i organizacija za ruralni razvoj	

Za mjere sukladne mjerama IPARD-a 101 i 103 te 301 i 302 kriteriji prihvatljivosti propisani su pravilnicima Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Za druge mjere iz LRS-a kriteriji prihvatljivosti utvrđeni su uvjetima i pravilima programa nadležnih institucija.

4. STRATEGIJA IZRADE I PROVEDBE

4.1. ZNAČAJKE PARTNERSTVA I OSNIVANJE LAG-a 2

Jedno od temeljnih načela politike regionalnog i lokalnog razvoja jest načelo partnerstva, suradnje javnog, privatnog i civilnog sektora. Načelo je sadržano u osnovnim dokumentima regionalnog razvoja Republike Hrvatske, Strategiji regionalnog razvoja, Zakonu o regionalnom razvoju te u programu LEADER i drugim programima EU-a. Partnerstvo podrazumijeva suradnju tijela državne/lokalne uprave, gospodarskih subjekata, društvenih institucija, socijalnih partnera i organizacija civilnoga društva. Ono djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih skupina dionika i ima savjetodavnu ulogu pri izradi i provedbi planskih dokumenata politike lokalnog razvoja.

Početne aktivnosti osnivanja LAG-a temeljile su se na partnerstvu. Inicijativa o osnivanju LAG-a, koja je došla na poticaj Regionalne razvojne agencije Dubrovačko-neretvanske županije (DUNEA), rezultat je interesa, okupljanja i suradnje šireg kruga dionika, predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora iz jedinica lokalne samouprave s područja Općina Konavle i Župa dubrovačka, područja LAG-a.

Već na prvim sastancima i radionicama na kojima su se predstavljali program LEADER i LAG, sva razmatranja, rasprave i dogovaranje sudionika počivali su na konsenzusu, jednakosti, transparentnosti i usmjerenosti na rezultate. Na sastancima i radionicama sudjelovao je širi krug dionika postavljanjem pitanja, iznošenjem problema, davanjem prijedloga i ideja u vezi sa stanjem i mogućnostima razvoja u pojedinim djelatnostima i područjima. Nakon početnog informiranja sastanci su se usredotočili na ulogu LAG-a i mogućnosti boljeg upravljanja lokalnim razvojem. Uz dionike, u raspravama su sudjelovali stručnjaci za regionalni i lokalni razvoj, za strateško planiranje, upravljanje projektima i dr. Sastanke su pripremali i vodili stručnjaci DUNEA-e u suradnji sa stručnjacima IMO-a.

Tijekom osnivanja i daljnjeg rada LAG-a kao i tijekom izrade LRS-a partnerstvo se dalje razvijalo, stečena su dobra iskustva i praksa povezivanja i suradnje među različitim dionicima. Takav rad omogućio je dobru prihvaćenost i uspješan početak i daljnji rad LAG-a te uključivanje i angažman širokog kruga dionika pri izradi LRS-a.

Razvoj partnerstva na području LAG-a posebno je važan i zbog toga što je dao poticaja i ojačao povezivanje i suradnju lokalnih zajednica dviju susjednih općina. Posebno je to važno zbog toga što su te dvije općine na krajnjem jugu Republike Hrvatske, okružene drugim državama, prostorno, gospodarski i društveno jedino upućene jedna drugu. To zajedništvo kroz LAG temelj je za uspješno utvrđivanje i ostvarivanje ciljeva održivog i integriranog razvoja.

O značenju i primjeni partnerstva u osnivanju i radu LAG-a svjedoče dosadašnji kontakti, sastanci i radionice. Početak priprema datira iz srpnja 2013. kada su predstavnici lokalne samouprave, privatnog i civilnog sektora kontaktirali DUNEA-u vezano za informacije o programu LEADER, mogućnosti izrade zajedničke strategije ruralnog razvoja i osnivanja LAG-a. Inicijativna skupina proširila se predstavnicima s cijelog područja LAG-a. Skupina je imala 11 član, od čega 18,18% iz gospodarskog sektora, 9,09% iz javnog i 72,73% iz civilnog. Inicijativna skupina preuzela je ulogu radne skupine za osnivanje LAG-a i izradu LRS-a. Tijekom 2013. održano je 6 krugova sastanaka i radionica kako bi se pripremio osnutak LAG-a. Radionice su održane u Konavlima i Župi dubrovačkoj.

Tablica 40. Partnerstvo – sastanci i radionice radi pripreme za osnutak LAG-a 2 i za izradu LRS-a

Br.	Tema sastanka i opis rada	Broj sudionika	Mjesto	Datum
1	Upoznavanje s LEADER-om i LAG-om, iniciranje priprema za osnivanje LAG-a	18	Cavtat	1.srpnja 2013
2.	Interes, mogućnosti za suradnju i osnivanje LAG-a	16	Srebreno	11. srpnja 2013
3.	Interes, mogućnosti za suradnju i osnivanje LAG-a	14	Cavtat	25. srpnja 2013
4.	Izrada analize gospodarskih i društvenih značajki i SWOT analize područja LAG-a	16	Srebreno	1.kolovoza 2013
5.	Rasprava o analizi gospodarskih i društvenih značajki i SWOT analizi područja LAG-a Rješenje vizualnog identiteta LAG-a Neretva	12	Cavtat	14. kolovoza 2013
6.	Rasprava o analizi gospodarskih i društvenih značajki i SWOT analizi područja LAG-a Rješenje vizualnog identiteta LAG-a Neretva	14	Srebreno	29. kolovoza 2013.
7.	LEADER-ov pristup ruralnom razvoju – prijedlog za osnivanje LAG-a	15	Srebreno	12. rujna 2013.
8.	Sastanak inicijativne skupine za pripremu potrebnih dokumenata za održavanje Osnivačke skupštine LAG-a	11	Srebreno	26. rujna 2013.
9.	Osnivačka skupština LAG-a	64	Srebreno	9.listopada.2013
10.	Prva (konstituirajuća) sjednica Upravnog odbora	10	Srebreno	11. listopada 2013
11.	Skupština LAG-a	40	Srebreno	14. listopada 2013

Pripreme za osnutak LAG-a dogovorom članova inicijativne skupine preuzeli su članovi koji su pripremili nacрте svih potrebnih dokumenata i obavili organizacijske poslove za osnivačku skupštinu LAG-a.

Najprije su izrađeni prvi nacрти sljedećih dokumenata na sastanku inicijativne skupine za pripremu potrebnih dokumenata za Osnivačku skupštinu: Statuta, Financijskog plana za 2014. godinu, Programa rada za 2013/14. godinu i Poslovnika osnivačke skupštine.

Nakon toga su nacрти dokumenata poslani svim članovima inicijativne skupine i drugim zainteresiranim u jedinicama lokalne samouprave na području LAG-a. Komunikacija se odvijala internetom i telefonom. U razmatranju i dopunama prvih nacрта dokumenata sudjelovalo je 11 članova inicijativne skupine. Priloge s komentarima poslali su predstavnici sva tri sektora, privatnog, javnog i civilnog. Slijedilo je usuglašavanje i dovršetak nacрта dokumenta te pripreme za sazivanje i održavanje osnivačke skupštine.

Nakon obavljenih priprema 9. listopada 2013. godine u mjestu Srebreno u 18h sati održana je Osnivačka skupština LAG-a 2. Na nju je pozvano 164 sudionika dotadašnjih radionica, a odazvalo se njih 64. Osnovana je Skupština LAG-a 2, prihvaćen je Statut i ostali dokumenti: Financijski plan za 2014. godinu, Program rada za 2013/14. godinu i Poslovnik o radu osnivačke skupštine te su osnovana izvršna tijela Udruge: Skupština, Upravni odbor, Predsjednik, Potpredsjednik i Nadzorni odbor.

Sjedište i ured LAG-a 2 je u Srebrenom (Općina Župa dubrovačka), Vukovarska 48, Srebreno, 20207 Mlini. LAG 2 je udruga registrirana pri Uredu državne uprave u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u Dubrovniku, 14. listopada 2013.

Skupština LAG-a 2 danas u svojem sastavu ima 67 članova s područja 2 JLS-a. Struktura članstva Skupštine LAG-a 2 prikazana je u sljedećoj tablici:

Tablica 41. Struktura članstva Skupštine LAG-a 2

Sektori	Broj članova	Udio u ukupnom broju članova (u %)
Općine i grad (2)	2	2,98%
Ostali javni sektor	4	5,97%
Gospodarski sektor	22	32,86%
Civilni sektor	39	58,21%

Izvor: Osnivački akt LAG-a 2 (Statut Lokalne akcijske grupe „LAG-a 2“)

Od ukupnog broja članova Skupštine LAG-a žena je 16 (25,37%), 12 mladih (18%) te 1 predstavnik osjetljivih skupina.

Izvršna tijela LAG-a čine Predsjednik, Dopredsjednik, Nadzorni odbor te Upravni odbor, koji čini 10 članova od kojih su 2 iz javnog sektora (20%), 3 iz gospodarskog (30%) i 5 iz civilnog sektora (50%). Također, u UO-u je 5 žena odnosno 50% te 5 osoba mlađih od 29 godina (50%, 4 Ž/1 M), 5 osoba od 29-50 godina (50%) te 0 osoba starijih od 50 godina.

4.2. PRIMJENA NAČELA "ODOZDO PREMA GORE" I SUDJELOVANJE RAZLIČITIH INTERESNIH SKUPINA, UKLJUČUJUĆI SOCIOEKONOMSKI UGROŽENE SKUPINE, ŽENE I MLADE U IZRADI STRATEGIJE

Pripreme i izrada LRS-a kao i aktivnosti osnivanja LAG-a od samog su se početka, uz razvoj partnerstva, temeljili na načelima razvoja "odozdo prema gore". Čitav proces izrade LRS-a počivao je na načelima LEADER-a:

- primjena načela "odozdo prema gore" i sudjelovanje različitih interesnih skupina, uključujući socioekonomski ugrožene skupine, žene i mlade u izradi strategije
- plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva
- postojeće (tradicionalne) i nove (inovativne) aktivnosti
- utjecaj provedbe strategije na okoliš
- mogućnost primjene strategije u drugim područjima
- održivost strategije bez sredstava javne pomoći
- plan potrebnih sredstava i raspoloživi izvori financiranja za provedbu strategije
- praćenje provedbe strategije i mjerenje učinaka provedbe strategije, kriteriji i indikatori za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti projekata.

U punoj mjeri korištene su prednosti razvoja „odozdo prema gore“, koji izrazito naglašava usmjerenost na unutarnje resurse, znanje, inicijative, subjekte i dinamiku lokalne zajednice te na sposobnost zajednice da djelotvorno i učinkovito upotrijebi svoje razvojne resurse. I da se za razvoj ne koriste samo "objektivni" ili "tvrđi" faktori, kao što su različite vrste lokacijskih prednosti, nego i oni "subjektivni", "meki" ili "neopipljivi" poput znanja, umijeća, kreativnosti, tradicionalnog mentaliteta, običaja, socijalnih pogodnosti i kohezije, informacija,

poslovne kulture, organizacijske i lokalne poduzetničke sposobnosti, ugodnog fizičkog i društvenog okružja, kulturnih sadržaja, javnih usluga i sl.

O dosljednoj i uspješnoj primjeni razvoja „odozdo prema gore“ svjedoči i to što su ideje, a zatim i inicijative za osnutak LAG-a te potom za izradu LRS-a potekle od glavnih lokalnih aktera iz jedanaest općina i jednog grada na području LAG-a. Lokalni akteri organizirali su okupljanje dionika, koji su poslije postali osnivači i članovi LAG-a, a potom se orijentirali na jačanje zajedništva lokalnih zajednica te pokazali spremnost za zajedničko djelovanje u izradi LRS-a i provedbenog plana te u organizaciji i radu LAG-a.

U pristupu procesu izrade LRS-a također su potpuno uvažena i primijenjena načela razvoja "odozdo prema gore". Dionici su, uz stručno vođenje, sami kreirali i izrađivali sve dijelove LRS-a i sudjelovali u interaktivnim radionicama. Fokus u pristupu izradi nije bio samo na tome da LRS bude razvojni dokument nego da je to proces kojim će on postati način mišljenja i djelovanja svih dionika s područja LAG-a. Tako su dionici upoznali i iskusili osnove strateškog planiranja, a LRS kao alat, sredstvo koje treba pomoći pri usmjeravanju razvojnih procesa na području LAG-a kako bi se poboljšali uvjeti i stvorio okvir za održivi razvoj, za povećanje konkurentnosti i u konačnici za postizanje bolje kvalitete življenja i većeg zadovoljstva svih stanovnika. Na taj način ostvarena je posebna vrijednost za dionike LAG-a koja trajno omogućava i pridonosi provedbi razvoja "odozdo prema gore".

Pri izradi pojedinih dijelova LRS-a sudionici su u radionicama bili usredotočeni na identifikaciju i utvrđivanje razvojnih problema i potreba u ruralnom razvoju i lokalnom razvoju u cjelini na temelju pokazatelja stanja razvoja i ocjena toga stanja. Temeljem toga dionici su se posebno fokusirali na kreiranje razvojne vizije LAG-a i to utvrđivanjem strateških ciljeva, prioriteta i mjera. Također, utvrđivanje razvojne vizije počivalo je na identificiranju i prikupljanju projektnih ideja od širokog kruga dionika iz javnog, privatnog i civilnog sektora. Projektne ideje i projektni prijedlozi sistematizirani su i unose se u Bazu projekata LAG-a.

Za izradu LRS-a sastavljena je šira i otvorena radna skupina. Sastojala se od predstavnika javnog, civilnog i privatnog sektora i to od: članova inicijativne skupine, članova Upravnog odbora, članova Skupštine LAG-a, ali i drugih dionika s čitavog područja LAG-a koji nisu članovi LAG-a a pokazali su interes za zajednički razvoj lokalnih zajednica. U svim fazama izrade LRS-a, u radu radionica sudjelovali su predstavnici različitih interesnih skupina, uključujući socioekonomski ugrožene skupine. Udio žena na radionicama za izradu LRS-a bio je u prosjeku 44% , a mladih u prosjeku 18%.

Način rada pri oblikovanju LRS-a zasnivao se na interaktivnim radionicama i intenzivnoj komunikaciji i razmjeni radnih materijala između svih dionika putem interneta i sastanaka manjih skupina. Radionice su bile posebno osmišljene, pa su sve dionike LAG-a potaknule na široku razmjenu mišljenja o pojedinim razvojnim pitanjima, pospješile holistički pristup promišljanju lokalnog razvoja, potaknule ih na upoznavanje novih razvojnih mogućnosti i inicijativa te osnažile usuglašavanje pri donošenju odluka vezanih za LRS i motivaciju za djelovanje. Za radionice su bile izrađene stručne metodološke upute i objašnjenja kako bi se dionici dobro pripremili za sudjelovanje i rad. Također, rezultati rada svake radionice i svake pojedine faze i dijela LRS-a diseminirani su svim dionicima, a komentari, primjedbe i prijedlozi razmjenjivani su internetom, na sastancima i u osobnim kontaktima. Radionice su pripremili i vodili stručnjaci IMO-a uz suradnju i organizaciju stručnjaka DUNEAE.

Radionice su održane tijekom 2013. godine uz sudjelovanje oko 164 dionika, predstavnika raznih društvenih skupina s područja LAG-a. Održavale su se na dvije lokacije na području LAG-a, u Konavlima i Župi dubrovačkoj.

Broj radionica, posjećenost, sastav i struktura sudionika, angažirano sudjelovanje dionika, rezultati te organizacija (lokacije na kojima su radionice održavane) svjedoče da su pri izradi LRS-a potpuno uvažena i primijenjena načela razvoja "odozdo prema gore" i partnerstva.

4.3. PLAN PROVEDBE I SLIJED AKTIVNOSTI U OSTVARIVANJU CILJEVA

Plan provedbe sadrži glavne aktivnosti i njihov slijed u razdoblju 2013.–2015. godine. Planom su obuhvaćene sljedeće skupine aktivnosti: organiziranje i izvršavanje zadaća LAG-a, revizija LRS-a 2014.–2015. i izrada LRS-a 2014.–2020. i izrada LRS-a 2015.–2020., priprema i provedba mjera LRS-a i provedba razvojnih projekata te vrednovanje rezultata i učinaka provedbe.

Tablica 42. Plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarivanju LRS-a

Aktivnosti LAG-a 2	2013.				2014.				2015.			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
ORGANIZIRANJE I IZVRŠAVANJA ZADAĆA												
Organiziranje i ekipiranje LAG-a (prema mjeri 202)												
Ekipiranje stručnih timova i vanjskih suradnika												
Edukacija osoblja i članova LAG-a												
Promocija i marketing LAG-a												
Povezivanje i umrežavanje												
Praćenje i korištenje mogućnosti financiranja iz drugih izvora												
Održavanje godišnje skupštine												
Pripreme za izradu LRS-a 2014.-2020.												
Izrada LRS-a za LRS 2014.–2020.												
Usvajanje LRS-a 2014.–2020.												
Provedba mjera LRS-a												
Izrada i razvoj Baze razvojnih projekata												
Prikupljanje projekata u Bazu (javni poziv)												
Konzultacije s podnositeljima projektnih prijedloga												
Pripreme za natječeaje za pojedine mjere												
Praćenje informacija o natječajima												
Pripreme i potpora za izradu prijave projekata za natječeaje												
Apliciranje projekata na natječeaje za pojedine mjere												

Praćenje i vrednovanje rezultata natječaja												
Analiza rezultata i učinaka natječaja												
Praćenje realizacije projekata												
Vrednovanje provedbe LRS-a, rezultata i učinaka												
Izvjestavanje o radu LAG-a i rezultatima i učincima provedbe LRS-a												

Plan aktivnosti za realiziranje strateških ciljeva LRS-a LAG-a na razini prioriteta dan je okvirno jer one ovise i o tome kada će nadležna tijela objaviti natječaje za pojedine mjere. Zato se vrijeme provedbe tih aktivnosti može promijeniti s obzirom na ovaj plan.

Tablica 43. Okvirni plan provedbe prioriteta i ciljeva LRS-a 2014.-2015.

Prioriteti LRS-a	2014.				2015.			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
1.1. Razvoj poljoprivredne proizvodnje i prerade većim korištenjem znanja i suvremenih tehnologija								
1.2. Udruživanje proizvođača i razvoj zadrugarstva								
1.3. Razvoj ruralnog i drugih specifičnih oblika turizma s većom dodanom vrijednosti								
2.1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva								
2.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture								
3.1. Poboljšanje zaštite okoliša i održivog korištenja prirodne baštine								
3.2. Korištenje obnovljivih izvora energije								
3.3. Očuvanje i korištenje kulturne baštine								
4.1. Izgradnja prometne i komunalne infrastrukture								
4.2. Razvoj društvene infrastrukture i društvenih djelatnosti								
4.3. Jačanje razvojne uloge organizacija civilnoga društva								
5.1. Jačanje stručnog usavršavanja i savjetovanja								
5.2. Jačanje kapaciteta LAG-a za upravljanje ruralnim i ukupnim lokalnim razvojem								
5.3. Jačanje prepoznatljivosti i pozicije LAG-a								

4.4. SPOSOBNOST UPRAVLJANJA JAVNIM SREDSTVIMA

Sposobnosti upravljanja javnim sredstvima pridonose dobra organizacija i sposobnosti suradnika LAG-a, posebno mladih, te znanja i vještine vanjskih suradnika. U prilog tome ide i spremnost i angažirano sudjelovanje suradnika i članova LAG-a u aktivnostima radi stalnog stjecanja znanja, vještina i stjecanje ponašanja (edukacija, trening, razmjena iskustava) potrebnih za provedbu LRS-a i upravljanje razvojem. Osim toga članovi upravljačkih tijela LAG-a i njegovi dionici imaju iskustvo vođenja, izrade i provedbe projekata financiranih iz fondova EU-a te stručnjake za provedbu javne nabave po PRAG-u. Dobra suradnja s regionalnom razvojnom agencijom DUNEA-om osigurava dodatne ljudske resurse, znanja i vještine te umreženost s organizacijama i institucijama lokalnog razvoja. U poglavlju 4.10. navedeni su neki od važnijih projekata koje su realizirali ili ih provode članovi LAG-a što svjedoči o sposobnostima upravljanja javnim sredstvima u funkciji lokalnog i regionalnog razvoja.

4.5. UTJECAJ PROVEDBE STRATEGIJE NA OKOLIŠ I INOVATIVNOST U LOKALNOM RAZVOJU

LRS se temelji na načelima održivog razvoja i potpuno je usklađen sa strategijama održivog razvoja Dubrovačko-neretvanske županije i Strategijom održivog razvoja Republike Hrvatske. Ta su načela uvažena i primijenjena u pristupu, načinu i svim fazama izrade, u obuhvatu i sadržaju LRS-a te u aktivnostima za njegovu provedbu. Razvojna vizija, strateški ciljevi, prioriteti i mjere utvrđeni LRS-om strukturirani su tako da se sustavno uzima u obzir zaštita okoliša. Svi projekti i aktivnosti predviđeni tom strategijom povoljno utječu na očuvanje i zaštitu okoliša zato što i sustav za pripremu i proces odabira projekata podržavaju isključivo projekte koji potpuno uvažavaju načela održivog razvoja.

Zbog toga provedba LRS-a pridonosi ostvarivanju održivog razvoja na cijelom području LAG-a, jačanju i poboljšanju zaštite okoliša. LRS potiče i podupire da se ukupni resursi (prirodni i društveni) na području LAG-a čuvaju, ali i koriste, na održiv način. Zato LRS ima, s obzirom na svoju važnost u upravljanju lokalnim razvojem i uključenost lokalne zajednice (partnerstvo), izrazito povoljan utjecaj zaštitu okoliša. Na taj način LAG svjedoči i promiče održivi razvoj u svojem užem (lokalnom i županijskom) i širem hrvatskom prostoru.

Inovativnost u lokalnom razvoju iskazana je odnosom dosadašnjih (tradicionalnih) i novih (inovativnih) mjera (aktivnosti) u LRS-u. Naime, tijekom pripreme i izrade LRS-a, kao i pri planiranju njegove provedbe, radna grupa uz pomoć stručnjaka integrirala je tradicijsko naslijeđe i znanja s inovativnim idejama i korištenjem novih znanja, vještina i tehnologija te usvajanjem temeljnih načela održivog razvoja. Odnos dosadašnjih (tradicionalnih) i novih (inovativnih) mjera (aktivnosti) koje se još nisu provodile na području LAG-a pokazuje da LRS daje velik doprinos inovativnosti u lokalnom razvoju.

Tablica 44. Odnos tradicionalnih i inovativnih aktivnosti područja LAG-a 2

Strateški cilj: 1. Razvoj konkurentne poljoprivrede i turizma		
Mjere	Tradicionalne aktivnosti	Inovativne aktivnosti
1.1.1. Poticanje povećanja produktivnosti u poljoprivredi i preradi korištenjem novih znanja, vještina i tehnologija (suvremeni načini uzgoja u vinogradarstvu, maslinarstvu, voćarstvu; navodnjavanje, veterinarska zaštita i dr.)		
1.1.2. Razvoj ekološke poljoprivrede i autohtonih vrsta		
1.1.3. Razvoj prerade poljoprivrednih proizvoda		
1.2.1. Jačanje suradnje malih proizvođača i prerađivača u proizvodnji, korištenju znanja i tehnologija, u marketingu i prodaji, putem revitalizacije zadrugarstva i drugih oblika povezivanja		
1.2.2. Razvoj novih načina prodaje i predstavljanja proizvoda malih proizvođača (zajednička prodajna mjesta, prodaja na pragu, e-trgovine i dr.)		
1.3.1. Razvoj ruralnog turizma povezanog s drugim oblicima selektivnih oblika turizma (kulturni, gastro-eno, sportski, rekreacijski, vitality, sportovi na otvorenom i dr.)		
1.3.2. Razvoj turističke infrastrukture za selektivne oblike turizma		
1.3.3. Obnova starih zanata (načini izrade, prezentacija, edukacija)		
1.3.4. Razvoj turističke destinacije (povezivanje, organiziranje, upravljanje, marketing turizma) priobalnog područja i zaleđa te Dubrovnika		
Strateški cilj: 2. Razvoj poduzetništva i diverzifikacija gospodarstva		
Mjere	Tradicionalne aktivnosti	Inovativne aktivnosti
2.1.1. Podrška održanju i razvoju novih malih i srednjih poduzetnika te obrtnika, posebno za turizam i druge djelatnosti		
2.1.2. Potpora razvoju inovativnih proizvoda i usluga		
2.2.1. Osnivanje poduzetničkog centra, poslovno umrežavanje poduzetnika, edukacija i trening poduzetnika		
2.2.2. Unapređenje poslovanja poduzetničkih zona i povećanje ulaganja		
Strateški cilj: 3. Jačanje zaštite i održivog korištenja prirodne i kulturne baštine		
Mjere	Tradicionalne aktivnosti	Inovativne aktivnosti
3.1.1. Sanacija okoliša (kamenolom, odlagališta, dalekovod)		
3.1.2. Obnova i zaštita prirodne baštine i poboljšanje upravljanja zaštićenim područjima		
3.1.3. Podizanje svijesti stanovništva o održivom korištenju prirodne baštine (edukacija, partnerstvo)		
3.2.1. Jačanje korištenja obnovljivih izvora energije i poboljšanje energetske učinkovitosti		
3.3.1. Poticanje zaštite i održivog korištenja kulturne baštine, lokalnih vrijednosti u funkciji razvoja lokalne zajednice i turizma		
Strateški cilj: 4. Poboljšanje kvalitete življenja		
Mjere	Tradicionalne aktivnosti	Inovativne aktivnosti
4.1.1. Obnova i izgradnja prometne infrastrukture (lokalne ceste, poljski putovi)		
4.1.2. Izgradnja komunalne infrastrukture (vodovod, zbrinjavanje otpadnih voda, zbrinjavanje otpada)		

4.2.1. Poboljšanje uvjeta rada u obrazovanju u zdravstvenim djelatnostima (ljudski resursi, objekti, oprema i dr.)		
4.2.2. Poboljšanje uvejeta i sadržaja za sportsko-rekreacijske aktivnosti		
4.2.3. Potpora razvoju i provedbi programa za skrb o osjetljivim, socioekonomski ugroženim skupinama (starije osobe, osobe s posebnim potrebama, žene, mladi i dr.) i za podizanje kvalitete obiteljskog života		
4.3.1. Jačanje sudjelovanja organizacija civilnoga sektora u lokalnom razvoju i radu LAG-a		
Strateški cilj: 5. Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta prepoznatljivosti LAG-a 2		
Mjere	Tradicionalne aktivnosti	Inovativne aktivnosti
5.1.1. Razvoj cjeloživotnog učenja, ciljanog obrazovanja stanovništva u skladu razvojnim potrebama područja LAG-a		
5.1.2. Poboljšanje mogućnosti za zapošljavanje/samozapošljavanje, razvoj poduzetničkog duha		
5.2.1. Edukacija i trening članova LAG-a za upravljanje lokalnim razvojem i za sudjelovanje u provedbi LRS-a		
5.2.2. Jačanje sudjelovanja i angažmana svih građana u pripremi i provedbi programa LAG-a i LRS-a razvijanjem zajedništva i partnerstva		
5.2.3. Jačanje razmjene znanja i iskustava (korištenje primjera dobre prakse) u razvoju projekata u sklopu LAG-a na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini		
5.3.1. Izrada i provedba programa za jačanje identiteta i vidljivosti djelovanja LAG-a informiranjem i predstavljanjem planova, projekata i rezultata		
5.3.2. Razvoj zajedničkih proizvoda i usluga umreženih proizvođača LAG-a te zajedničkog marketinga i prodaje		
5.3.3. Izrada i provedba programa povezivanja i suradnje s drugim LAG-ovima i drugim organizacijama na županijskoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini		

4.6. IZVORI FINANCIRANJA I ODRŽIVOST STRATEGIJE BEZ SREDSTAVA JAVNE POMOĆI

LRS LAG-a iniciran je i izrađen tako da je pristupom, sadržajem i obuhvatom, provedbom i načinom sudjelovanja dionika s čitavog područja LAG-a osigurana njegova održivost i u slučaju izostanka podrške sredstvima javne pomoći. Toj održivosti pridonosi i organizacija i djelovanje.

Održivost LRS-a temelji se na sljedećim činjenicama: potrebama i interesu dionika za bolje upravljanje lokalnim razvojem i njihovim opredjeljenjem za uspješnije i učinkovitije korištenje potencijala i resursa za brži razvoj, metodologiji izrade i provedbe koja omogućuje korištenje fondova EU-a, kapacitetima članova i stručnjaka LAG-a, razvoju partnerstva, sposobnosti korištenja različitih financijskih izvora za financiranje razvojnih projekata i rada LAG-a te organizaciji i načinu rada.

Potrebu i interes za izradom i provedbom LRS-a iskazali su nositelji razvoja u jedinicama lokalne samouprave na području LAG-a, svjesni svojih malih i nedostatnih pojedinačnih kapaciteta za učinkovito upravljanje razvojem i za uspješno korištenje novih velikih mogućnosti koje se otvorile ulaskom Hrvatske u EU. Taj početni interes nositelja razvoja prerasta zatim u trajno opredjeljenje i angažman ne samo na izradi LRS-a kao strateškog dokumenta nego i u sudjelovanju u strategiji kao kontinuiranom procesu. Ostvarivanje načela

razvoja “odozdo prema gore“ i pristup strategiji kao procesu važno su jamstvo održivosti LRS-a LAG-a.

Metodologija izrade LRS-a temelji se na cjelovitoj primjeni procesa koji počinje sagledavanjem sadašnjeg razvojnog stanja (gdje je LAG 2 danas), utvrđivanjem vizije razvoja (gdje želi biti u budućnosti) i na tome kako da postavljene ciljeve i prioritete ostvari (kako da dođe odande gdje je sada, tamo gdje želi biti). U skladu s time LRS sadrži analizu stanja razvoja (ocjenu resursa i potencijala te razvojnih problema i potreba) i SWOT analizu, razvojnu viziju, hijerarhiju jasnih i realnih strateških ciljeva, prioriteta i mjera kao učinkovitog okvira za pripremu i provedbu razvojnih projekata. LRS također ima razrađene postupke i sredstva provedbe. Praćenjem i vrednovanjem provedbe LRS-a osigurava se ponajprije da strategija bude i ostane proces te da se korigira i dopunjuje radi veće učinkovitosti i uspješnosti.

Razvojna vizija LAG-a, strateški ciljevi, prioriteti i mjere definirani su i razrađeni tako da osiguravaju aktivnosti i razvojne projekte ne samo kratkoročno, tj. do kraja programskog razdoblja (do 2013.) nego i za razdoblje do 2015. godine te daju osnovu za programsko razdoblje 2014.–2020. Dugoročno postavljena razvojna vizija sukladna razvojnim odrednicama Hrvatske i EU-a još je jedna komponenta koja pridonosi održivosti LRS-a LAG-a.

Održivosti LRS-a pridonose i dobra organizacija i sposobnosti suradnika LAG-a, posebno mladih, sposobnosti članova okupljenih u stručne timove te znanja i vještine vanjskih suradnika.

Za održivost LRS-a važnu ulogu ima partnerstvo na području LAG-a, njegov sastav i sposobnost da stalno jača i unapređuje svoj rad. Posebno su pri tome važne aktivnosti koje omogućuju da se, osim sredstava za razvoj iz javne pomoći, osiguraju i drugi financijski izvori, tj. vlastito financiranje LAG-a. Sastav, dosadašnji angažman dionika u radu partnerstva LAG-a i iskazana spremnost za aktivnosti koje osnažuju vlastito financiranje rada LAG-a idu u prilog osiguranju održivosti LRS-a.

Pitanje osiguravanja izvora financiranja provedbe LRS-a jedno je od ključnih za postizanje održivosti. Pri tome je odlučujuće osigurati različite izvore financiranja jer se tako smanjuje ovisnost o sredstvima javne pomoći. LAG provedbi LRS-a planira osigurati sredstva iz različitih izvora i tako osnažiti održivost. Ti su izvori:

- članarina članova LAG-a
- regionalni i međunarodni izvori financiranja na koje se apliciraju razvojni projekti
- prihodi od marketinških aktivnosti i pružanja usluga
- sredstva iz županijskih programa (za poticanje razvoja poljoprivrede, obrta, mikro i malog gospodarstva, selektivnih oblika turizma, korištenja obnovljivih izvora energije i provedbe energetske učinkovitosti i dr.) i programa općina i gradova
- privatni sektor
- donacije, zaklade i sponzorstva
- drugi izvori.

Tablica 45. Održivost LAG-a 2 – okvirni godišnji financijski plan

Br.	Izvor sredstava	Prosječni godišnji iznos u kn
1.	Članarine	20.000
2.	Sredstva zaklada	20.000
3.	Donacije privatnog sektora	40.000
4.	Sponzorstva privatnog sektora	30.000
5.	Projektno financiranje	60.000
6.	Drugo	30.000
	UKUPNO	200.000

Izvor: LAG 2

LAG koristi sinergiju kombiniranjem i objedinjavanjem sredstava iz različitih izvora, javnih poticajnih sredstava i programa lokalnih izvora, regionalnih, nacionalnih i međunarodnih, usmjerenih prema razvojnim projektima za realizaciju ciljeva utvrđenih LRS-om i prema krajnjim korisnicima na području LAG-a.

Održivosti provedbe LRS-a pridonosi dobar i učinkovit program rada LAG-a. U skladu s time LAG ima organizaciju i program djelovanja koji uključuje sve članove i druge dionike razvoja u pripremu i predlaganje razvojnih projekata, u traženje i pribavljanje sredstava za njihovo financiranje.

Uspješno djelovanje LAG-a među stanovnicima i u lokalnim zajednicama na čitavom području LAG-a bitno je za održivost LRS-a. LAG se u skladu s time angažira na informiranju i predstavljanju javnosti (web stranica, lokalni mediji i manifestacije), animiranju stanovnika, napose gospodarstvenika, za sudjelovanje u provedbi LRS-a.

4.7. PROCJENA BROJA PROJEKATA I POTREBNIH SREDSTAVA ZA VRIJEME TRAJANJA PROGRAMA IPARD

Tablica 46. Indikativan broj projekata/potrebna sredstva javne potpore

MJERA	Indikativan broj projekata naveden u LRS-u za razdoblje 2013.–2014.	Plan potrebnih sredstava (javna potpora) za realizaciju projekata za razdoblje 2013.–2014. (kn)
101 - „Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice“	1	2.000.000
103 - „Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice“	3	11.000.000
301 - „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture“	4	27.000.000
302 - „Diverzifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti“	5	1.500.000

Izvor: Baza projekata LAG-a 2

Indikativan financijski plan i sredstva potrebna za provedbu LRS iz IPARD Mjere 202, navedeni su u dodatku 5.

4.8. PRAĆENJE PROVEDBE STRATEGIJE I MJERENJE UČINAKA PROVEDBE, KRITERIJI ZA OCJENU USPJEŠNOSTI I UČINKOVITOSTI

Svrha je praćenja i mjerenja provedbe LRS-a te izvještavanja osigurati dovoljno podataka za nositelje provedbe, članove i upravu LAG-a radi davanja ocjena o sljedećim ključnim elementima:

- uspješnost provedbe utvrđenih strateških ciljeva, prioriteta i mjera
- razlozi za moguće nepostizanje postavljenih ciljeva te moguća rješenja
- primjerenost planiranih resursa (materijalnih, ljudskih, financijskih) za postizanje planiranih ciljeva
- prikladnost planiranih mjera s obzirom na moguće promijenjene okolnosti, odnosno na temelju iskustava provedbe
- uspješnost procesa partnerstva članova LAG-a s ključnim socioekonomskim dionicima na području LAG-a.

Praćenje i mjerenje učinaka provedbe LRS-a dio je redovnih aktivnosti LAG-a. Statut i Program rada LAG-a definiraju zadaće praćenja, izvješćivanja i ocjenjivanja učinkovitosti rada LAG-a odnosno provedbe LRS-a. Zadaće su raspoređene na tijela LAG-a, - Predsjednika, Voditelja, Upravni odbor, Nadzorni odbor, operativna tijela odnosno druge članove LAG-a. Predsjednik je zadužen za organiziranje i vođenje svih aktivnosti praćenja i mjerenja učinaka provedbe, a ostala tijela i članovi LAG-a obavljaju poslove u skladu s pravilima.

Praćenje i mjerenje učinaka provedbe LSR-a temelji se na tri ključna elementa: 1) Bazi razvojnih projekata s podacima o projektnim prijedlozima, projektima u provedbi te završenim projektima; 2) kriterijima i pokazateljima uspješnosti i učinkovitosti i 3) izvještajima, koji na sažet i jasan način daju podatke o rezultatima ostvarenim u provedbi LSR-a.

4.8.1. Baza projekata

Cilj je osnivanja i rada Baze projekata sustavno, trajno i s jednoga mjesta prikupljati, pratiti i vrednovati projekte za područje LAG-a koji su u skladu sa strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama utvrđenim LRS-om, ali i drugim relevantnim projektima u funkciji razvoja područja LAG-a. Baza je stoga koristan i učinkovit temelj i alat pri provedbi LRS-a, praćenju i vrednovanju provedbe ali i šire, za planiranje i upravljanje lokalnim razvojem ne samo u LAG-u nego i u jedinicama lokalne samouprave. Uz to, mogućnost uvida u sistematiziran pregled projekata pridonosi jačanju partnerstva i suradnje među dionicima na području LAG-a te prijenosu vještina i iskustava u identificiranju i pripremanju projekata.

Baza projekata polazište je za:

- rangiranje i predlaganje projekata za pismo preporuke za financiranje sredstvima fondova EU, ali i za druge preporuke i financijsku potporu iz drugih domaćih i međunarodnih izvora

- praćenje i provedbu LRS-a LAG-a za programsko razdoblje 2013.–2015. te za pripremu LRS-a i projekata za naredno programsko razdoblje 2014. –2020.

Baza projekata službeni je registar svih razvojnih projekata LAG-a. Projekti se razvrstavaju u tri osnovne skupine:

- Projekti potpuno spremni za provedbu*, koji imaju: cjelovitu projektnu dokumentaciju (građevinska dozvola, poslovni plan, troškovnici, potrebne studije); utvrđenu strukturu izvora financiranja; ispunjavaju sve potrebne uvjete u natječajima za sredstva fondova EU, i druge programe.
- Projekti u pripremi*, kojih je dio projektne dokumentacije u izradi, i to za sljedeće slučajeve: lokacijska dozvola postoji, glavni projekt u izradi; lokacijska dozvola i glavni projekt gotovi, u postupku je dobivanje građevinske dozvole; idejno rješenje postoji, u postupku je dobivanje lokacijske dozvole; idejno rješenje u izradi; troškovnik je gotov (za projekte koji trebaju samo troškovnik); gotova je dokumentacija za adaptacije i uređenja.
- Projektne ideje* za koje postoji samo osnovni opis ciljeva, aktivnosti i rezultata.

Baza projekata vodi se u elektroničkom obliku, u excel programu, sukladno programu i načinu na koji DUNEa vodi Bazu projekata Dubrovačko-neretvanske županije. Projekti za sve tri skupine prikupljaju se u Bazu javnim pozivom svim fizičkim i pravnim osobama koje djeluju na području LAG-a, najmanje dva puta godišnje. Za prikupljanje projektnih ideja provodi se informativna kampanja putem javnih glasila, elektroničkim medijima ili izravnim kontaktiranjem članova LAG-a s razvojnim dionicima.

Uvjeti koje projekti moraju zadovoljiti kako bi ušli u Bazu projekata naznačeni su u posebnom obrascu za prijavu na javni poziv za prikupljanje projekata u bazu projekata LAG-a. Obrazac je javno dostupan i na web stranici LAG-a, preko koje se elektroničkim putem predlažu projekti. Javni poziv za prikupljanje projektnih ideja kojima je potrebno pismo potpore LAG-a (projekti koji se prijavljuju na IPARD) stalno je otvoren.

U Bazu se unose podaci o projektima kojih su korisnici i/ili nositelji i/ili predlagatelji javno-pravne, privatne i civilne organizacije. Projekti za koje LAG daje pismo preporuke za kandidiranje za sredstva IPARD-a, ali i za neke druge izvore financiranja, moraju biti upisani u Bazu projekata.

Podaci iz Baze projekata dostupni su svim predlagateljima projekata, članovima LAG-a i drugim korisnicima, a prema internom pravilniku. Revizija Baze provodi se jednom godišnje.

Bazom projekata upravlja voditelj uz pomoć članova LAG-a, prema internom pravilniku.

Vrednovanje i rangiranje projekata za predlaganje za financiranje i za davanje preporuka za IPARD i za druge programe (županijske, državne, IPA-e, fondove EU-a i druge) provodi posebno povjerenstvo koje određuje Upravni odbor. Vrednovanje i rangiranje projekata provodi se prema internom pravilniku što je potanko opisano u poglavlju 4.9. *Procedura donošenja odluka uključujući proceduru odabira projekata kojima će LAG izdati pismo preporuke i načine sprečavanja sukoba interesa*

4.8.2. Mjerenje učinaka provedbe strategije – kriteriji i pokazatelji uspješnosti i učinkovitosti

Mjerenje učinaka provedbe LRS-a temelji se na kvantitativnom kriteriju – broju realiziranih projekata i kvalitativnom kriteriju – doprinosu realiziranih projekata ostvarenju utvrđenih ciljeva i prioriteta razvoja područja LAG-a. Pritom je posebno važno istaknuti da kriteriji i indikatori moraju biti djelotvorni, ali za primjenu jednostavni.

Kvantitativni kriterij i pokazatelje za mjerenje učinaka provedbe strategije čine:

- broj prijavljenih projekata, za svaku mjeru i prioritet LRS-a, na natječaju
- broj realiziranih projekata u sklopu svake mjere i prioriteta LRS-a
- broj realiziranih projekata u sklopu svake mjere i prioriteta LRS-a s preporukom (pismom potpore) LAG-a
- financijski iznos realiziranih projekata ukupno za svaku mjeru i svaki prioritet LRS-a
- broj i struktura (privatni, javni, civilni sektor) predlagatelja (nositelja) projekata u sklopu svake mjere i prioriteta LRS-a
- broj realiziranih projekata u sklopu svake mjere i prioriteta LRS-a s obzirom na dijelove LAG-a (jedinice lokalne samouprave) koji se koriste outputima i rezultatima projekata.

Kriteriji i pokazatelji za praćenje i mjerenje uspješnosti i učinkovitosti provedbe LRS-a razrađeni su u poglavlju 3.2. *Opis mjera za postizanje ciljeva uključujući definiranje korisnika i kriterija prihvatljivosti.*

Temeljem tih kriterija stječe se uvid u to koliko su se članovi i drugi dionici LAG-a angažirali pri ostvarivanju strateških ciljeva utvrđenih LRS-om, kakvi su rezultati tog angažmana te u kojim se sektorima i područjima razvoja i u kojim dijelovima LAG-a koriste outputi i rezultati.

Za praćenje uspješnosti i učinkovitosti provedbe Mjere 202 IPARD-a kriteriji i indikatori prikazani su u sljedećoj tablici.

Tablica 47. Kriteriji i indikatori za praćenje provedbe Mjere 202 IPARD-a

IPARD - Mjera 202	Kriteriji i indikatori provedbe
	<ul style="list-style-type: none"> • Odobren LAG
Podmjera 1: Stjecanje vještina, animiranje stanovnika područja LAG-a	<ul style="list-style-type: none"> • Broj lokalnih projekata koji su dobili potporu (od čega posebno za prioritet 1 i za prioritet 3) • Ukupan broj stvorenih radnih mjesta • Broj usavršavanja za članove LAG-a • Broj sudionika na usavršavanjima LAG-a • Broj informativnih i promotivnih aktivnosti LAG-a • Broj sudionika u informativnim i promotivnim aktivnostima • Broj studija za područje LAG-a • Broj projekata za koje je LAG izdao pisma preporuke za osi 1 i 3 s preslikama pisma preporuke za svaki pojedini projekt
Podmjera 2: Provedba lokalnih strategija razvoja	
Podmjera 3: Projekti suradnje	
IPARD program – poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima	<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarski rast – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), % • Proizvodnost – promjena u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), %

Praćenje uspješnosti i učinkovitosti ostvaruje se putem godišnjeg izvješća s ključnim podacima o provedbi LRS-a u prethodnoj godini, ponajprije o ostvarenim, ali i neostvarenim rezultatima. Pritom se posebno ocjenjuje učinkovitost i uspješnost LAG-a u korištenju sredstava IPARD-a, ali i drugih programa EU-a te drugih izvora za financiranje lokalnog razvoja. Također, izvješće će sadržavati analizu tzv. pokazatelja razvojnih učinaka, poput dinamike zaposlenosti i nezaposlenosti, dinamike broja poduzeća, povećanja iznosa investicija u gospodarstvu itd. koja će dati širu sliku razvojnih procesa na području LAG-a.

Godišnje izvješće sastoji se od sljedećih ključnih područja:

- pregled ključnih socioekonomskih i drugih pokazatelja lokalne razvijenosti (sukladno osnovnoj analizi LRS-a)
- analiza uspješnosti provedbe LRS-a
- analiza korištenja fondova EU-a i drugih izvora financiranja za razvoj LAG-a i
- pregled ključnih tekućih i planiranih projekata na području LAG-a.

Ključnu ulogu u procesu praćenja i mjerenju učinaka provedbe LRS-a ima voditelj LAG-a, koji je zadužen za pripremu i vođenje projekata i izradu redovitih izvještaja o provedbi. Uprave općina i gradova te ostale organizacije u jedinicama lokalne samouprave dužne su osigurati potrebne podatke za izradu izvještaja. Izvješće će pripremati voditelj za Upravni odbor i Skupštinu LAG-a.

Strategiju provode članovi udruge. Za njezino praćenje i procjenu provedbe odgovorni su predsjednik, voditelj te Upravni odbor. Voditelj je odgovoran za prikupljanje, pregled dokumentacije, nadopunu dokumentacije, provedbu procedura izdavanja pisama preporuke, provedbu LRS-a i financiranje projekata. Upravni odbor ima zadaću razvoja i provedbe kriterija te kontrolu procedura za odabir projektnih prijedloga koji će se financirati u sklopu provedbe LRS-a te davanja pisma preporuke projektima koji se kandidiraju za mjere IPARD-a.

Redovito praćenje i vrednovanje provedbe provodi se putem godišnjih izvješća o provedbi aktivnosti i realizaciji ciljeva, prioriteta i mjera, a prema definiranim kriterijima i pokazateljima rezultata i učinaka. Izrada izvješća o provedbi LRS-a temelji se na narativnim i financijskim izvješćima svih članova LAG-a koji sudjeluju. Izvješća se dostavljaju stručnom voditelju LAG-a.

Izvješće o provedbi LRS-a obvezno se priprema krajem kalendarske godine, a služi kao polazište detaljnog planiranja aktivnosti za narednu kalendarsku godinu. Godišnje izvješće i plan rada za sljedeću kalendarsku godinu izrađuje i podnosi Skupštini voditelj LAG-a nakon konzultacija i prihvatanja u Upravnom odboru.

Kako bi se LRS prilagodio uvjetima u proračunskom razdoblju 2014.–2020. provest će se ex ante evaluacija tijekom 2014. godine, a provodit će je nezavisni stručnjaci.

4.9. PROCEDURA DONOŠENJA ODLUKA UKLJUČUJUĆI PROCEDURU ODABIRA PROJEKATA KOJIMA ĆE LAG 2 IZDATI PISMO PREPORUKE I NAČINE SPREČAVANJA SUKOB INTERESA

Odabir projektnih ideja na području LAG-a i davanje pisma preporuke temelji se na prikupljanju i sistematiziranju projektnih prijedloga i proceduri odabira. Projektni prijedlozi mogu biti: projektne ideje, projekti u pripremi i projekti potpuno spremni za provedbu (gotove aplikacije). Prikupljanje i sistematiziranje projektnih prijedloga za Bazu projekata početna je faza koja prethodi vrednovanju i odabiru te davanju preporuke. Funkcije, način rada i uporaba Baze projekata prikazani su u poglavlju 4.8. *Praćenje provedbe strategije i mjerenje učinaka provedbe, kriteriji za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti*

Nakon prikupljanja projektnih ideja, posebno onih za koje se traži pismo preporuke, provodi se njihova detaljna analiza usklađenosti s programskim strateškim ciljevima i prioritetima te dubinska ocjena spremnosti projektnih ideja (ili već gotovih projektnih aplikacija) za realizaciju. Određuju im se sadržaj, iznosi, razina pripremljenosti te drugi pokazatelji kojima se ocjenjuje prioritete za razvoj područja LAG-a i implementaciju LRS-a.

Prema nalazima analize, LAG operativno pruža preporuku u realizaciji projektnih ideja, ili, osim u slučaju projekata za koje se traži pismo preporuke, sam započinje s njihovom realizacijom u partnerstvu s drugim razvojnim dionicima (za natječaje u kojima je je LAG prihvatljiv aplikant ili partner).

Evaluaciju projektnih ideja, posebno onih za koje se traži pismo preporuke LAG-a, prema unaprijed definiranim kriterijima u tablici 42. *Kriteriji za odabir projektnih ideja iz Baze projekata za provedbu LRS-a*, provodi povjerenstvo koje bira Upravni odbor LAG-a. Članovi povjerenstva su članovi LAG-a, stručnjaci, predstavnici privatnog, javnog i civilnog sektora, a po potrebi mogu biti i vanjski stručnjaci. Evaluator, član povjerenstva, ne može biti i podnositelj zamolbe za pismo preporuke kako bi se izbjegao sukob interesa, što mora biti razvidno iz zapisnika o evaluaciji. Rad povjerenstva koordinira voditelj LAG-a.

Detaljna procedura izdavanja pisma preporuke obuhvaća zaprimanje prijedloga projekta i zamolbu za preporuku (na propisanim obrascima, dostupnim u uredu i na web stranici LAG-a), dostavljenim pisanim putem. Ured LAG-a izdaje pisanu potvrdu o zaprimanju zamolbe te pokreće evaluaciju i procjenu usklađenosti s LRS-om prema opisanoj proceduri, sastavlja zapisnik o evaluaciji te saziva Upravni odbor. Voditelj LAG-a podnosi evaluacijsko izvješće Upravnom odboru, koji zatim donosi konačnu odluku o izdavanju pisma preporuke u roku od najviše 15 dana od zaprimanja zamolbe. Pismo preporuke dostavlja se korisniku u 2 originalna primjerka ovjerena od strane predsjednika LAG-a, uz potvrdu zaprimanja, a najkasnije 15 dana od zaprimanja zamolbe.

Tablica 48. Kriteriji za odabir projektnih ideja iz Baze projekata za provedbu LRS-a

Opći kriteriji	Kriteriji za odabir projektnih ideja	Maks. broj bodova
	Opis kriterija	
Usklađenost projektne ideje sa strategijom	Projektna ideja usklađena je sa strateškim programskim ciljevima i prioritetima LRS-a (<i>ako nije usklađena, ne može se dalje vrednovati i izbacuje se iz postupka odabira</i>)	
Učinci projektne ideje na zapošljavanje	Projektna ideja pridonosi zapošljavanju DA = 15 bodova djelomično = 5 bodova NE = 0 bodova	15

Učinci projektne ideje na razvoj gospodarstva	Projektna ideja pridonosi povećanju dodane vrijednosti lokalnih proizvoda i/ili usluga, uvodi nove proizvode i usluge DA = 10 bodova NE = 0 bodova Projektna ideja pridonosi otvaranju i povećanju novih (nepoljoprivrednih) djelatnosti DA = 10 bodova NE = 0 bodova	20
Učinci projektne ideje na ravnomjeren razvoj cijelog područja LAG-a	Projektna ideja pridonosi ravnomjernom razvoju područja LAG-a: 12 JLS-a = 10 bodova 6 JLS-a = 5 bodova 1 JLS = 2 boda	10
Održivost projekta	Projekt je održiv i nakon iskorištenja javnih sredstava	5
Multiplikiranje projektne ideje i primjene	Projektna ideja primjenjiva je i u drugim područjima (multiplikiranje) i omogućuje umrežavanje aktivnosti (sinergija) DA = 5 bodova NE = 0 bodova	5
Učinci projektne ideje na održivi razvoj	Projektna ideja predviđa održivo korištenje lokalnih resursa (poštovanje načela održivog razvoja) DA = 10 bodova NE = 0 bodova Utjecaj projektne ideje na okoliš pozitivan utjecaj = 10 bodova neutralan = 5 bodova negativan (onečišćenje ili ugrožavanje okoliša) = 0 bodova	10
Učinci projektne ideje na razvoj inovativnosti i korištenje novih tehnologija	Projektna ideja promovira i uvodi nove tehnologije, metodologije, znanja i vještine DA = 10 bodova NE = 0 bodova	10
Učinak na jačanje i razvoj identiteta	Projektna ideja temelji se na revitalizaciji i promociji tradicijske baštine, vještina, metoda i proizvoda DA = 10 bodova djelomično = 5 bodova NE = 0 bodova	10
Financiranje projektne ideje	Projektna ideja ima zatvorenu financijsku konstrukciju (osigurano financiranje) <i>(ako je odgovor NE, odmah se odbacuje)</i> Napomena: Ovaj kriterij primjenjuje se isključivo u slučaju potpore projektnim prijedlozima za natječaje kojima je preduvjet 100% financiranja prije odobrenja povrata sredstava Projektna ideja ima osigurano najmanje 50% vlastitih sredstava (za projekte koji moraju imati osigurano najmanje 50% vlastitih izvora financiranja) 75% = 10 bodova 50-75% = 5 bodova manje od 50% = 0 bodova	10
Učinci projektne ideje na uključenost lokalne zajednice	U realizaciju projektne ideje uključeni su predstavnici više sektora (javni, privatni, civilni): sva 3 sektora = 5 bodova 2 sektora = 3 bodova 1 sektor = 1 bod	5
Iskustvo u upravljanju projektima	Ocjena sposobnosti i reference podnositelja/nositelja projektnog prijedloga Broj uspješno provedenih projekata vrijednosti veće od 5000 eura 3 i više = 5 bodova 2 i više = 4 boda 1 = 2 boda	5
Jednake mogućnosti	Ciljane skupine uključene u projektну ideju (nezaposleni, žene, mladi, osobe s posebnim potrebama, osobe treće životne dobi i dr. marginalne/osjetljive i socijalno-ekonomski ugrožene skupine, poljoprivrednici, mikropoduzetnici i dr.) 2 i više ciljanih skupina = 5 bodova 1 ciljani skupina = 3 boda nijedna ciljani skupina = 0 bodova	5
Utjecaj projektne ideje na okoliš	Izrazito pozitivan utjecaj = 5 bodova Pozitivan utjecaj = 4 boda Neutralan = 1 bod Negativan utjecaj, onečišćenje ili ugrožavanje okoliša = 0 bodova	5

Specifični kriteriji vezani za ciljeve strategije LAG-a	
Projektna ideja realizira prioritetne projektne aktivnosti LRS-a 2012.– 2015. • DA = 5 bodova • NE = 0 bodova	5
Projektna ideja pridonosi identitetu područja LAG-a • DA = 5 bodova • NE = 0 bodova	5
Projektna ideja pridonosi očuvanju prirodnih i tradicijskih vrijednosti područja LAG-a • DA = 5 bodova • NE = 0 bodova	5
Projektna ideja pridonosi povećanju kvalitete življenja na području LAG-a • DA = 5 bodova • NE = 0 bodova	5
Ukupno bodova:	

Na temelju rezultata vrednovanja provodi se rangiranje projektnih prijedloga i potom određuje koji prijedlozi dobivaju pismo preporuke za program IPARD. Isto vrijedi za preporuke i podršku za kandidiranje za druge programe.

Postupak rangiranja i utvrđivanja prijedloga rang-liste (liste prvenstva) projekata je sljedeći:

- rangiranje se provodi tako da se usporede ocjene svih vrednovanih projekata
- projekti se rangiraju tako da je na prvome mjestu onaj s najvišom ocjenom, a na posljednjem onaj s najnižom
- na rang-listi se uz svaki projekt označuje i strateški cilj, prioritet i sektor kojem pripada tako da je vidljivo s koliko su projekata i na kojem mjestu zastupljeni pojedini razvojni prioriteti i sektori
- prijedlog rang-liste projekata konačan je nakon što ga usvoji Upravni odbor.

4.10. PROJEKTI KOJI SU SE PROVODILI / PROVODE SE IZ DRUGIH IZVORA FINANCIRANJA

Tablica 49. Projekti koji provedeni i sufinancirani od strane članova LAG-a ili još traje njihova provedba

	Naziv projekta	Nositelj/partner	Vrijednost projekta (sa postocima sufinanciranja)	Godina izvedbe
Projekti koji provedeni i (su)financirani od strane članova LAG- a ili još traje	Izgradnja ceste Zvekovic-Drvenik	Nositelj: Općina Konavle	5.000.000,00 HRK (50% općina Konavle + 50% Županijska uprava za ceste)	2013
	Vodoopskrba konavoskih brda	Nositelj: Općina Konavle	10.000.000,00 HRK (10% općina Konavle + 90% Republika Hrvatska)	2011-2012
	Izgradnja kanalizacije Cavtat – Obod	Nositelj: Hrvatske Vode; Partner: Općina Konavle	30.000.000,00 HRK (20% općina Konavle + 80% Hrvatske Vode)	2003-2013
	Izgradnja kanalizacije Zvekovic	Nositelj: Općina Konavle	4.500.000,00 HRK (50% općina Konavle + 50% IPARD Program)	2012 -

njihova provedba	Kanalizacijska mreža Staro selo Kupari	Općina Župa dubrovačka	1.100.000,00 kuna 100 % Općina	2009. – 2010.
	Kanalizacijska mreža naselja Mlini	Općina Župa dubrovačka	1.000.000,00 kuna 100 % Općina	2008. – 2009.
	Kanalizacijska mreža Mandaljena - Zavrelje	Općina Župa dubrovačka Hrvatske vode	13.000.000,00 kuna 80% Općina 20 % Hrvatske vode	2007. – 2010.
	Obalni kolektor Srebreno Kupari s crpnom stanicom Kupari	Općina Župa dubrovačka Hrvatske vode	2.000.000,00 kuna 100% Općina	2004. – 2006.
	izgradnja kanalizacijskog kolektora druge faze Kupari i CS "Pelegrin"	Općina Župa dubrovačka Hrvatske vode	4.000.000,00 kuna 10% Općina 90 % Hrvatske vode	2013.
	Kanalizacijski kolektor naselja Krstac	Općina Župa dubrovačka	500.000,00 kuna 100 % Općina	2012. – 2013.
	Kanalizacijski kolektor naselja Petrača	Općina Župa dubrovačka	1.100.000,00 kuna 100 % Općina	2011. – 2012.
	Izgradnja nove zgrade Općine i dječjeg vrtića	Općina Župa dubrovačka	17.000.000,00 kuna 100 % Općina	2004. – 2007.
	Ugradnja štedne javne rasvjete	Općina Župa dubrovačka	1.100.000,00 kuna 10% Općina 90% FZOEU	2012.
	Ugradnja sustava obnovljivih izvora energije u kućanstvima	Općina Župa dubrovačka FZOEU	600.000,00 kuna 10% Općina 40% FZOEU 50 % korisnici	2013.
	Izgradnja i unaprjeđenje sustava vodoopskrbe	Općina Župa dubrovačka	10.100.000,00 kuna 100% Općina	2006. – 2013.

5. USKLAĐENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Ciljevi LRS-a LAG-a, a onda i prioriteta i mjere, sukladni su ciljevima i prioritetima nadređenih strateških dokumenata i to: Nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012.–2013. (NSFR), Strategije ruralnog razvoja 2008.–2013. (SRR), programa IPARD 2007.–2013. i Županijske razvojne strategije Dubrovačko-neretvanske županije 2011.–2013. (ŽRS DNŽ). Prikaz ciljeva u nadređenim strateškim dokumentima i usporedba s ciljevima LRS-a LAG-a koja slijedi to potvrđuju.

Tablica 50. Usklađenost ciljeva LRS-a LAG-a s nadređenim strateškim dokumentima

CILJEVI LRS-a LAG-a	CILJEVI SRR-a	CILJEVI IPARD-a	CILJEVI ŽRS-a DNŽ-a
1. Razvoj konkurentne poljoprivrede i turizma	1. Pобољшanje konkurentnosti	1. Pобољшати konkurentnost	1. Povećanje konkurentnosti

	poljoprivrednog i šumarskog sektora	poljoprivrede i šumarstva	gospodarstva
2. Razvoj poduzetništva i diverzifikacija gospodarstva	3. Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva	Poboljšati kvalitetu života i promovirati raznolikost ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima	1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva
3. Jačanje zaštite i održivog korištenja prirodne i kulturne baštine	2. Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa	2. Podržati uređenje krajolika i poboljšanje okoliša	2. Zaštita okoliša i razvoj infrastrukture 3. Održivo korištenje prirodne i kulturne baštine
4. Poboljšanje kvalitete življenja	3. Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva	3. Poboljšati kvalitetu života i promovirati raznolikost ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima	4. Razvoj ljudskih potencijala i društvene infrastrukture te poboljšanje kvalitete života
5. Razvoj ljudskih resursa i jačanje kapaciteta prepoznatljivosti LAG-a	4. Poboljšanje učinkovitosti investicijskog okruženja	3. Poboljšati kvalitetu života i promovirati raznolikost ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima	4. Razvoj ljudskih potencijala i društvene infrastrukture te poboljšanje kvalitete života

Nacionalni strateški referentni okvir 2012.–2013. ima za opći cilj ubrzati stopu gospodarskog rasta i promicati održivi razvoj nizom kapitalnih investicija u infrastrukturu, proizvodnju i društvo.

Strategija ruralnog razvoja 2008.–2013. određuje viziju ruralnog područja u RH kao područja privlačnog za sve njegove stanovnike i posjetitelje, poželjnog i ugodnog za život, rad i boravak te radi ostvarenja navedenog postavlja sljedeće strateške ciljeve: poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora, očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa, poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva te poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja.

Program IPARD 2007.–2013 definira sljedeće ciljeve poljoprivrednog i ruralnog sektora u Hrvatskoj: poboljšanje konkurentnosti poljoprivrede i šumarstva, podržavanje uređenja krajolika i poboljšanja okoliša, poboljšanje kvalitete života i promoviranje raznolikosti ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima.

Županijska razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2011.–2013. u razvojnoj viziji definira DNŽ kao prosperitetno gospodarsko područje očuvanih prirodnih i kulturnih vrijednosti s visokom kvalitetom života, sukladno čemu su razrađeni sljedeći strateški ciljevi: povećanje konkurentnosti gospodarstva, zaštita okoliša i razvoj infrastrukture, održivo

korištenje prirodne i kulturne baštine, razvoj ljudskih potencijala i društvene infrastrukture te poboljšanje kvalitete života.

Predviđeni prioriteti definirani u LRS-u LAG-a također su usklađeni s prioritetima za ostvarenje ciljeva u navedenim nadređenim strateškim dokumentima, koji se uglavnom odnose na poboljšanje konkurentnosti gospodarstva (posebice poljoprivrednog i šumarskog sektora), povećanje zapošljavanja i ulaganja u ljudski kapital, zaštitu okoliša te razvoj prometa.

Identificirane mjere u strateški nadređenim dokumentima, pored mjera pripreme za usvajanje standarda i određenih direktiva EU-a, uključuju i mjere restrukturiranja, modernizacije/unapređenja i ulaganja u sektore poljoprivrede, turizma i ostalih sektora, mjere potpore uspostavi i umrežavanju proizvođačkih organizacija, mjere izgradnje ruralne infrastrukture kao i diverzifikacije ruralnih ekonomskih aktivnosti, mjere zaštite okoliša i ulaganja u obnovljive izvore energije te mjere razvoja ljudskog kapitala i unapređenja društvene infrastrukture. Mjere navedene u LRS-u LAG-a usklađene su s navedenim mjerama.

Osim toga, LRS dokument LAG-a sukladan je strateškim razvojnim prioritetima Europske unije za proračunsko razdoblje 2014.–2020. utvrđenim u “EUROPA 2020. – Strategija za pametan, održiv i uključiv rast”.

6. LITERATURA

Dokumenti EU-a

COUNCIL REGULATION (EC) No 1290/2005 of 21 June 2005 on the financing of the common agricultural policy. Brussels, Official Journal of the European Union, 2005, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:209:0001:0025:EN:PDF>

LEADER program – „Links between actions for the development of the rural economy“, http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/index_en.htm
http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/leg/index_en.ht i na eu.lex – ali nema neki regulation;

Državni dokumenti RH

Strategija Vladinih programa 2012. – 2014. Zagreb, Ministarstvo financija, 2012.

Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2007.–2013. Zagreb, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2008.

Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.–2013. Zagreb, Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, 2010.,
http://www.mrrfeu.hr/UserDocsImages/STRATEGIJA_REGIONALNOG_RAZVOJA.pdf

Strategija razvoja hrvatskog turizma do 2010. godine. Zagreb, Ministarstvo turizma, 2003.,
<http://www.mint.hr/UserDocsImages/Strategija%20hrvatskog%20turizma%20-%20finalna%20verzija.pdf>

Strategija održivog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske 2011.–2014. Ministarstvo kulture, 2011.

Popis stanovništva 2001. Zagreb, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2002.,
<http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/Hdefault.html>

Popis poljoprivrede 2003. Zagreb, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2004.,
http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Agriculture2003/census_agr_tabl.html

Popis stanovništva 2011. Zagreb, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2012.,
<http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabshtm.htm>

Godišnje izvješće 2010. Zagreb, Hrvatska poljoprivredna agencija, 2010.

Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske. Zagreb, Narodne novine 30/09 / Hrvatski sabor, 2009., http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html

Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011.–2016. godine. Zagreb, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2011.,

IPARD program, Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj 2007.–2013. Zagreb, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2011.,
http://www.mps.hr/ipard/UserDocsImages/dokumenti/IPARD/IPARD%202011/IPARD_%20HRVATSKI_2011.pdf

Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008.–2013. Zagreb, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2008.

Nacionalni strateški referentni okvir 2012.–2013. (nacrt). Zagreb, Koordinacijsko tijelo Vlade Republike Hrvatske, 2008.,
http://web.efzg.hr/dok/UMS//Nacionalni_strateski_referentni_okvir_2012_2013.pdf

Strateški plan poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja 2012.–2014. Zagreb, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2011.

Županijski dokumenti DNŽ i dokumenti JLS-a

Razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2011. – 2013. Dubrovnik, Regionalna razvojna agencija DUNEa, 2011.,
http://www.edubrovnik.org/Razvojna_strategija_2011_2013.pdf

Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije 2011. – 2013. Dubrovnik, Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije, 2010.

Program zaštite okoliša Dubrovačko-neretvanske županije. Zagreb, APO d.o.o., usluge zaštite okoliša (član HEP grupe), 2010., http://edubrovnik.org/Program_zastite_okolisa.pdf

Strategija vinarstva i vinogradarstva Dubrovačko-neretvanske županije. Zagreb, Maletić E., Kovačić D., Njavro M., 2012., http://edubrovnik.org/Strategija_vin_DNZ.pdf

Strategija razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2012.–2022. (nacrt). Dubrovnik, Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije, Horwath Consulting Zagreb, 2012.,
http://edubrovnik.org/03_SRTDNZ_ZUPANIJA_IZVJESTAJ_NACRTpartnersko_vijece.pdf

Plan razvoja poduzetničkih zona na području dubrovačko-neretvanske županije 2010.–2012. godine, Dubrovačko-neretvanska županija, Upravni odjel za turizam, more i poduzetništvo, Dubrovnik, 2010.

Izvješće o stanju u prostoru 2012. općine Župa dubrovačka 2012., Srebereno, 2012.

Izvješće o stanju u prostoru 2012. općine Konavle, Dubrovnik, 2012.

Sociogeografska transformacija Konavala, mr. sc. Ivo Mujo, PMF Zagreb, 2010
Prostorni plan uređenja Općine Župa dubrovačka (Službeni glasnik Općine Župa dubrovačka 06/08, 08/12, 07/13),

Studija vodoopskrbe Općine Župa dubrovačka (2009.)

7. DODACI

Dodatak 1. – Popis članova i tijela LAG-a 2

UPRAVNI ODBOR LAGA-a 2

Predsjednica: Perica Buić Jakobušić (fizička osoba)

Dopredsjednica: Marija Milković (Općina Konavle)

ČLANOVI UPRAVNOG ODBORA LAG-a 2 :

1. Perica Buić Jakobušić (fizička osoba)
2. Marija Milković (predstavnik Općina Konavle)
3. Perica Pušić (predstavnik Udruge Agroturizam Konavle- Konavle),
4. Ana Pavlović (predstavnik Udruge KUD Čilipi - Konavle),
5. Miljenko Mikulić (fizička osoba)
6. Marija Obradović (predstavnik OMEGA –Auto d.o.o.),
7. Đuro Lonza (predstavnik Dubrovački trgovački centar d.o.o. – Župa dubrovačka),
8. Nikola Kurajica (predstavnik braniteljske zadruge EKO-ŽUPA – Župa dubrovačka),
9. Kim Lucia Butigan (predstavnik udruge KURENAT – Župa dubrovačka),
10. Barbara Korda (predstavnik Općine Župa dubrovačka – Župa dubrovačka)

NADZORNI ODBOR LAG-a 2:

1. Marijo Car (predstavnik PZ maslinarstvo Konavle) – predsjednik Nadzornog odbora,
2. Pavo Miloglav (predstavnik Zadruga Miloglav)
3. Mato Previšić (fizička osoba).

SKUPŠTINA LAG-a 2 :

Članovi Skupštine:

RED.BR.	IME I PREZIME / PREDSTAVNIK	ORGANIZACIJA	SEKTOR
1	IGOR KONJEVOD	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
2	KATE HANDABAKA	OPG HANDABAKA	GOSPODARSKI
3	MATO PREVIŠIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
4	PAVO MILOGLAV	ZADRUGA MILOGLAV	GOSPODARSKI
5	MARIJO CAR	PZ MASLINARSTVO KONAVLE	GOSPODARSKI
6	VLAHO MIHATOVIĆ	UDRUGA L.D. KONAVLE GRUDA	CIVILNI
7	ROMEO KELEZ	UDRUGA VATREPOLO AMATERA FUN-HZO	CIVILNI
8	MARKO HERCO	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
9	MIHO JAKOBUŠIĆ	LOVAČKO DRUŠTVO	CIVILNI

		ŽUTA	
10	IVO LISE	GROBLJE DUBAC D.O.O.	GOSPODARSKI
11	FRANO HERENDIJA	TZO KONAVLE	JAVNI
12	ĐURO HANDABAKA	RONILAČKI KLUB ŽUPA DUBROVAČKA	CIVILNI
13	VLAHO KESVIJA	BOČARSKI KLUB ŽUPA DUBROVAČKA	CIVILNI
14	LUKO CRNČEVIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
15	MIROSLAV MARIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
16	NIKOLINA DUPER	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
17	ANTE BAČIĆ	NAVIS D.O.O.	GOSPODARSKI
18	IVO GLAVINIĆ	OPG GLAVINIĆ	GOSPODARSKI
19	MARKO MILOSLAVIĆ	PREMIUM D.O.O.	GOSPODARSKI
20	LUCIJA ARKULIN	OPG ARKULIN	GOSPODARSKI
21	ADRIANA KREMENJAŠ DANIČIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
22	BARBARA DANIČIĆ	FIZIČKE OSOBA	CIVILNI
23	MIHO BUIĆ	OPG BUIĆ	GOSPODARSKI
24	ANTUN ŠETALO	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
25	ŽELJKO MILOSLAVIĆ	OPG MILOSLAVIĆ	GOSPODARSKI
26	ANTUN ŽERAVICA	UDRUGA HVALA ŠTO POSTOJIŠ	CIVILNI
27	MATO TOPALOVIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
28	MATO BEGOVIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
29	JOZO PRCELA	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
30	NIKO MILOSLAVIĆ	DVD ŽUPA DUBROVAČKA	CIVILNI
31	IVICA MUŽEVIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
32	MARINA SAMBRAILO	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
33	VINKA ZEC	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
34	BOŽO ZEC	OPG ZEC	GOSPODARSKI
35	MIRAN MILOSLAVIĆ	OSNOVNA ŠKOLA ŽUPA DUBROVAČKA	JAVNI
36	ŽELJKO VOLARIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
37	JAKŠA HANDABAKA	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
38	STJEPAN HANŽEK	TEXO-MOLIOR D.O.O.	GOSPODARSKI
39	PAVAO PRCELA	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
40	IVO HANDABAKA	TZO ŽUPA DUBROVAČKA	JAVNI
41	KRISTIJAN PAVIĆ	JUDO KLUB ŽUPA DUBROVAČKA	CIVILNI
42	MARIJA JELIĆ	DJEČIJI VRTIĆ ŽUPA DUBROVAČKA	JAVNI
43	ANDRIJA KUŠT	KUD MARKO MAROJICA	CIVILNI
44	JOSIPA SRIJEMSI	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
45	BORIS GULJELMOVIĆ	VILLA SOLINE D.O.O.	GOSPODARSKI
46	NIKO BENIĆ	ŽUPA DUBROVAČKA D.O.O.	GOSPODARSKI
47	IVICA SAVINOVIĆ	SAVINOVIĆ D.O.O.	GOSPODARSKI
48	MARIO LASIĆ	UDRUGA NADA KONAVLE	CIVILNI
49	PETAR IVELJA	UDRUGA GUSAR MLINI	CIVILNI
50	MATO RADOVIĆ	KONAVOSKA UDRUGA MASLINARA	CIVILNI
51	MARUŠKA SAMBRAILO	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
52	MARIA PENDO	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI

53	MARIJAN JURIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
54	VLAHO IVANIŠ	VIBM-DUBROVNIK D.O.O.	GOSPODARSKI
55	MARIJA MILKOVIĆ	OPĆINA KONAVLE	JAVNI
56	MARIJA OBRADOVIĆ	OMEGA AUTO D.O.O.	GOSPODARSKI
57	KIM LUCIA BUTIGAN	UDRUGA KURENAT	CIVILNI
58	BARBARA KORDA	OPĆINA ŽUPA DUBROVAČKA	JAVNI
59	NIKOLA KURAJICA	BRANITELJSKA ZADRUGA EKO ŽUPA	GOSPODARSKI
60	ĐURO LONZA	DUBROVAČKI TRGOVAČKI CENTAR D.O.O.	GOSPODARSKI
61	MILJENKO MIKULIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
62	PERICA BUIĆ JAKOBUŠIĆ	FIZIČKA OSOBA	CIVILNI
63	PERICA PUŠIĆ	UDRUGA AGROTURIZAM KONAVLE	CIVILNI
64	ANA PAVLOVIĆ	UDRUGA KUD ČILIP	CIVILNI
65	KATE ŠUTALO CVJETKOVIĆ	ŽUPSKI PORTAL D.D.	GOSPODARSKI
66	PASKO PENDO	OPG PENDO	GOSPODARSKI
67	MARIJA KONJEVOD	DEMOS D.O.O.	GOSPODARSKI

Članovi koji su pristupili nakon Osnivačke skupštine:

65	KATE ŠUTALO CVJETKOVIĆ	ŽUPSKI PORTAL D.D.	GOSPODARSKI
66	PASKO PENDO	OPG PENDO	GOSPODARSKI
67	MARIJA KONJEVOD	DEMOS D.O.O.	GOSPODARSKI

Dodatak 2. – NATURA 2000 – LAG 2

Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS) za područje LAG-a 2

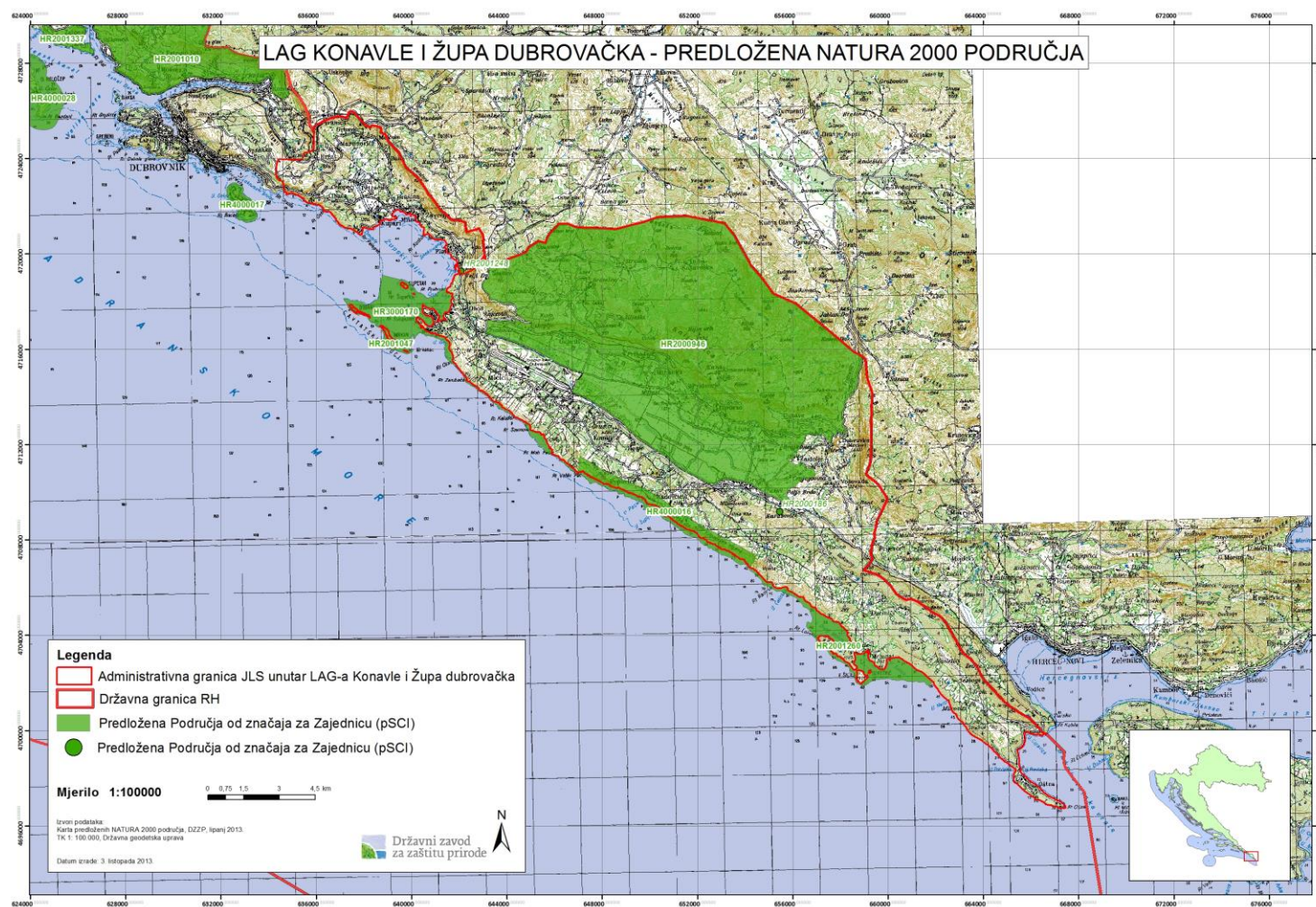
Identifikacijski broj područja	Naziv područja	Kategorija za ciljnu vrstu/stanišni tip	Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/Šifra stanišnog tipa
HR2000186	Vilina špilja	1	Špilje i jame zatvorene za javnost	8310
HR2000946	Snježnica i Konavosko polje	1	barska kornjača	<i>Emys orbicularis</i>
		1	četveroprugi kravosas	<i>Elaphe quatuorlineata</i>
		1	crvenkrpica	<i>Zamenis situla</i>
		1	veliki potkovnjak	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
		1	južni potkovnjak	<i>Rhinolophus euryale</i>
		1	oštrouhi šišmiš	<i>Myotis blythii</i>
		1	dugokrili pršnjak	<i>Miniopterus schreibersii</i>
		1	riđi šišmiš	<i>Myotis emarginatus</i>
		1	riječna kornjača	<i>Mauremys rivulata</i>
		1	dinarski voluhar	<i>Dinaromys bogdanovi</i>
		1	Špilje i jame zatvorene za javnost	8310
		1	Istočno submediteranski suhi travnjaci (Scorzoneraetalia villosae)	62A0
		1	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
		1	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
HR2001047	Bobara, Mrkan i Supetar	1	Stijene i strnci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama Limonium spp.	1240
		1	Eumediterranski travnjaci Thero-Brachypodietea	6220*
		1	Špilje i jame zatvorene za javnost	8310
HR2001248	Izvor Duboka Ljuta	1	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
HR2001260	Poluotok Molunat	1	Stijene i strnci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama Limonium spp.	1240
		1	Naselja posidonije (Posidonion oceanicae)	1120*
HR3000170	Akvtorij uz Konavoske stijene	1	Grebeni	1170
		1	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje	8330
		1	Velike plitke uvale i zaljevi	1160
		1	Termo-mediteranske (stenomediteranske) grmolike formacije s Euphorbia dendroides	5330
HR4000016	Konavoske stijene	1	Stijene i strnci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama Limonium spp.	1240
		1	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
		1	Eumediterranski travnjaci Thero-Brachypodietea	6220*
		1	Špilje i jame zatvorene za javnost	8310

Kategorija za ciljnu vrstu/stanišni tip: 1=međunarodno značajna vrsta/stanišni tip za koje su područja izdvojena temeljem članka 4. stavka 1. Direktive 92/43/EEZ.

*prioritetne vrste i staništa

Karta NATURA 2000 LAG-a 2

Dodatak 3: Naselja u JLS-ima i TUG područja u LAG-u 2

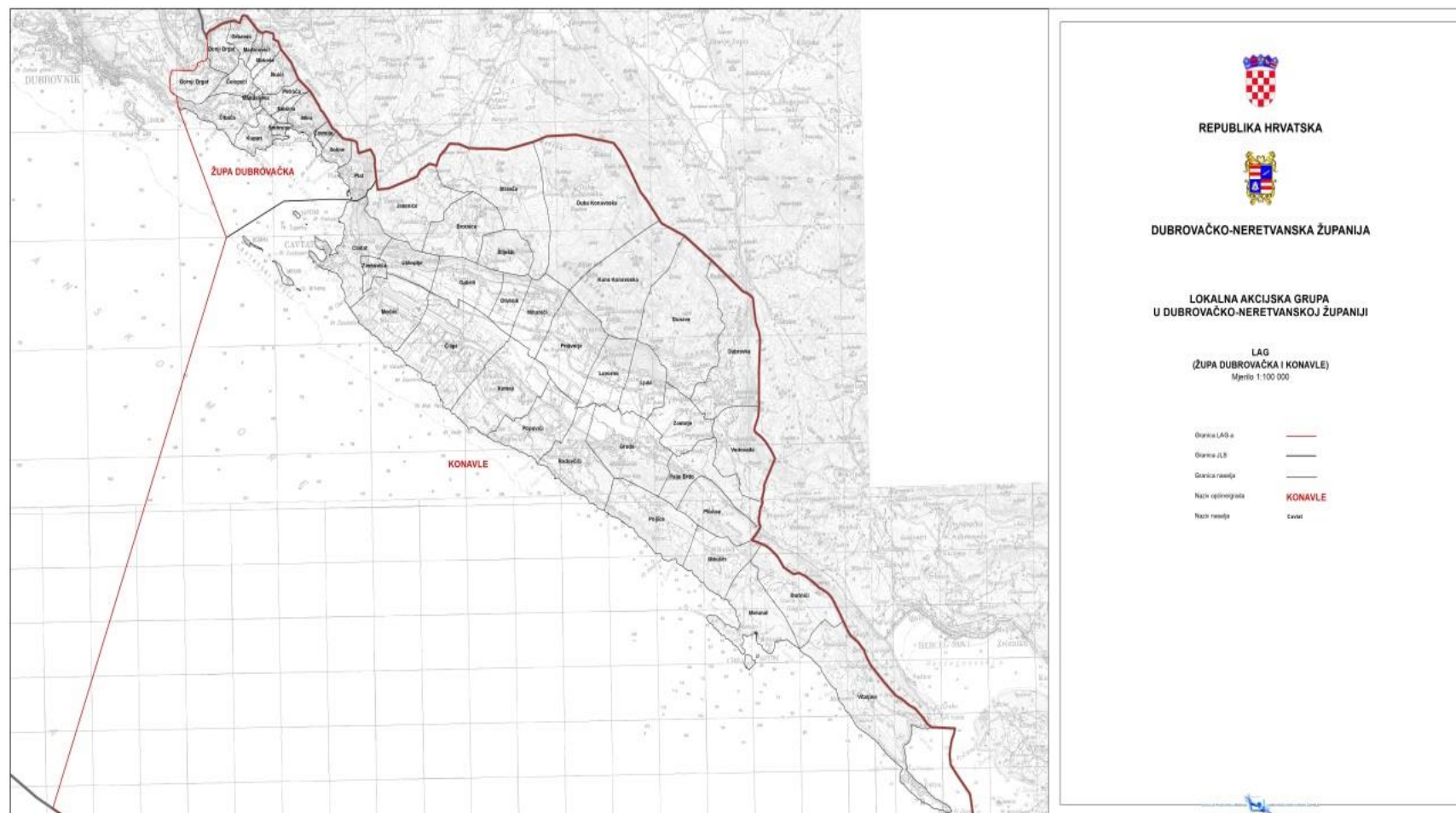
Općina		naselje	broj stanovnika (popis stanovništva 2011, dzs.hr)	površina (km ² ; arkod.hr)	TUG naselje (kategorija i K.O. br.; NN 44/11)
Konavle			8.577	209,97	
	1	Brotnice	31	5,31	III. Kategorija K.O. 306185
	2	Cavtat	2.153	5,9	III. Kategorija K.O. 306215; dio naselja pripada u K.O. Obod 306835, III. Kategorija
	3	Čilipi	933	10,7	III. Kategorija K.O. 306274
	4	Drvenik	52	2,26	III. Kategorija K.O. 306355
	5	Duba Konavoska	63	18,54	I. Kategorija K.O. 306363
	6	Dubravka	295	9,23	I. Kategorija K.O. 306401
	7	Dunave	155	13,13	I. Kategorija K.O. 306428
	8	Đurinići	96	6,06	III. Kategorija K.O. 306444
	9	Gabrili	210	4,46	III. Kategorija K.O. 306452
	10	Gruda	741	7,54	III. Kategorija K.O. 306533
	11	Jasenice	14	6,89	I. Kategorija K.O. 306576
	12	Komaji	275	8,17	III. Kategorija K.O. 306614
	13	Kuna Konavoska	17	10,22	I. Kategorija K.O. 306657
	14	Lovorno	183	4,03	I. Kategorija K.O. 306690
	15	Ljuta	194	3,8	III. Kategorija K.O. 306711
	16	Mihanići	96	3,93	I. Kategorija K.O. 306754
	17	Mikulići	88	4,54	/
	18	Močići	447	5,8	III. Kategorija K.O. 306762
	19	Molunat	212	5,79	/
	20	Palje Brdo	130	4,82	III. Kategorija K.O. 306908

	21	Pločice	83	4,46	III. Kategorija K.O. 306967
	22	Poljice	70	6,38	I. Kategorija K.O. 306991
	23	Popovići	236	5,37	III. Kategorija K.O. 307017
	24	Pridvorje	236	6,81	I. Kategorija K.O. 307033
	25	Radovčići	228	5,56	I. Kategorija K.O. 307084
	26	Stravča	60	11,51	I. Kategorija K.O. 307173
	27	Šilješki	22	3,02	III. Kategorija K.O. 307211
	28	Uskoplje	136	2,83	I. Kategorija K.O. 307343
	29	Vitaljina	211	11,79	I. Kategorija K.O. 307360
	30	Vodovada	190	6,09	I. Kategorija K.O. 307378
	31	Zastolje	150	4,11	III. Kategorija K.O. 307394
	32	Zvekovica	570	0,92	dio naselja pripada u K.O. Obod 306835, III. Kategorija
Župa dubrovačka			8.331	22,87	
	1	Brašina	747	0,51	I. Kategorija K.O. 306142
	2	Buići	359	1,8	I. Kategorija K.O. 306207
	3	Čelopeci	453	1,39	I. Kategorija K.O. 306231
	4	Čibača	1.953	3,17	I. Kategorija K.O. 306266
	5	Donji Brgat	152	1,8	I. Kategorija K.O. 306339
	6	Gornji Brgat	199	2,38	III. Kategorija K.O. 306487
	7	Grbavac	100	1,35	I. Kategorija K.O. 306517
	8	Kupari	808	1,77	/
	9	Makoše	168	0,92	I. Kategorija K.O. 306720
	10	Mandaljena	348	0,29	/
	11	Martinovići	126	0,51	I. Kategorija K.O. 306746
	12	Mlini	943	1,9	/
	13	Petrača	806	1,09	I. Kategorija K.O. 306916

	14	Plat	302	2,11	I. Kategorija K.O. 306959
	15	Soline	268	1,09	I. Kategorija K.O. 307122
	16	Srebreno	428	0,31	/
	17	Zavrelje	171	0,48	I. Kategorija K.O. 307424

LAG 2	UKUPAN BR. STANOVNIKA	UKUPAN BR. NASELJA	UKUPNA POVRŠINA U KM ²
	16.908	49	232,84
	broj naselja LAG-a 2 koja spadaju pod TUG područja		
TUG PODRUČJA I. KATEGORIJA	26		
TUG PODRUČJA II. KATEGORIJA	/		
TUG PODRUČJA III. KATEGORIJA	17		
UKUPNO	43		
	udio naselja koja spadaju pod TUG područjima u ukupan broj naselja LAG-a 2 → 43/49 = 0,8786 → 87,86%		

Dodatak 4. – Karta LAG 2 u mjerilu 1:100.000

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije

Dodatak 5. – Financijski plan provedbe LRS za LAG 2 za 2014. godinu

Podmjera 1: »Stjecanje vještina, animiranje stanovnika LAG područja«	
1.1. Izrada studija za područje LAG-a (izrada studija – socio-ekonomske, regionalne, marketinške i druge)	
Stavka	Iznos
1.1.1. Usluge stručnjaka (ukupno)	30.000,00
1.1.2. Prijevod izrađenog dokumenta i simultano prevođenje	
1.2. Usavršavanje i obrazovanje zaposlenika, volontera i članova LAG-a	
Stavka	Iznos
1.2.1. Usluge stručnjaka	30.000,00
1.2.2. Najam prostora i opreme za trening i obrazovanje	
1.2.3. Usluga korištenja opreme za simultano prevođenje i tehničko osoblje	
1.2.4. Usluga korištenja opskrbe pripremljenom hranom i pićem sudionika	3.000,00
1.2.5. Naknade, kotizacije i pretplate za časopise i magazine	9.000,00
1.2.6. Prijevod dokumenta (brošure i sl.)	2.000,00
1.3. Animacija, izrada promidžbenih materijala i organizacija promidžbenih događaja za članove i stanovnike LAG-a (seminari, radionice, sastanci, i drugo)	
Stavka	Iznos
1.3.1. Usluge stručnjaka (ukupno)	30.000,00
1.3.2. Najam prostora i opreme za animaciju i promidžbene događaje	5.000,00
1.3.3. Usluga korištenja opreme za simultano prevođenje i tehničko osoblje	
1.3.4. Usluga korištenja opskrbe pripremljenom hranom i pićem sudionika	5.000,00
1.3.5. Izrada, umnažanje i podjela promotivnih materijala	15.000,00
1.3.6. Usluge oglašavanja putem TV/radio/novine/web	5.000,00

1.4. Sudjelovanje zaposlenika, volontera te članova LAG-a na seminarima, radionicama, sastancima i studijskim putovanjima (uključujući događaje u organizaciji nacionalne mreže za ruralni razvoj i Europske mreže za ruralni razvoj)	
Stavka	Iznos
1.4.1. Korištenje službenog ili privatnog vozila u službene svrhe	10.000,00
1.4.2. Korištenje javnog prijevoza – autobus, vlak, brod	5.000,00
1.4.3. Korištenje zrakoplova – ekonomska klasa	6.000,00
1.4.4. Korištenje lokalnog javnog prijevoza na mjestu događaja	5.000,00
1.4.5. Dnevnice	3.000,00
1.4.6. Smještaj	10.000,00
1.4.7. Naknade i kotizacije	10.000,00
UKUPNO PODMJERA 1:	183.000,00
*limit 200.000,00	

2. Podmjera 2: »Provedba lokalnih razvojnih strategija«		
2.1. Plaće za voditelja/upravitelja LAG-a i/ili drugo osoblje		
2.1.1. Plaće zaposlenika LAG-a	IPARD mjera 202, udio u plaći, neto	Vlastita sredstva
2.1.1.1. Voditelj ureda-manager (12 mjeseci)	75.000,00	54.132,00
2.1.1.2. Stručni suradnik (12 mjeseci)	49.920,00	27.948,00
2.1.1.3. Računovođa (4 sata, 12 mjeseci)	24.960,00	11.004,00
Ukupno 2.1	149.880,00	93.084,00

2.2. Najam ureda i režijski izdaci	
Stavka	Iznos
2.2.1. Najam ureda (sjedište LAG-a) - 12 mjeseci	24.000,00
2.2.2. Telefon i internet	3.000,00
2.2.3. Režijski izdaci ureda: struja, voda, odvoz otpada, grijanje, plin, TV i radio preplata, pričuva, ostali režijski izdaci	0,00
2.3. Uredski materijal	
Stavka	Iznos
2.3.1. Potrošni uredski materijal	10.000,00
2.4. Nabava opreme	

Stavka	Iznos
2.4.1. Uredska oprema (uključujući montažu): namještaj i oprema/uređaji	10.000,00
2.4.2. Računalna oprema	25.000,00
2.5. Usluge	
Stavka	Iznos
2.5.1. Usluge računalnog stručnjaka	5.000,00
2.5.2. Usluge knjigovodstvenog stručnjaka	10.000,00
2.5.3. Usluge pravnog stručnjaka	2.000,00
Ukupno 2.2	89.000,00
Ukupno Podmjera 2:	238.880,00
Ukupno IPARD 202:	421.880,00